

CÂNDELA DE MONTRÉAL

LA CHANDELLE DE MONTRÉAL

Anul XXI Nr. 4

august - octombrie 2017 –

48 pagini

Academician prof. univ. emerit Sorin Sonea (1920 – 2017)

La 1 ianuarie 2017, doctorul, profesor universitar emerit, membru al Academiei Naționale a Canadei (Société Royale du Canada) Sorin Sonea a încetat din viață.

Sorin Sonea s-a născut la Cluj, în 14 martie 1920, descendent dintr-o familie de grăniceri, țărani liberi, din zona Bistrița – Năsăud.

În luna octombrie 1946, un avion francez ce alimenta Ambasada Franței de la București, părăsea România cu 12 persoane la bord. Între acestea se aflau și doctorul Sorin Sonea cu soția, Rodica Vlad.

De la sosirea în Canada, în 1950, dr. Sorin Sonea a ocupat postul de profesor adjunct la Departamentul de Microbiologie al Facultății de Medicină din cadrul Universității din Montreal. În 1964 a devenit directorul Departamentului de Microbiologie, urmându-i doctorului Armand Frappier.

De-a lungul întregii cariere de profesor, dr. Sorin Sonea s-a dedicat cercetării. El este autorul a patru cărți și autor sau coautor la 98 de lucrări publicate legate de studiul bacteriilor patogene și bacteriofage.

Cu ajutorul dr. Pierre Couillard de la Departamentul de Biologie, a pus bazele activității academice în microbiologie, înființând Bacalaureatul secundar în microbiologie

Dr. Sorin Sonea a participat încă de la început la dezvoltarea tehnicilor de fluorescență în bacteriologia generală și medicală.

Pentru rezultatele sale deosebite în educația academică, în cercetarea teoretică și de laborator din domeniile microbiologiei și imunologiei și pentru teoriile sale avangardiste, dr. Sorin Sonea a ocupat cele mai înalte funcții în ierarhia universitară.

Dr. Sorin Sonea a făcut parte din mai multe comitete ale Societății Canadiene de Microbiologie. Pentru publicațiile sale asupra bacteriilor patogene, pentru rolul său în dezvoltarea tehnicii de fluorescență în bacteriologia generală și medicală și pentru angajarea în cercetarea sistematică asupra rolului geneticii bacteriene în patogenicitatea bacteriilor, dr. Sorin Sonea a primit mai multe onoruri și premii. Din 1975 a devenit membru al Academiei Naționale a Canadei (Société Royale du Canada).

*

După ieșirea la pensie, dr. Sorin Sonea și-a dedicat timpul liber comunității române ce gravita în timpul acela în jurul Bisericii Buna Vestire.

A fost invitat de conducerea Bisericii Buna Vestire la toate hotărârile importante sau la vizitele diferitelor personalități românești în comunitate.

În 1990, imediat după căderea regimului comunist, a fost unul dintre membrii fondatori și apoi președintele organizației „Mouvement de Solidarité Québec-Roumanie”, înființată în colaborare cu personalități politice din provincia Quebec, care a trimis universităților de medicină din România materiale didactice de specialitate și spitalelor românești, medicamente și aparatură medicală în valoare de sute de mii de dolari.

În 2002 participă la înființarea Asociației Canadiană a Scriitorilor Români, devenind membru fondator.

La vârsta de 90 de ani, prof. dr. Sorin Sonea desfășura încă o activitate științifică în cadrul Société Royale du Canada și urmărirea cu interes evenimentele din comunitatea românească din Montreal, răspunzând la solicitările de interes comunitar deosebit.

Sumarul numărului

PASTORALA LA NAȘTEREA DOMNULUI IISUS HRISTOS – 2017 Liviu ALEXANDRESCU, preot paroh al Catedralei „Buna Vestire” din Montreal	3
DARUL LACRIMILOR Diacon Nicolae MARINESCU	4
IDENTITATE, ADAPTARE ȘI NU ASIMILARE Victor ROSCA	5
SORIN SONEA – IN MEMORIAM Wladimir PASKIEVICI	6
ACAD. Ioan-Aurel POP: ”VRÂND SĂ FIM POLITICEȘTE CORECTI, NOI AM UITAT COMPLET SĂ NE PREZENTĂM LUMII CA ROMÂNI...”	8
PSALMII DIN POEME Dumitru ICHIM	11
CENTRE D’ETUDES ETHNIQUES DES UNIVERSITES MONTREALAISES 19e COLLOQUE POUR ETUDIANTS ET JEUNES DIPLOMES 22 et 23 février 2017 Miruna CRACIUNESCU TARCĂU	12
ALICE MUNRO - POVESTITOAREA Mircea GHEORGHE	15
MARINA NEGRUȚĂ – SOPRANĂ DE SUCCES Corina Diana LUCA.....	17
PLOILE MIRUNEI Miruna OCNĂREANU	18
BUNICU ȘI BUNICA - FLORI DE CÂMP Gabriela TĂNASE	19
IN MEMORIAM - NICOLAE STAN PETRUȚIU Milena MUNTEANU.....	21
POEZII BASARABENE Lilian CUREVICI	22
BUCURIA DE-A TRĂI ÎN RITM DE DANS, MUZICĂ ȘI TEATRU Convorbire cu Aliona MUNTEANU Veronica BLAJ	23
POEME George FILIP	25
OMICRO-PREFAȚĂ Alex Cetățeanu	25
CERTITUDINEA... <i>faptelor noastre</i> Daniela GÎFU	26

PICTORIȚA ȘI POETA CARMEN DOREAL (CANADA) Nuta ISTRATE GANGAN	26
DORUL CANADIANULUI NĂSCUT ÎN ROMÂNIA: "O COFETĂRIE CA ACASĂ!" Veronica PAVEL LERNER	27
TRANSCENDENȚĂ Carmen DOREAL.	28
CRONICA LUI ROMAN ȘI VLAHATA Marius FINCĂ.....	29
POEZII Cristina-Marina MURGEA	31
PRIVIRI ASUPRA LUMI Wladimir PASKIEVICI	32
MARTIRI ÎN INFERNUL CONCENTRAȚIONAR -19- ÎMPUȘCAȚI LA CEAS DE SEARĂ Ion Anton DATCU	33
LA UMBRA URMELOR (urmare) Carmen Ileana IONESCU.....	35
POEZII Marcela STRAUA.....	37
TOAMNĂ CU STRUGURI ȘI STROPI DE PLOAIE Elena OLARIU.....	37
OPRIȚI TIMPUL! Elena BUICA	38
SURORILE ANA Leonard VOICU.....	39
ZINAIDA AMBROCI-"PERIPLU PRIN LUMEA COPIILOR!" Note de lector la cartea „TRĂISTUȚA CU POEME PENTRU NEPOȚELELE MELE” Melania RUSU CARAGIOIU.....	40
GLIA DE AUR Melania RUSU CARAGIOIU	42
CONVERSAȚIE - cuvinte dulci, vorbe flămânde / teatru scurt de Liliana Moldovan & D.H. Silvian / concluzie	43
LIA RUSE – „AȘ VREA SĂ ȘTII” Prezentarea volumului – Eva HALUS	45
FĂCLIA S-A STINS, OPERA RĂMÂNE TRAIAN GĂRDUS (1939 – . 2017) 46 ANUNȚURILE COMUNITĂȚII	47
APARIȚII EDITORIALE (SCRIITORI CANADIENI)	48
LEONARD IONUȚ VOICU – SURORILE	48
GEORGE FILIP – ZEII TUZLENI	48

Candela de Montreal , revistă fondată și editată, din 1997, de Victor Roșca
CANDELA DE MONTREAL ARE CA SCOP PROMOVAREA CULTURII ȘI LITERATURII
SCRISE DE AUTORI ROMÂNI DIN CANADA

Redacția și administrația: 8060 Christophe Colomb, Montréal, Québec, Canada H2R 2S9; Telefon:(514) 736-0950

Redactor Șef : Victor Roșca

Consilier de redacție: pr. Liviu Alexandrescu

Secretară de red.: Corina Luca

Redactori : Mircea Gheorghe, Nicolae Marinescu

Ilustrațiile : Angela Faina

Administrația: Ioan Lăcătușu

Tehnoredactare: Marius Neaga

PASTORALA LA NAȘTEREA DOMNULUI IISUS HRISTOS – 2017

Liviu ALEXANDRESCU,

preot paroh al Catedralei „Buna Vestire” din Montreal

„Hristos Se naște, măriți-L!”

Hristos din ceruri, întâmpinați-L!”

Iubiți credincioși!

Ca în fiecare an, sărbătorim Nașterea după trup a Domnului nostru Iisus Hristos. Sărbătoarea bucuriei de a fi creștini, de a cânta și a mări pe Dumnezeu după cuviință, asemenea îngerilor care spuneau: „Mărire întru cei de Sus Lui Dumnezeu și pe pământ pace, între oameni bunăvoie”.

Sărbătoarea Crăciunului, ne amintește de marea milostivire a Lui Dumnezeu față de noi, oamenii, de cel mai mare dar oferit lumii, prin Întruparea Fiului Lui Dumnezeu, din Fecioara Maria.

Colinda spune: „Să se nască și să crească, să ne mântuiască”.

De la Nașterea Lui, am învățat că Dumnezeu nu este departe, ci El sălășluiește în inima omului: „Au doară nu știți că voi sunteți temple ale Duhului Sfânt” (Sf. Ap. Pavel). Dacă primim pe Iisus Hristos ca dar dumnezeiesc, vedem că și viața noastră este tot un dar dumnezeiesc. Ne-a dat-o să o îngrijim prin fapte bune și s-o înălțăm la demnitatea ei.

Praznicul Nașterii Domnului este praznicul bunătății și iubirii Lui Dumnezeu, căci acum a hotărât să trimită pe Fiul Său în lume, să șteargă păcatele, care separau oamenii de Dumnezeu. Iubirea e virtutea care îl coboară pe Dumnezeu pe pământ și-l face om și tot iubirea e cea care-l îndumnezeiește pe om.

Sfântul Vasile Cel Mare spune: „Din câte a făcut Dumnezeu în cer și pe pământ, nici o minune nu este mai mare ca aceasta”. Nașterea Domnului coboară Duhul Lui Dumnezeu pe pământ și face începutul mântuirii noastre. Iisus Hristos devine centrul Universului: „ca în numele Lui Iisus Hristos, tot genunchiul să se plece, al celor cerești, al celor pământești și al celor de dedesubt (Filipeni, 2-10)

Fără Iisus Hristos născut în om, acesta rămâne doar o ființă biologică, lipsită de perspectiva cerească. Hristos a coborât din cer, pentru ca omul nu putea urca singur la cer..

Iată de ce în Troparul Nașterii Domnului, Biserica ne cheamă să ne apropiem și să preamărim această lumină: „Nașterea Ta Hristoase Dumnezeul nostru, răsărit-a lumii lumina cunoștinței, ca întru dânsa cei ce slujeau stelelor, de la stea s-au învățat să se închine Ție, Soarele dreptății și să te cunoască pe Tine Răsăritul cel de Sus, Doamne mărire Ție!”

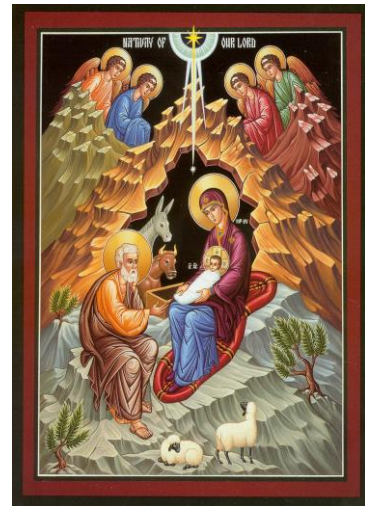
Toate cântările și colindele străbune, ne cheamă să fim împreună la Betleemul Iudeii: „Veniți să vedem credincioși, unde S-a născut Hristos”, să vedem simplitatea ieslei unde S-a născut, paiele care L-au înfășat, magii și păstorii închinându-se și îngerii zicând: „Mărire întru cei de sus Lui Dumnezeu și pe pământ pace între oameni bunăvoie”. Astăzi, creștinului i s-a deschis ușa împărăției, iar pacea din cer adusă pe pământ, întoarce omul din drumul pierzării. Lumina cunoștinței ne îndreaptă spre direcția mântuirii, unde nu este decât bunătate, iubire, pace și darurile Duhului Sfânt. Acum, casa Lui Hristos este așezată în inima noastră, ce trebuie păstrată curată și luminată.

Nașterea Domnului trebuie întâmpinată cu fapte bune, cu milostenie, cu gânduri de pace și iubire de semenii. Fiecare om devine acum o peșteră a Betleemului, unde poate să se așeze Fiul Lui Dumnezeu, adus de Maica Domnului, iar sufletele curate vor fi scutecele în care-L vom primi: „Nu mai plânge Maica mea/ Scutecele noi ți-om da/ Prea Curata/ Pruncul Sfânt a-L înfășa”.

La cumpăna anilor, omul își îndreaptă gândul spre cele trei fețe ale timpului: trecut, prezent și viitor. Dintre toate ființele de pe pământ, numai omul trăiește și în viitor. Căci viitorul înseamnă credință, nădejde și iubire în acțiune. Viitorul stă în darul Lui Dumnezeu și în străduința omului. El simte mereu prezenta și lucrarea Lui Dumnezeu în viața sa: „Ajutorul meu vine de la Domnul, Cel ce a făcut cerul și pământul”(Ps. 120.2)

Iubiți credincioși!

Cu aceste gânduri, preotul Liviu Alexandrescu și Consiliul Parohial al Catedralei „Buna Vestire”, vă dorește cu ocazia Sfintelor Sărbători ale Crăciunului, Anului Nou - 2018 și Bobotezei, ca Bunul Dumnezeu să vă dăruiască sănătate, pace, iar noi vă urăm: „Sărbători fericite și Mulți Ani!”.

DARUL LACRIMILOR

Diacon Nicolae MARINESCU

Adam nu știa să plângă.

În paradis, nici nu ar fi avut de ce. Ducea o viață perfectă, fără dureri, necazuri, întristări sau alte stări sufletești care îl fac pe om să uzeze de lacrimi.

Dar lucrurile s-au schimbat după ce Adam a călcat porunca lui Dumnezeu și a fost izgonit din frumoasa grădină. Atunci, ori de câte ori privea albastrul

senin a primăverii, verdele crud al codrilor sau galbenul copt al câmpurilor, simțea că toate îl mustră pentru păcatul lui. Toate îi aminteau de paradisul pierdut și îl învinuiau pentru greșeala ce-o făcuse.

Istovit de muștrări, Adam îi ceru lui Dumnezeu să îi ia vederea, sau măcar să îi împăienjenească ochii, ca să nu mai vadă cerul, florile, norii, sau zâmbetele Evei.

Dar Dumnezeu, milostiv, nu îi luă vederea. Îi dăruí, în schimb, darul lacrimilor. (1)

Și de atunci au început oamenii a plânga.

De ce plângem ? La ce folosesc lacrimile ? Sunt ele doar o supapă care lasă să refuleze din noi preaplinul sentimentelor? Sau sunt mai mult decât atât ?

Copiii se nasc pe lume plângând. Se spune că acesta este un reflex rămas de la Adam. Ca și cum, prin fiecare copil ce se naște, protopărințele re trăiește pierderea purității originare. Ca și cum nașterea în lume echivalează cu un nou exil din paradis.

În formidabila sa epopee poetică numită Canonul Mare - pe care o așez fără rezerve în rândul capodoperelor literaturii universale - Sfântul Andrei Criteanul spune, în primele versuri: *„De unde voi începe a plânga faptele vieții mele celei ticăloase? Ce începere voi pune, Hristoase, acestei tânguiri de acum? Ci ca un milostiv, dă-mi iertare greșelelor.”*

Plânsul creștin nu este un produs al disperării ori al deznădejdiei. Lacrimile credincioșilor sunt roade ale pocăinței care duce la eliberarea de păcate și la bucurie. Lacrimile deretică sufletul, îl ușurează și îl primenesc.

Nu avem porunca plânsului în Decalog. Dar avem îndemnul din cea de-a doua Fericire: *„Feriți-vă cei ce plâng, că aceia se vor mângâia.”* Este, prin urmare, o chemare a lui Hristos pentru cei care doresc un nivel mai mare de sfințenie. Trecuți prin smerenie, care este obiectul primei Fericiri, dobândim darul lacrimilor și mergem apoi mai sus, la blândețe (*„Feriți-vă cei blânzi”*) și la celelalte virtuți.

Cei care au luat lacrimile și au făcut din ele o unealtă de mântuire accesibilă tuturor au fost sfinții. *”Am încercat să înțeleg de unde vin lacrimile și m-am oprit la sfinți. Lacrimile sunt urmele lor”*, spune filosoful Emil Cioran (2).

Și în adevăr: sfinții au luat această facultate a sufletului și au dus-o la desăvârșire. Au transformat-o într-un dar. Nu puțini sfinți se rugau stăruitor la Dumnezeu ca să dobândească *„darul lacrimilor”*, ca pe o mare virtute care le cheamă și le protejează pe celelalte.

Nu e o rușine sau un semn de slăbiciune pentru un creștin să plângă, atunci când simte nevoia. Darul lacrimilor nu ne face plângăcioși ori smiorcăiți. Sfinții au plâns pentru păcatele lor chiar și atunci când nu aveau păcate. Au trimis la Dumnezeu, odată cu rugăciunile lor, lacrimi pentru păcatele întregii omeniri. Rugăciunea, însoțită de lacrimi de umilință, ajunge la Dumnezeu pe ușa din față. Primește tratament preferențial. Nu face anticameră.

Plânsul creștin nu este semn de disperare. Plânsul creștin este optimist. Lacrimile preschimbă durerea în acceptare și acceptarea în nădejde. Iar nădejdea aduce pace în suflet. Pe un creștin, trecutul nu îl apasă, prezentul nu îl sperie, iar viitorul nu îl neliniștește. Pe un creștin, darul lacrimilor nu îl face acru sau arogant, ci dimpotrivă: bun, blând, deschis, receptiv, iertător și plăcut.

Sfântul Simeon Noul Teolog spune că precum plânsul nou-născutului la ieșirea din pântecul mamei sale arată că este viu, tot așa și pentru omul credincios, prezența lacrimilor la rugăciune e un indiciu că sufletul lui e încă viu, iar credința nu i s-a atrofieat.

Pentru un creștin, darul lacrimilor, fie ele de pocăință sau de bucurie, nu înlătură optimismul, buna cuviință și nici chiar simțul umorului. Bartolomeu Anania spunea că simțul umorului, în sensul de a nu lua nimic în tragic și de a primi totul cu seninătate, ca de la Dumnezeu, poate fi considerat o virtute.

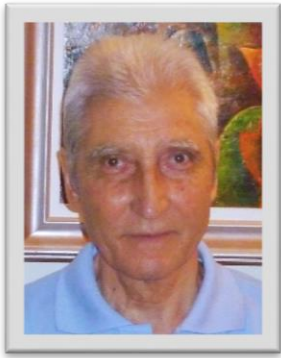
Cel Ce se află deasupra scării timpului și nimicniciilor omenești este Hristos, Care nu uită că și El a fost om pe pământ. A trăit într-o perioadă dificilă a istoriei, a fost înconjurat de apostoli, dar și de farisei, a fost iubit de prieteni, dar și trădat de conaționali, însă S-a rugat cu lacrimi și pentru unii și pentru ceilalți.

Hristos ne spune: *„Bucurați-vă!”* și ne asigură, peste veacuri, că *„bucuria voastră nimeni nu o va lua de la voi”*.

- (1) Poezia „Lacrimile”, de Lucian Blaga
- (2) Emil Cioran – „Lacrimi și sfinți”

IDENTITATE, ADAPTARE ȘI NU ASIMILARE

Victor ROSCA

În Montreal s-a născut o adevărată „mișcare literală și culturală în limba română”.

Totul s-a dezvoltat și a luat amploare mai ales în jurul a trei organizații: Asociația canadiană a scriitorilor români, revista Candela de Montreal și Cenaclul Mihai Eminescu, cărora li se adaugă Cenaclul de istorie și Cenaclul umoriștilor. Asociația culturală română, Asociația moldovenilor, ziare, radio și televiziune în limba română își aduc contribuția lor.

Toate aceste organizații au rolul de a menține vie limba română în comunitățile românești din Canada și, implicit, de a păstra identitatea română chiar dacă ne aflăm la mii de kilometri depărtare de România, țara noastră de origine.

Identitatea unui grup etnic aflat în mijlocul unui aglomerat de multe neamuri nu se poate păstra decât cultivând mai departe limba, religia și tradițiile proprii, românești în cazul nostru, ce ne definesc țara de origine.

În Canada există comunități etnice ce-și păstrează identitatea de peste 100 de ani. De ce n-ar face-o și comunitățile române care s-au regenerat cu noi imigranți plecați din România în mai multe valuri în ultimul secol.

Primele comunități române au fost înființate puțin înainte de 1900. Două mari valuri de imigranți le-au reîmprospătat vitalitatea, întâi în anii 1950, consecință a schimbărilor politice generate de al doilea Război Mondial, și începând cu anii 1990, după prăbușirea regimului comunist.

Canada, spre deosebire de alte țări formate prin imigrare, este singura ce are o politică oficială guvernamentală care sprijină și încurajează păstrarea valorilor culturale ale comunităților etnice (multiculturalismul). Un scriitor canadian seamănă țara cu un tren la care fiecare vagon este ocupat de o comunitate etnică.

Desigur, fiecare imigrant ajuns în Canada vrea să-și realizeze o viață mai bună decât cea pe care a lăsat-o în țara de unde a plecat. Pentru a-și realiza acest vis, el trebuie să se adapteze și să se integreze în noua societate. A se adapta noilor condiții lingvistice și economice este o obligație pentru succes. Integrarea este un proces de lungă durată care ocupă și preocupă noul sosit.

Adaptarea într-un nou mediu nu se poate face decât pe bază voluntară, progresiv. Integrarea poate fi ușurată și accelerată atunci când imigrantul își poate păstra reperele patrimoniului său cultural și religios, altfel există riscul unei asimilări, cu pierderea reperelor definitorii.

Și totuși există familii de români care, sub pretextul ca copilul să învețe mai ușor limbile oficiale, nu mai vorbesc acasă, cu copiii, în limba română. O astfel de atitudine este o mare greșală. Există nenumărate exemple cu rezultate remarcabile, în care copiii au vorbit acasă în limba română, au învățat franceza începând de la grădiniță și până la terminarea colegiului și engleza ca prima limbă străină, iar facultatea au făcut-o în limba engleză. La terminarea studiilor, acești tineri vorbesc perfect trei limbi, ca nativii, și chiar se descurcă în spaniolă. Pentru cei ce nu învață acasă limba română, aceasta va fi un handicap atât în contactele cu comunitatea românească cât și la înțelegerea valorilor noastre definitorii.

Se știe că creierul uman nu este folosit decât la o parte din capacitatea sa. Și atunci de ce să nu dăm copiilor noștri o educație cât mai completă, de pe urma căreia nu au decât de câștigat și nimic de pierdut.

În Canada și în special la Montreal, pentru a veni în sprijinul acestei aspirații, în ultimele două decenii s-a dezvoltat o amplă mișcare culturală și literală în limba română de care am vorbit la început.

După cum s-a constatat într-un sondaj al Episcopiei Ortodoxe Române din America, pericolul cel mai mare de pierdere a identității etnice îl prezintă căsătoriile mixte, 75% din totalul căsătoriilor. Identitatea copiilor din căsătoriile mixte va depinde de personalitatea ce se impune dintre părinți.

În Episcopia Ortodoxă a Americii (Vatra), în jurul anului 1950 exista pericolul ca bisericile să rămână fără enoriași din cauza căsătoriilor mixte. În timpul regimului comunist din țările est europene, imigrarea românilor spre America de Nord era imprevizibilă. Atunci, Episcopul Valerian a decis ca bisericile din episcopie să utilizeze limba engleză în locul celei române.

Într-o vizită făcută părintelui Ian Pac-Urar, preotul paroh al Bisericii din Acren (Fairlawn), Ohio, o biserică cu sute de enoriași, acesta mi-a spus că 40% dintre aceștia nu mai erau români.

- Dar ce sunt? L-am întrebat.

- Sunt americani.

- Cum?

- Fiecare familie a avut un strămoș român. Și tinerii din căsătoriile mixte au rămas mai departe la biserica noastră pentru că în biserică se vorbea limba engleză, limbă înțeleasă de ambii parteneri. Asta nu excludea limba română pe care românii o vorbesc în casă.

Desigur, limba este definitorie în păstrarea identității, dar religia și tradiția pot continua să susțină identitatea română.

Pe noi, românii, care am trăit 1000 de ani în drumul popoarelor barbare, limba și religia au fost „barca noastră de salvare”.

Între anii 1480 – 1490, Anton Bonifinii, un umanist italian, venind în contact cu strămoșii noștri s-a mirat cum s-au păstrat „coloniile romane” aici, în Dacia, fără să fie pulverizate de „valurile de barbari” datorită limbii, concluzionând că românii și-au păstrat mai mult limba decât viața.

Sub ocupația austro-ungară, la alegerile municipale și constituirea comitetului districtual Făgăraș ce au avut loc din 16-17 aprilie 1861, s-a decis convocarea confederației generale a Districtului Făgăraș, la locul numit „Moara de hârtie”, în afara orașului, pentru a stabili limba oficială în district. Au participat 6000 din cei 60000 de locuitori ai districtului. 341 români și 59 de maghiari, sași și evrei.

Românii s-au prezentat la adunare cu steagul național pe care era scris „limba”, iar la pălării purtau cocarde pe care, de asemenea, era scris „limba”.

Într-o cuvântare a vicarului greco-catolic Chirilă, declară că „nouă, limba ne este mai scumpă decât viața... că noi viața ne-o sacrificăm dar limba, niciodată.” (Ioan Popoiu, Făgăraș, 1842-1892)

Iată motivul pentru care miracolul supraviețuirii României a fost posibil și pentru care noi nu putem înțelege familiile de români canadieni care nu vorbesc românește în casă, cu copiii.

SORIN SONEA – IN MEMORIAM

Wladimir PASKIEVICI

În ziua de 8 Ianuarie, la aproape 97 de ani, s-a stins din viață dr. Sorin Soare, fostul director al departamentului de microbiologie al Facultății de Medicină și profesor emerit al Universității din Montreal (UdM), precum și fost Președinte al asociației *Mouvement de solidarité Québec-Roumanie* (MSQR).

Doctorul Sonea a fost unul din membrii cei mai distinși ai comunității române din Montreal. Ajuns în Canada în anul 1950, a avut o carieră academică excepțional de bogată la UdM unde a lucrat timp de 40 de ani. Lucrările lui, revoluționare, au fost recunoscute pe plan internațional.

În comunitate, de asemeni, a fost recunoscut ca un lider natural, consultat de mulți și respectat de toți.

Am avut privilegiul de a-l cunoaște și de a lucra cu dânsul în cadrul MSQR-ului, precum și de a discuta despre natura bacteriilor, subiect de studiu pentru el și de curiozitate pentru mine. Om distins, respectuos față de toți ceilalți – studenți, colegi, compatrioți, etc. –, era deschis oricărui subiect de discuție, de exemplu, față de istorie, subiectul său preferat de cultură generală, precum, evident, și față de situația internațională și locală.

În rândurile ce urmează, voi rezuma parcursul său profesional, voi încerca să explic contribuția sa majoră în domeniul bacteriologic, voi descrie contribuția sa în cadrul comunității și voi termina cu câteva amintiri personale.

Dr. Sonea s-a născut la Cluj, în anul 1920. Elev strălucit, a obținut, după bacalaureat, o bursă acordată de guvernul francez pentru a studia medicina la Paris. Împiedicat de evenimentele politice din perioada 1939-1945, dr. Sonea și-a completat studiile de medicină la Universitatea din București, în 1944, după care a fost mobilizat ca medic, pe frontul contra germanilor. După război, în 1946, a reușit să părăsească țara, guvernul francez reînnoindu-i bursa și intervenind pe lângă autoritățile românești pentru a i se acorda viza de ieșire.

În Franța, s-a specializat în microbiologie la Universitatea din Paris și a făcut un stagiu la faimosul Institut Pasteur. În 1949, a obținut o diplomă de medic asistent, tot la Paris.

Un an mai târziu, în 1950, a fost invitat la Montreal de dr. Armand Frappier, directorul Institutului de Microbiologie și Imunologie (atașat atunci la UdM) unde a fost angajat ca profesor asistent. Dr. Sonea face astfel parte dintre primii intelectuali acceptați, în Quebec, de guvernul canadian de după război. (Alții, veniți în același an, au fost dl și dna Nicolae Mateescu-Matte, dl dr. Vicaș și Părintele dr. Petre Popescu).

În 1964, dr. Sonea devine primul director al Departamentului de Microbiologie și Imunologie al Facultății de Medicină (UdM), post pe care-l păstrează timp de patru mandate. Colaborează cu prof. Pierre Couillard (tatăl actualului prim-ministru al Quebecului) pentru a înființa un program de microbiologie în Facultatea de Biologie al UdM și crează primul program postdoctoral în microbiologie medicală din Canada.

Autor a peste o sută de articole în reviste științifice, dr. Sonea a obținut Premiul Societății de Microbiologie pentru contribuțiile sale excepționale în microbiologie (1978),

Medalia Armand Frappier pentru ansamblul realizărilor sale (1985) și un doctorat onorific al Universității din Québec (1989). Este membru, din 1975, al Academiei naționale a Canadei (*Société Royale du Canada*).

Domeniul de cercetări în care a lucrat a fost cel al schimburilor genetice între bacterii, domeniu în care a arătat că acestea se comportă ca un superorganism în care **totalitatea** speciilor trăiesc în simbioză unele cu altele, transmițând între ele informațiile genetice de care dispun.

Se știa deja că unele bacterii, ca cele ce se găsesc în pământul arabil, în apele dulci și în sistemul digestiv uman, trăiesc în totală simbioză – până a nu mai putea bine distinge diferitele specii prezente – și se cunoștea felul particular prin care bacteriile unei specii puteau transmite între ele informații genetice (prin diviziune celulară obișnuită dar și prin contact direct). Ceea ce dr. Sonea a realizat a fost faptul că **informațiile genetice se pot transmite și între specii diferite !** Aceasta înseamnă că frontiera între specii diferite devine difuză și nu mai depinde decât de considerații ambientale.

Vom vedea mai departe alte concluzii ale acestei teorii dar, pentru a înțelege mai bine despre ce e vorba, amintesc câteva noțiuni de bază, extrase din articolul *Despre rolul bacteriilor în organismul uman* pe care l-am publicat în revista *Candela* (Anul XVII, Nr 2, 2013).

Bacteriile sunt organisme monocelulare microscopice, de forme variate, în general sferice sau alungite, de dimensiuni variind în general între 0,2 și 2,0 miimi de milimetru. Ele diferă de celulele umane prin faptul că sunt mult mai mici (de cca 1000 de ori) și că au o constituție mult mai simplă. Astfel, nu au, ca la om, un nucleu central și nu au decât un singur cromozom purtător de caractere ereditare, în loc de 46.

Bacteriile posedă patru caracteristici importante : sunt extrem de numeroase (un milion într-un mililitru de apă dulce, 40 de milioane într-un gram de pământ și peste 100 de miliarde în intestinalele omului !), sunt omniprezente, sunt omnivore și extrem de prolifiche : în 10 ceasuri și în condiții propice, o singură bacterie poate produce un miliard de semeni !

Structura unei bacterii este relativ simplă. Amintesc aici numai faptul că are un perete celular care protejează bacteria față de agresiunile exterioare dar cum această barieră e poroasă, ea permite ca bacteria să facă anumite schimburi cu exteriorul (pentru alimentare, evacuare a dejecțiilor produse și transmitere de materie genetică) ; un nucleoid (care conține materia genetică adică moleculele ADN) și plasmide (care conțin fragmente din această materie).

Pentru a se reproduce, o bacterie se multiplică în general, prin *diviziune* : celula mamă se împarte în două părți egale. În anumite ocazii însă, bacteriile pot transmite material genetic de la o celulă la alta prin alte mecanisme : prin *transformare* (o plasmidă trece de la o bacterie la alta prin porii peretelui celular) – cea care ne interesează aici –, prin *transducție* (ADN-ul bacteriei este transmis printr-un virus) și prin *conjugare* (ADN-ul unei celule bacteriene considerată mascul este transferat direct altei celule bacteriene considerată femelă). Aceste transferări particulare de

material genetic sunt vitale pentru ca bacteriile să devină rezistente la agresiuni externe ca tratamentele antibiotice : e suficient ca o singură bacterie să-și modifice ADN-ul (printr-o mutație naturală care imunizează bacteria contra tratamentului medical) pentru ca, după aceea, să se înmulțească repede prin diviziune simplă sau printr-un transfer de plasmide. Plasmidele au deci un rol important în transmiterea mutațiilor genetice necesare conservării speciei.

Dr. Sonea, împreună cu colaboratorii lui, a arătat însă, așa cum am spus mai sus, că această transmisie poate avea loc și de la o specie bacterială la alta ! Această particularitate duce la concluzia că, la limită, toate bacteriile posedă sau pot poseda toate informațiile genetice disponibile în întreaga planetă. Astfel, chiar dacă principalul scop al schimburilor de plasmide este întărirea unei specii de bacterii, rezultatul este că o bacterie de o specie se poate transforma într-o bacterie de o specie diferită (depinzând, bineînțeles, de circumstanțele exterioare) !

Echivalentele bacteriilor, în lumea vie, ar fi coloniile de furnici sau de albine : acestea se nasc identice (au aceeași materie genetică) dar se manifestă (se « exprimă » sau de specializează) în mod diferit în funcție de nevoile coloniei : regină, servitoare ale reginei, lucrătoare, războinică, etc.

Dr. Sonea a luat ca model Internetul : pentru dânsul, bacteriile consitue o « rețea » și schimbul de informație genetic este echivalent unui schimb obișnuit de informații ! O plasmidă este atunci un fel de cheie USB care conține informații utile pentru ansamblul de bacterii.

Dacă bacteriile constituie un megaorganism, pe o scară planetară, sistemul de comunicație genetică al acestui superorganism favorizează atunci întreaga **comunitate**, contrar teoriei evoluționiste a lui Darwin care favorizează dezvoltarea speciilor adică cea a indivizilor...

În ceea ce privește realizările dlui dr. Sonea în cadrul comunității – mă refer numai la cele cunoscute de mine –, principala a fost, fără îndoială, ca președinte al MSQR-ului, din 1991 până în 2003. Acest organism a fost creat imediat după revoluția din 1989 de autoritățile quebecheze în colaborare cu mai multe personalități din comunitatea română din Montreal, dintre care dr. Sonea care a preluat conducerea MSQR-ului în 1991 și dl Alex Cetățeanu, actualul președinte al Asociației Canadiene a Scriitorilor Români. Scopul inițial al MSQR-ului a fost cel de-a trimite în România echipamente medicale și publicații tehnologice. În primii 5 de ani de existență, MSQR-ul a trimis cca. 25 de tone de echipamente medicale și de volume educative, 26 paturi de spital, 7 000 de cărți despre economia modernă, 180 de manuale pentru a învăța franceza, cinci lăzi cu cărți destinate unei școli veterinare, etc.

Odată cu deschiderea frontierelor, MSQR-ul a decis să ajute și pe noii imigranți ca să se integreze cât mai « bine » (expresia dlui dr. Soare) în noul lor mediu. Astfel, a oferit celor interesați cursuri de limbă franceză și engleză precum și ședințe lunare de informație despre viața de aici (locuință, lucru, studii, organisme guvernamentale utile, etc.

Începând din 1997, activitățile MSQR-ului s-au diversificat : ediția, în România, a unei cărți ilustrate pentru a ajuta tratamentul copiilor suferind de leucemie, traducerea și certificarea de documente, ședințe de informații asupra câmpului de lucru sau crearea de mici întreprinderi, ședințe pentru oamenii în vârstă, etc.

După retragerea doctorului Sonea, activitățile s-au redus, alte organisme românești din comunitatea preluând aceste funcțiuni.

Dr. Sonea a luat și alte inițiative punctuale. Astfel, a condus delegația compusă din dânsul, dna Monica Matte și mine, pentru a-l întâlni pe Ambasadorul României în Canada din acea epocă, în ideea de a obține sprijinul autorităților române din țară pentru ca medicamentele trimise în România să nu mai fie reținute la vamă ; pentru a cere ca studenții din România interesați să facă un masterat în Quebec să fie considerat ca toți ceilalți studenți francofoni din lume, pentru care drepturile de înscriere la universitate sunt minorate ; și pentru a obține un sprijin financiar pentru organizarea unui eveniment major intitulat « *Deux millénaires de présence chrétienne en Roumaine* » ce urma să aibă loc în anul 2001. (Promisiunile obținute n-au fost ținute...)

Un ultim exemplu : o presiune reușită, făcută de același grup, pe lângă Primarul Montrealului din acea epocă (Gérald Tremblay) pentru a ne amenaja Piața României, promisă dar « uitată ».

În altă ordine de idei, dl și dna Sonea au găzduit, în 1990, pe poeta și luptătoare pentru libertate civică din România, Ana Blandiana, invitată la Montreal de către prof. dr. Ion Paraschivoiu, președintele ARA (*American Romanian Academy of Arts and Sciences*), cu ocazia celui de-al XV-lea Congres, ținut la Școala Politehnică din Montreal și care a atras mulți compatrioți din diasporă..

Din amintirile comune, rețin că ne-am cunoscut în cartierul UdM, încă din anii 80'. Era înalt, avea o alură sportivă, o voce calmă și inspira încrederea. După ce am ieșit la pensie, mi-a propus să lucrez pentru MSQR, ceea ce am acceptat imediat. Am văzut atunci cum lucrează : la fiecare ședință a consiliului de administrație, ne expunea diverse probleme, propunea soluții – imediat acceptate – și discutam situația imigranților în general. La întâlnirile cu aceștia, sfaturile sale erau întotdeauna apreciate, oamenii îi erau recunoscători.

Cu timpul, relațiile între noi s-au întărit și mă duceam des la el acasă, unde-l găseam lucrând la texte de publicat și unde discutam de problemele momentului ale MSQR-ului, ale comunității și ale lumii în general. Tot acolo discutam despre Memoriile mele sau despre bacteriile sale iubite dar atât de misterioase pentru mine...

În una din ultimele noastre întâlniri mi-a dat o minunată lecție de viață.

- Wladimir, îmi spune, ai văzit că de câțeva vreme am multe dificultăți de memorie. Ei bine, să știi că mi s-a diagnosticat că sufăr de Alzheimer !

- Și... , cum o iei ? îl întreb direct, după o scurtă ezitare dar îndrăznind totuși după mărturia de încredere pe care mi-a arătat-o.

- Ei bine, nu prea rău : am tendința să uit tot ce m-a supărat...

Îmi va lipsi. Ne va lipsi. Să-i fie țărâna ușoară !

ACAD. Ioan-Aurel POP: "VRÂND SĂ FIM POLITICEȘTE CORECȚI, NOI AM UITAT COMPLET SĂ NE PREZENTĂM LUMII CA ROMÂNI..."

Extrase din MIHAI ȘOMĂNESCU / CULTURĂ, ISTORIE / publicat la 20 februarie 2017 pe site-ul Active News

Mihai Șomănescu este licențiat în Politici de Marketing, master în Relații Publice, la Academia de Studii Economice București.

Este născut în 1983, în presă din 2008.

Adresa de contact este: mihai@activenews.ro

Profesorul Ioan Aurel Pop este rectorul celei mai bine cotate instituții de învățământ superior din România, Universitatea Babeș-Bolyai, cel mai tânăr membru al Academiei Române, unul dintre marii istorici ai Țării, dar mai presus de toate, o voce lucidă și înțeleaptă prin care parcă auzim, dacă ascultăm cu atenție, cuvântul conștiinței noastre cele bune.

Rep: *Domnule profesor, mulțumim pentru amabilitatea de a ne oferi un interviu în aceste zile, mai ales în condițiile în care aveți o agendă foarte încărcată...Să intrăm direct în subiect: Conform proiectului de programă școlară, „în ciclul gimnazial istoria își asumă formarea unor mecanisme intelectuale care să prevină orice forme de naționalism, de formare de stereotipii și xenofobie.” În egală măsură, se urmărește ca aceeași disciplină „să stimuleze asumarea multiculturalității și multiperspectivității”. Cum am putea prezenta incursiunile lui Mihai Viteazul în Sudul Dunării, dintr-o perspectivă multiculturală? Cum am putea prezenta în condiții de multiculturalism – fără să facem procese de intenție lui Ștefan cel Mare, de pildă – istoria Țărilor Române, în condițiile în care capitulațiile încheiate de domnitorii noștri urmăreau tocmai protejarea spațiului de influență culturii și religiei islamice?*

Românii au devenit, din fire, ascultători, după atâția stăpâni care le-au dictat mereu, secole la rând, ce să facă și ce să zică. Trendul european și chiar mondial era, până nu demult, „discriminarea pozitivă”, integrarea euro-atlantică, globalizarea, internaționalizarea etc. Pe acest fond, noi, românii, am fost atât de des acuzați de naționalism, antisemitism, xenofobie, încât unii puteau avea impresia că

fuseserăm în stare, cândva, să aducem Europa la pierzanie, prin nimicnicia noastră. Așa că am ajuns să ne punem cenușă în cap și când nu trebuia, cu speranța că doar-doar vom fi iertați pentru toate, pentru cele făcute și pentru cele nefăcute.

Programa aceasta este o mostră de „suflat și în iaurt”! Vă dați seama, ca și mine, că nu trebuie proclamate asemenea principii, ci trebuie respectate tacit. Cine și de ce ar putea pune în manuale, în România actuală, „forme de naționalism” și de „xenofobie”? Mai ales că, vrând să fim politicește corecți, noi am uitat complet să ne prezentăm lumii ca români. Suntem europeni și basta! Majoritatea analiștilor, formatorilor de opinie, invitaților de serviciu pe platouri, eseistilor etc. nu fac distincție între națiune și național, patriotism, naționalism, xenofobie, șovinism. **Or, definițiile sunt simple, ca la școală: patriotul este cel care-și iubește locul de naștere, al lui, al părinților și bunicilor etc. (dacă ele concordă) și nu cel care urăște patriile altora; națiunea este o formă de comunitate umană veche de multe secole, este un fel al oamenilor de a trăi împreună, uniți prin limbă, origine, istorie, religie, teritoriu, cultură, tradiții etc. (sau măcar prin unele din acestea); toți oamenii din lume trăiesc uniți în comunități, fiindcă omul e o ființă socială; spirit național înseamnă cultivarea identității etnice proprii, în rând și împreună cu identitățile altora; naționalism înseamnă glorificarea propriei națiuni, prin ignorarea sau, uneori, în detrimentul altora; xenofobia este ura față de străini, față de cei care nu sunt ca tine ori ca grupul tău; șovinismul marchează ideologia vrăjmașiei dintre popoare și națiuni și a superiorității unei/ unor națiuni față de alta/ altele etc.** Toate aceste noțiuni au semnificații destul de clare, dar unora le place să le amalgameze, suprapună, demonizeze în bloc, ca să obțină o confuzie generală. Pe al cărei fond, să se poată apoi broda ...

Ideologiile prezenteiste – nu doar la noi – tind să înfățișeze istoria, adică viața oamenilor care au trăit odinioară, în funcție de valorile actuale. Vă dau un exemplu: în urmă cu vreo două decenii, s-a obținut cu greu aprobarea ca, la Viena, într-un loc istoric anume, să fie pusă o placă de marmură, care să amintească faptul că și românii, alături de alții, au ajutat la despresurarea orașului, asediat de otomani în 1683; textul, compus de specialiști, cuprindea sintagma, luată din înscrisuri de epocă, „apărarea Republicii Creștine europene”; ideologul de serviciu local ne-a spus (eram câțiva profesori din țări ale Europei Centrale și de Sud-Est) că nu era politic bine, fiindcă s-ar fi putut supăra turcii din Viena, din Occident și chiar din Turcia; atunci, am propus „apărarea civilizației europene” și am aflat că era tot restrictiv și ofensator! Până la urmă, eu m-am lăsat păgubaș, fiindcă mi se cerea să schimb istoria, adică să adaptez idealurile și ideile oamenilor de la 1683 celor din 1995, să nu mai reiasă că, atunci, turcii (islamici) și creștinii se băteau între ei! Nu la

mult timp după, s-a ajuns iarăși la lupte violente între islamici și creștini (europeni), ca o ironie a sorții! **Evident că nu pot să-l prezint le Mihai Viteazul decât în acord cu morala epocii lui: a trecut la sud de Dunăre în numele creștinilor ca să-i combată pe musulmani, eventual chiar să elibereze Constantinopolul, unde era așteptat de greci ca un eliberator, ca un erou.** Tot evident este că domnii români, de la Mircea cel Bătrân și Ștefan cel Mare încoace, au luptat contra otomanilor care-i atacau și îi presau, i-au învins sau au fost învinși și au încheiat tratate (inegale, ca-n Evul Mediu), cu drepturi și obligații, conform cărora, printre altele, turcii nu puteau face prozelitism islamic la noi, nu puteau construi moschei și alte locuri de cult mahomedane etc.

Nu poți să inventezi multiculturalism acolo unde este confruntare între etnii, culturi și civilizații! Firește, depinde cum prezinți aceste situații, dar ignorarea sau „ajustarea” lor înseamnă fals și minciună.

Iar astăzi este defazat să faci asta! Azi, când Marea Britanie întoarce spatele Europei ca să-i fie ei mai bine, când America vrea să fie numai a americanilor (care?) și face ziduri la graniță, când Ungaria, Polonia sau Cehia își proslăvesc propriile națiuni și exprimă, nu de puține ori, rezerve sau chiar ură față de altele, față de vecini!

Spuneai, într-o cuvântare ținută la Bistrița anul trecut și care a devenit foarte populară pe internet, că Mihai Viteazul a fost criticat de otomani, – firesc, pentru că atâția au pierit de sabia lui, dar și de occidentali, pentru că și-a urmărit interesul propriu. S-ar putea spune că a fost, deci, naționalist? Sau trebuie să-l criticăm pe Mihai pentru că și-a „trădat” sistemul de alianțe, cum am spune azi?

Haideți să numărăm câte alianțe au trădat Germania, Anglia sau Franța, de la Marea Revoluție Franceză încoace și apoi să vorbim! Acelea însă nu sunt „trădări” – fiindcă nu sună bine termenul – ci sunt „Realpolitik”, mărturii de „echilibru european”, „adaptări subtile la realități” etc. Este evident că „politică interesului național”, valabilă de la Renaștere încoace (când Francisc I, catolicul rege al Franței, prin 1530, s-a aliat cu Suleiman Magnificul, sultanul otoman, contra unor suverani creștini!) și dusă de marile puteri, nu le era permisă micilor principii. Egalitatea nu este și pentru căței, vorba fabulistului! Sau *non licet bovis quod licet Iovis*, adică „nu-i este permis boului ceea ce îi este permis lui Jupiter”! În plus, Mihai era și „schismatic”(termenul occidental peiorativ pentru ortodocși), iar asta, în condițiile prejudecăților puternice de-atunci, nu prea dădea bine în Occident. Nu, Mihai nu a fost naționalist (vă spuneam că naționalist înseamnă proslăvirea exclusivă a propriei națiuni, prin ignorarea ori în detrimentul altora) și nici nu a urmărit formarea României la 1600. Nu erau încă, la noi, vremurile coapte pentru așa ceva. Mihai a făurit un bloc politic puternic antiotoman, dar l-a făcut din cele trei țări care aveau, nu peste prea mult timp, să formeze România. A și luat importante măsuri în favoarea românilor asupriți din Transilvania, a creat stema unită a celor trei țări, a pregătit o dinastie uniunii (fedației) nou create etc. Aș zice că Mihai Viteazul a fost mai întâi creștin și apoi român (nu contează aici „sângele”

sau originea; a fost principe român, s-a purtat ca român și a fost perceput ca român de către contemporani). Prin faptele sale, Mihai a fost transformat, mai ales de la romantism încoace, în erou național. Aceasta nu este nici de bine și nici de rău, ci este o constatare. Toate țările au eroi naționali sau părinți ai patriei! Dacă și-a urmărit și interesul personal (cine nu face asta în viață?!), a făcut-o în așa fel încât acest interes s-a potrivit cu interesul țării și, lucru rar, cu interesul de perspectivă sau de viitor al românilor.

De aceea, Mihai Viteazul este o mare personalitate a istoriei românilor. Acuzele de „condotier” etc. vin, de regulă, din vârful buzelor, de la neistorici ori de la istorici teribiliști, adolescenți întârziați, care urmăresc spectacularul, succesul facil, profitul de imagine și nu numai.

Trecând în alt plan, vreau să vă întreb despre apelul semnat, inițial alături de alte 83 de personalități ale Academiei Române, un apel la unitate, la cinstirea eroilor și înaintașilor care au făcut posibilă Marea Unire pe care o sărbătorim sau „comemorăm” (?) anul viitor. Un post de televiziune cu patron din Ardeal a scris că acest îndemn este unul cu „accent puternic naționalist”. Având în vedere conotațiile negative care i se asociază acestui termen, de naționalist, nu se va ajunge la momentul în care și corifeii unirii vor fi portretizați, la nivel oficial, ca niște personaje negative?

Distinse Domnule Șomănescu, acum sunt, din câte știu, în ciuda a vreo trei răzgândiți, peste 100 de membri ai Academiei care au semnat (dintre cei circa 200 membri români). Oamenii (și academicienii sunt oameni, cu defecte și calități) au făcut-o cu sinceritate, crezând – în naivitatea lor – că Academia se bucură de respect, fiind ea încă forul suprem de recunoaștere a creației științifice și culturale, de consacrare formală a valorilor afirmate, un fel de empireu al spiritelor luminate ale națiunii, în sensul scopului pentru care ea a fost creată la 1866. Se poate ca unii academicieni – înaintați, firește, în vârstă – să fi uitat de democrația noastră originală și să fi sperat că vorbele lor vor fi luate în serios, chiar dacă și criticate. Nu spun că unii – importante voci ale acestui popor – nu au luat în serios apelul, dar văd alții l-au caricaturizat, respins, condamnat, aș zice aproape cu „mânie proletară”. Observ că și unii reprezentanți ai partidelor extremiste maghiare s-au inflammat, deși este vorba despre un apel la pace, la respectarea Constituției României etc. Iar Constituția nu permite autonomii teritoriale după niciun criteriu. Nicio propoziție, frază sau noțiune din apel nu jignește vreo altă națiune sau vreo minoritate. În schimb, dacă aș lua câteva exemple de discurs politic din pozițiile oficiale ale partidului de guvernământ din Ungaria și ale înaltelor oficialități de acolo, am putea vedea că lucrurile stau cu totul altfel. Nu vreau să spun mai mult!

Dar nu aceasta este problema! Doar ne-am cucurit cu sânge dreptul la libertate și democrație, la pluralitatea părerilor! Chestiunea este de formă și anume se referă la felul în care combatem o opinie cu care nu suntem de acord. Apelative de genul „bătrâni ramoliți”, „adunătură de expirați buni de dus la cimitir”, „comuniști”, „ceaușiști” etc. – adresate unor oameni,

totuși, reprezentanți ai unei instituții a acestui stat – sunt descalificante, dovedesc nu numai intoleranță, ci și paupertate intelectuală, spirit grobian, lipsă de educație și multe altele. Nu se pot respinge *de plano* noțiuni consacrate și uzitate peste tot în lume, precum „națiune”, „unire”, „suveranitate” etc., fără argumentări precise, din simplul motiv că nu plac unora dintre noi sau că avem alte comandamente de servit.

Se vor fi „tocit” unele cuvinte, dar ele există și cu atât mai mult realitățile pe care le exprimă. Cea mai cuprinzătoare reuniune internațională de state se cheamă încă „Organizația Națiunilor Unite”; Marea Britanie ne anunță că, după *Brexit*, revine la anumite atribute ale „suveranității”, la care renunțase prin tratatele UE; autoritățile de la Madrid dau comunicate prin care reiterează conservarea „unității” Spaniei etc. Anumite mijloace de difuzare în masă nu cunosc semnificația termenului de „naționalism” și intervin public ca să se afle în treabă.

Am ajuns să ne întrebăm dacă e bine sau rău să cinstim cei 100 de ani trecuți de la Marea Unire, ceea ce este foarte grav! Înseamnă că ne merităm soarta mizeră, dezorientată, modestă. De regulă, comemorarea se face într-o atmosferă de tristețe, când ne gândim la anii trecuți de la moartea cuiva sau de la un eveniment tragic.

Marii înfăptuitori ai Marii Uniri s-au bucurat, au exultat, unii (ca Gheorghe Pop de Băsești) nu au putut muri decât după pronunțarea actului de la 1 Decembrie 1918. Cum să comemorăm? Noi trebuie să ne bucurăm și să reținem „Poemele luminii”, cum ar spune Lucian Blaga, să ne umplem de încredere pentru că, alături de italieni, de germani, de polonezi, de cehi și slovaci, de slavii de sud, am intrat în rândul lumii. Să ne bucurăm și pentru că, pe ruinele unor imperii perimate, am construit edificii naționale solide. Cele mai legitime mișcări colective din secolul al XIX-lea – „secolul națiunilor” – au fost cele de emancipare națională, în acord cu principiul autodeterminării naționale, recunoscut inclusiv de SUA sub președintele Woodrow Wilson.

Firește, ca în cazul oricărui act omenesc, nu au putut să fie toți mulțumiți nici în 1918. Austriecii, otomanii, germanii, rușii și, mai ales, ungurii, au fost frustrați, supărați, dornici de revanșă. Sunt de acord că ungurii (mai ales cei din Ungaria) nu au ce sărbători la 1 Decembrie 2018 și că ei trebuie să comemoreze, dar, în logica aceasta, nici românii nu au ce să sărbătorească la 15 martie 2018, pentru atunci vor fi 170 de ani de la decizia dietei ungare de unire a Transilvaniei cu Ungaria! Aici, cu sărbătorile, suntem chit, numai că decizia românească din 1918 este încă în practică. Asta este sigura deosebire, în rest, prin zilele naționale, ne „gratulăm” reciproc. Așa este între vecini! Vedeti cum este și la alte popoare, cu pretenții, nu ca noi!

Dacă aplicăm această logică strâmbă, atunci mă aștept ca unii să-i condamne pe corifeii Marii Uniri, fiindcă nu ar fi respectat drepturile omului, deși acestea nu erau încă formulate, sau că nu i-au consultat pe toți cetățenii prin referendum, deși atunci nimeni nu ar fi putut s-o facă!

Noi suntem capabili de orice! Ar fi, totuși, o mare rușine, care ne-ar arăta adevărata față de epigoni. Altminteri, eu aș fi

cel dintâi fericit să văd la 2018 o Europă unită și fericită, generoasă și curată, patria primitoare a tuturor cetățenilor săi, dar mă tem să nu văd doar intoleranță, șovinism, ură națională și rasială etc. și nu neapărat pe la noi, ci în țările unde s-a născut democrația modernă, libertatea, egalitatea și frăția ...

Domnule profesor, eu am senzația că trăiesc într-o perioadă asemănătoare cu anii de dinainte de 1940. Pare-mi-se că sunt după alegerile din 1938, când Regele Carol al II-lea s-a supărat pe rezultatul electoral, când vechile înțelegeri de securitate se prăbușeau, când se crea o nouă ordine mondială. Și atunci, ca și acum, autoritățile și poporul par să fie mai degrabă preocupați de războiul cel dintre noi. Convingeți-mă că greșesc și că un nou 1940 nu este deloc aproape...

Mi-ar plăcea, firește, să vă conving, să am argumente să vă conving și, mai ales, să fiu eu însumi convins! Dar nu sunt! Asta este ca-n replica profesorului care le reproșează elevilor că nu înțeleg lecția: „Copii, v-am explicat o dată și nu ați înțeles nimic, v-am explicat a doua oară și voi tot nu ați înțeles; a treia oară am înțeles și eu, iar voi tot nu ați înțeles!”. Cu alte cuvinte, ca să vă conving, trebuie să fiu eu convins ... Pe de altă parte, istoria nu se repetă întocmai niciodată, din pricină că – ar fi zis A. D. Xenopol – faptele istorice sunt fapte de succesiune și nu de repetiție. Se petrec o dată și petrecute rămân! Nu pot să le reproduc în laborator, așa cum descompun apa în hidrogen și oxigen, de câte ori doresc!

Da, împrejurările de nesiguranță, de marasm, de impunere a dreptului forței din acest moment seamănă cu cele din 1938-1940! Dictatori mari sau mici vor să ne convingă, acum ca și atunci, cât sunt ei de democrați. Hitler opera cu masele, cu mulțimile care umpleau piețele și reitera ideea că luarea prin forță a unui teritoriu de către Germania era legitimă și că era ultima sa pretenție. Și azi se iau teritorii de la alții, în virtutea drepturilor istorice sau altminteri. Democrația directă a străzii – aparent forța poporului – se impune și azi în fața democrației reprezentative. Trei guverne recente ale României au fost schimbate de popor, cum se spune. Pe bună dreptate, unii se întreabă de ce să mai meargă la vot! Ni se spune că românii sunt idioți și că nu știu ce votează! Chiar dacă ar fi așa (idiot înseamnă, literal, analfabet), votul este vot, cu avantajele și dezavantajele sale. Dezinformarea este în floare, iar manipulările de tot felul ne lasă deconcertați, uluiți, prostiți! În cine și în ce să mai credem? De data aceasta, chestiunea mi se pare gravă, cum spuneți, fiindcă nu numai românii par lipsiți de busolă (ei sunt obișnuiți să fie așa!), ci lumea întreagă.

Și totuși, eu cred că mai sunt mecanisme de reglare și de autoreglare pe care nu le știm și pe care nu le-am folosit încă. În ciuda tuturor relelor – și au fost multe! – de mii de ani ființa umană și comunitățile (inclusiv națiunile, fie etnice, fie civice) au găsit resurse de viațuire, de supraviețuire și de conviețuire, atunci când se spera mai puțin. Pe scurt, nu vă pot convinge, pentru că nu am certitudini, dar speranțe am ... Altminteri, nu aș fi om!

PSALMII DIN POEME

Dumitru ICHIM

PSALM LA TAINA FRUMUSEȚII

Prea îndelung bea ochiul frumuseților otrava,
Cum propria ei rază și-o face steaua cină!
Întotdeauna fânul miroase-n plâns otava,
Iar ceara lumânării din aur strâns de-albină.

Nu crezi că-n frumusețe, când mestecai vopseaua,
Cel rău, prin viclenie, ca Tu prin ea să sângeri,
Vărsă din șip otrăvuri nocivul cu iz de osanale?
Nu-i el cel ce se-mbracă, în vis, cu strai de îngeri?

Imperiul frumuseții n-o fi-ntre voi gâlceavă,
Că să-l răpui nevoie-i de-a doua Ta venire,
Nu-i pildă bobul care fu mântuit de pleavă
Și apa-nțeleptită prin vinul de iubire?

Tot Dragostea-i răspunsul ce jubilează-n sfeșnic:
Urâtul, nu frumosul, va arde-n focul veșnic!

PSALMUL DESPRE SANCTA SIMPLICITAS

Dacă-ai ajuns chitarei să-i numeri decibelul,
În freamăt să vezi vântul, și-n murmur doar cascadă,
De nu-ți dă osebite belciugul și inelul,
De ce-aș vorbi de vultur la gloata din ogradă?

Fac dragoste, spun unii, ca și cum zici fac treabă!
O, nume sfânt, Iubire, primul născut Luminii...
Păcat până la ceruri, de-ajungi să fii tarabă
Vânzând din moștenirea ce ne-o lăsară crinii!

Nevindecatei lepre, mai poți spera-n miracol,
Dar de simplitatea cea groaznică, prostia,
Nici Dumnezeu din ceruri, nici demoni, nici oracol,
N-au leac tămăduirii, chiar de-ai dubla vecia!

De ce-ai lua în seamă prea gureșele țate?
La tine n-or s-ajungă, că eu te țin în brațe.

PSALMUL PRESUSULUI LUMINII

Nu faci din zi o straiță în care strângi nădufuri,
Când ai din calendare roș ghiocel pe ramuri.
Nu-mbraci din struguri imnul în gioarsă de burdufuri;
Vin nou - numa'-n cimpoiul din pielea pentru hamuri!

Păduri de sărbătoare, mi-s brațelor prierul,
Cum n-am fost niciodată atât de primăvară,
Simțind cum pentru cântec se-ngustă-n veacuri cerul,
De parcă-s fiat-lux-ul zburdându-ți prima oară.

Cântați cu mine pășări, munți, prund și-etceterale,
Liban sfințit de cedri, ce-ndrăgostiți slăvimu-l!
Din toate strigi, Iubire! Din țarmurile Tale
Rămas-au numai strune, să cânte Heruvimul.

Cât ne-a surprins de bine zugravul din Sixtină,
Unu-arătând la altul presusul de lumină!

PSALMUL DE IUBIRE CU URĂ

Cum te urăsc Iubire, când te iubesc cu ură,
Ca foc ce-n foc se arde, nemistuirii strungă!
Devii tot mai oglindă, chiar blestemare pură -
Din iad să-ți bei răcoarea, și iadul să n-ajungă.

Principiu-acelor vase ce-și zic comunicante,
Mă-ntreb dacă și Ție cumva nu Ți s-aplică;
Otrava geloziei mi-o schimbă în diamante
Cu-adânca limpezime când fluierul urzică.

Iubind, îmi sunt vânatul și tot eu vânătorul.
De ce-ai făcut din vorbă pervers scrin de Pandoră,
Și nu mi-ai spus că-n lutul din palmă Ți-ai pus dorul
De-a-ngenunchea, ca omul, sub umbră și sub oră?

Iar dacă-acel principiu a fost și cu-ntrupatul,
Nu-i drept ca geloziei să-i împărțim păcatul?

PSALM DE ZIDIRE A FOCULUI

Suflarea e din suflet, când sufli-n lumânare,
Dar șoapta-i mai înaltă, că-i suflet de cuvânt.
Cu fiecare frunză cerșesc o sărutare,
Că-mi înfloresc salcâmi din lut și duhul sfânt.

M-auzi când bat? Deschide! E-al inimii bătutul.
Cu fiecare zvâcnet, Iubirii-s și mai rob.
Tot ce ating - e cântec! Blestem mi-a fost sărutul,
Ca-n fiecare scoică să fiu bisectul rod!

Pădurile cu-adâncul, până-n hemoglobină,
Mă-nfreamătă spre Tine, și-s iad, și-s acatist!
Pe unde-apune prundul, învie o grădină
Cu tânăra-i lumină dansând pe ametist.

Cum să întreb ca alții că, unde-ai fi Iubire,
Când pe altar de lotus mi-ești jertfă și zidire?

CENTRE D'ÉTUDES ETHNIQUES DES UNIVERSITÉS MONTREALAISES
19e COLLOQUE POUR ÉTUDIANTS ET JEUNES DIPLOMÉS

22 et 23 février 2017

Miruna CRĂCIUNESCU TARCAU

Est-il plus difficile de faire carrière dans le milieu des arts lorsqu'on est issu d'une minorité visible ou audible? Enquête sur la diversité artistique montréalaise.

Cette communication a pour point de départ un appel de textes lancé l'année dernière par la revue d'analyses politiques *L'Esprit libre*, à l'occasion de la préparation de leur second recueil imprimé, dont une copie devrait présentement circuler parmi vous. L'appel en question invitait les collaborateurs de la revue à réfléchir sur la fonction normative des médias et à ses liens avec différents groupes marginalisés de la société québécoise. Ce numéro, qui a donc pour titre : *(In)visibilités*

médiatiques, a pour objectif de comprendre pourquoi un sujet particulier n'a pas sa place parmi le discours dominant ; ou s'il l'a, quelles sont les raisons qui expliquent qu'il soit constamment abordé d'une manière qui contribue à en faire un élément *minoritaire*, et par là même négligeable, de la société québécoise.

Pour tenter de répondre aux questions que vous pouvez lire à l'écran, j'ai mené une série d'entrevues avec des artistes et des professionnels issus d'horizons très divers, dont le parcours les a cependant tous amenés à confronter les enjeux liés à la représentation des minorités culturelles à travers différents médias au Québec. Vécue tour à tour comme un obstacle à surmonter ou comme une source d'inspiration, j'ai découvert que l'appartenance à une minorité culturelle au Québec semble avoir constitué un facteur déterminant dans leur carrière, au point de modeler leur parcours professionnel.

Cependant, il est important de noter que les résultats que j'ai obtenus ne sont pas homogènes. Tandis que Felicia Mihali, écrivaine d'origine roumaine qui a été membre de plusieurs jurys visant à octroyer des bourses de création et des prix littéraires, estime globalement que le système de reconnaissance artistique au Québec est fondé sur l'égalité des chances et sur le mérite ; Manon Barbeau, co-fondatrice de Wapikoni mobile, insiste au contraire sur l'importance de programmes visant à lutter – dans le cas des Autochtones – contre la marginalisation socioéconomique qui rend l'accès à des milieux artistiques professionnels extrêmement difficile pour ces communautés. En dressant un état des lieux de la situation professionnelle des artistes issus de la diversité à Montréal, Jérôme Pruneau – ethnologue de formation et directeur général de l'organisme Diversité Artistique Montréal – s'est exprimé, quant à lui, sur les mécanismes protectionnistes mis en place par les associations artistiques professionnelles, lesquels font du milieu des arts et de la culture au Québec l'un des secteurs les plus difficiles à pénétrer lorsqu'on provient « de la diversité ».

C'est la complexité de cette situation que j'aimerais présenter aujourd'hui.

« D'un livre à l'autre, la littérature dresse le portrait de qui nous sommes, exprime le détail de nos valeurs, de nos symboles,

et fait de nous des êtres mis au monde, ouverts sur lui et présents au cœur d'un imaginaire commun¹ ».

Réfléchissant au tollé provoqué au printemps 2013 suite à la décision du gouvernement de Pauline Marois de modifier l'intitulé du programme collégial « Arts et lettres » en « Culture et communications », Jean-François Caron rappelle ainsi la contribution fondamentale de la production artistique contemporaine dans la formation d'un sentiment de cohésion sociale, tout en insistant sur l'obligation qu'a l'école de continuer à transmettre ce (je cite) « fonds culturel commun, [qui est aussi] un vecteur identitaire fort² » (fin de la citation). Couramment qualifiés de « quatrième pouvoir », les médias partagent en effet avec les institutions officielles d'enseignement la charge de diffuser le savoir et de nourrir l'imaginaire national, lequel s'avère indispensable à la valorisation d'un héritage culturel auquel chaque nouvelle génération apporte son empreinte.

Or, comme l'a fait valoir Jérôme Pruneau, un Québécois dit « de souche » n'est pas le même aujourd'hui qu'il y a 150 ans – ce qui implique que l'identité est constamment soumise à un processus de renouvellement, que les médias et les productions culturelles contemporaines se doivent de refléter. Le cinéma occupe sans conteste une place privilégiée à cet égard, ce qui explique pourquoi cette discipline se voit de plus en plus couramment chargée de répondre à l'impératif éthique de lutter contre la discrimination de groupes marginalisés, comme en témoigne par exemple la création en France de la commission Images de la Diversité, chargée de promouvoir la représentation de minorités ethniques dans les films français depuis 2007³.

Au Québec, la cinéaste Manon Barbeau constitue un cas de figure exceptionnel de la mesure dans laquelle la conscientisation à cette problématique peut déterminer le cours d'une carrière. En 1998, à l'occasion du cinquantième anniversaire du lancement du manifeste *Refus global* qui a marqué l'entrée de la Belle Province dans la modernité, c'est en travaillant à la réalisation d'un documentaire qui visait à mettre en avant les mérites et les répercussions que ce document historique a produit sur les enfants des signataires – dont elle faisait elle-même partie – que Manon Barbeau a pris conscience du pouvoir transformateur que l'art exerce sur l'individu. Elle m'a confié ne plus avoir été la même personne avant et après la création des *Enfants de Refus global*. Une telle métamorphose, certes inquiétante, s'avère le plus souvent libératrice. C'est pourquoi elle a par la suite souhaité donner la parole à des gens issus de milieux défavorisés. Deux autres documentaires, *L'armée de l'ombre* (1999) et *L'amour en pen* (2004), résultent ainsi d'une collaboration avec des jeunes de la rue vivant à Montréal et à Québec, et avec des prisonniers qui racontent leur plus grande histoire d'amour, à qui elle a fourni les outils nécessaires à la modification de leur propre image.

Ces créations collectives l'ont menée à mettre en place des studios mobiles adaptés à la production de films dans des environnements éloignés de grands centres urbains, comme c'est le cas des communautés autochtones vivant dans des régions éloignées.

Depuis, l'entreprise poursuivie par Wapikoni mobile a rencontré un succès qui ne cesse de grandir, ce dont témoignent

aussi bien les 120 prix accordés aux quelques 900 documentaires produits ces treize dernières années à travers 30 communautés au Canada et 17 communautés en Amérique du sud, que les dons que cet organisme reçoit de la part d'un public à la fois autochtone et non-autochtone. Cet appui financier, lequel peut parfois s'avérer vital – comme ce fut le cas en 2012 lorsque le projet avait « failli mourir » après que Services Canada l'ait « amputé de la moitié de [son] budget⁴ » – revêt également un caractère symbolique. Il indique en effet que Wapikoni mobile bénéficie d'un mandat de confiance renouvelé de la part des communautés autochtones qui ont contribué aux deux tiers à sa fondation.

À la différence de nombreux projets non-autochtones qui ont été abandonnés, le Wapikoni mobile résulte en effet d'une collaboration entre Manon Barbeau, le Conseil de la Nation Atikamekw, et le Conseil des Jeunes des Premières Nations, que l'on appelle maintenant le Réseau des Jeunes. La présidence du conseil d'administration de Wapikoni est d'ailleurs assumée par la co-fondatrice du mouvement *Idle no more Quebec*, Melissa Mollen Dupuis, issue d'une communauté innue. Manon Barbeau n'a pas manqué de le souligner, lorsque je lui ai demandé quelles ont été les difficultés à laquelle elle s'est heurtée lors de la mise en place de ce projet : c'est la participation active des communautés autochtones à cette initiative qui lui a assuré la crédibilité nécessaire pour remplir le mandat dont il s'est chargé, qui est celui de valoriser la langue et la culture autochtone, afin de permettre aux gens des communautés de mettre un terme à l'isolement dont ils sont victimes depuis trop longtemps.

Le but vers lequel tend le Wapikoni mobile n'est pas de transformer tous ses participants en des cinéastes accomplis, mais bien de leur permettre de s'engager dans un processus qui redonne confiance en leurs moyens. Il est difficile de mesurer l'impact que la participation à un projet créatif de ce type peut avoir sur la vie d'un individu, ce qui explique pourquoi les objectifs varient en fonction de chacun. Pour certains, l'arrivée de la caravane toute équipée du Wapikoni leur a peut-être redonné le goût d'être actif dans leur communauté, de se trouver un emploi, ou de retourner à l'école. Pour beaucoup d'autres, il s'agissait surtout de leur redonner goût à la vie. Ce n'est donc pas un hasard si Santé Canada contribue de manière significative au financement de ce projet : les effets positifs sur la santé de la création sont désormais reconnus. Le fait de contribuer à contrer les stéréotypes qui circulent sur les Autochtones à travers le monde, et de modifier l'image qu'ils perçoivent d'eux-mêmes par la même occasion, constitue un moyen efficace de contrer le suicide auprès de jeunes qui souffrent d'un manque de reconnaissance de leur propre culture et d'une absence de consolidation de leur identité.

Certains artistes comme Samian, ce rappeur algonquien dont la carrière internationale lui a valu de se produire sur scène avec le groupe Loco Locass, avant de gagner le Félix du meilleur album hip-hop en 2010, ont ainsi contribué à créer une image valorisante de la nouvelle génération autochtone. Selon Manon Barbeau, celle-ci se distingue autant par son dynamisme que par l'absence de barrières qui lui permet de bénéficier d'une plus grande visibilité. Bien qu'atypiques, de telles histoires de succès, démontrent que l'appartenance à une minorité culturelle au Québec peut néanmoins s'avérer être un facteur déterminant dans la promotion d'un artiste dont l'œuvre dénonce des problématiques méconnues du public québécois.

Le même constat s'impose-t-il, toutefois, pour les artistes issus de l'immigration? Qu'en est-il des écrivains tels que Dany Laferrière, Kim Thúy, ou Wajdi Mouawad, chez qui l'appartenance à une minorité visible ou audible incite couramment la critique à qualifier leur œuvre de « littérature migrante »? L'appartenance à une minorité culturelle constitue-

t-elle un atout, dans la mesure où les récits relatant des expériences migratoires constituent une niche sur laquelle les maisons d'édition québécoises se sont empressées de capitaliser? Ou au contraire, ne peut-elle pas également constituer un handicap en raison des attentes soulevées à la lecture d'un nom aux sonorités « étrangères », lesquelles font en sorte que l'on s'attend de ces auteurs qu'ils se conforment à une étiquette préalable, et qu'ils ne nous parlent pas d'autre chose que de l'immigration?

L'œuvre de Felicia Mihali est traversée de récits migratoires, allant des expériences traumatisantes qu'elle a vécues sous le régime communiste en Roumanie durant sa jeunesse, jusqu'à l'exploration identitaire qui a suivi son installation au Québec ou son voyage en Chine. Elle ne s'est cependant jamais sentie confinée dans ces problématiques, dont elle n'a pas hésité à sortir en alternant les difficultés émotives posées par les récits inspirés de son parcours personnel et les difficultés documentaires auxquelles elle s'est confrontée lors de la rédaction de deux romans historiques : *La reine et le soldat* (2005) et *L'enlèvement de Sabina* (2011). Aussi est-ce avec entrain qu'elle m'a communiqué la liberté de création dont elle a longtemps joui avec la maison d'édition XYZ, avant son achat par Hurtubise qui a fait sortir son œuvre de leur catalogue de publication.

Le fait que les deux romans historiques de Felicia Mihali se soient moins bien vendues est pourtant indicatif des attentes qui se sont formées chez le public Québécois francophone, lequel semble de loin préférer la voir parler de la pauvreté qui accable les campagnes roumaines dans *Dina* (2008) et *Le pays du fromage* (2002), plutôt que de la Grèce antique.

À cet égard, le parcours de Felicia Mihali sans doute assez caractéristique des écrivains migrants qui ont réussi à s'affirmer sur un marché étranger.

En effet, sa décision de venir s'installer au Québec ne résulte guère d'une incapacité à « percer » dans son pays – où elle bénéficiait déjà d'une réputation établie de par la réception très positive de ses trois premiers ouvrages –, mais bien de la nécessité de vérifier si son succès était attribuable à la valeur de ses livres, et non à leur contexte de publication ou à son réseau de connaissances. Après avoir elle-même traduit son premier roman du roumain vers le français, elle a eu la satisfaction de voir ce succès confirmé par des critiques élogieuses parues dans des journaux comme *Le Devoir*, *Voir* et *La Presse*.

L'accomplissement de ce « rêve américain » à petite échelle l'a convaincue qu'il existe, au Québec, une véritable méritocratie qui fait en sorte que les œuvres qui le méritent finissent inévitablement par trouver leur chemin auprès du public. C'est ce que son expérience en tant que membre du Conseil des Arts et des Lettres du Québec n'a fait que confirmer. Elle m'a confié que les projets sélectionnés pour les bourses de création étaient retenus strictement sur la base de leur qualité, sans qu'aucun traitement particulier ne soit réservé aux dossiers soumis par des auteurs aux noms non-francophones.

Cela dit, Felicia Mihali ne nie pas pour autant qu'il y a un véritable problème de représentativité des minorités culturelles dans les médias comme dans la critique. C'est ce que le lui ai fait remarquer après avoir effectué une étude à partir d'un numéro de *Lettres québécoises* datant de l'été 2016. Le logo de *Lettres québécoises* rappelle qu'il s'agit de la « seule revue entièrement consacrée à la littérature québécoise ». Or, sur les quarante-cinq auteurs dont une nouvelle parution en langue française était répertoriée à l'été 2016, il n'y en avait que deux qui portaient des noms non-francophones, ce qui représente moins de 5% de la totalité des œuvres qui ont reçu un écho de la part de la critique dans ce numéro-là. Selon Daniel Chartier, cité par Jean-François Caron dans un numéro précédent de *Lettres québécoises* datant

de l'hiver 2013⁵, « les écrivains nés à l'étrangers [ne] forme[raient pas moins] le cinquième des écrivains du Québec⁶ ». Parmi ceux qui parviennent à se faire publier ou qui ont recours à l'autoédition pour sortir de l'anonymat, combien d'entre eux bénéficient d'une visibilité dans les médias? Combien sont, en revanche, condamnés d'avance au pilonnage, ou à une micro-distribution qui ne dépasse guère le cercle de leurs connaissances?

Sur ce point, la position de Felicia Mihali est plutôt ferme : au Québec comme ailleurs, le réseautage est une composante nécessaire de la réussite, quel que soit le domaine artistique. Il n'y donc a pas à se choquer du fait que les collaborateurs de *Lettres québécoises*, lesquels possèdent pratiquement tous des noms francophones, et dont la biographie disponible sur le site internet de la revue précise quasi-systématiquement qu'ils sont nés au Québec, choisissent majoritairement de recenser des ouvrages rédigés par des auteurs nés au Québec et portant des noms francophones. Il s'agit d'un milieu extrêmement étroit.

Ce népotisme journalistique fait en sorte que les entrevues sont toujours accordées dans les mêmes cercles, et que les auteurs qui bénéficient de la plus grande visibilité à Montréal sont ceux qui sont déjà des membres de la coterie littéraire québécoise. Pour réussir, un écrivain issu de l'immigration doit certes parvenir à intégrer ces réseaux. Toutefois, Felicia Mihali considère qu'il est tout aussi difficile pour l'écrivain migrant de se créer un réseau de contacts dans le milieu littéraire montréalais qu'à n'importe quel étudiant de Cégep désireux de poursuivre une carrière dans les lettres.

Cette vision des choses contraste fortement avec l'expérience vécue par Jérôme Pruneau à Diversité Artistique Montréal, sur laquelle je terminerai cette communication. En dépit des difficultés qu'il a rencontrées pour trouver le temps de rédiger son essai intitulé *Il est temps de dire les choses* (2015), lequel a exigé six semaines de « congé » alors qu'il était déjà aux prises avec un horaire extrêmement chargé, la nécessité de faire paraître ce qu'il a constaté en travaillant pour DAM provenait d'un cri du cœur. À son bureau, il a été témoin de la marginalisation professionnelle de trop d'artistes aux parcours de vie exceptionnels, et souvent dramatiques, pour croire que le système actuel récompense véritablement le mérite. Il ne s'agissait pas avant tout pour cet ethnologue français d'effectuer une critique de la société québécoise, mais bien plutôt de dresser un état des lieux. En dépit de sa nature *a priori* empathique, le milieu des arts et de la culture au Québec demeure l'un des secteurs les plus difficiles à pénétrer lorsqu'on provient « de la diversité ».

Son étude n'est certes pas exhaustive, notamment en raison du délai dont il disposait pour réunir sa recherche, mais les chiffres réunis ne mentent pas. Dans le domaine musical par exemple, qui est une discipline que je n'ai pas encore eu l'occasion d'évoquer, une visite rapide sur le site du Gala des disques lui a révélé qu'il n'y a pas eu un seul musicien issu de la diversité qui avait reçu un prix ces cinq dernières années (2010-2015). Cet état des choses est révélateur du manque de reconnaissance dont souffrent les artistes qu'il côtoie. Tout comme Felicia Mihali, la plupart d'entre eux bénéficiaient déjà d'une réputation établie dans leur pays. Assez souvent, ils y étaient détenteurs de plusieurs diplômes, invités à des colloques et à des grands concerts à l'étranger et, tout comme les 1000 immigrants qui viennent s'installer à Montréal à chaque semaine – un chiffre qui frappe davantage les esprits que de dire « 48,000 par an » –, c'est en raison d'une conjoncture politique et économique fortement défavorable qu'ils ont tout abandonné pour aller s'installer ailleurs.

Pourquoi ont-ils autant de mal à faire reconnaître leur talent ici, s'ils ont déjà connu un certain succès dans leur pays? La

nécessité d'obtenir des qualifications au Québec quel que soit l'emploi que l'on exerce, les années d'expérience et les universités qu'on a fréquentées à l'étranger, nous a habitués à attribuer à de telles exigences une valeur normative. On le demande parce qu'il est *normal* de le demander. Dans le cas de l'industrie culturelle, elles soulèvent cependant de sérieuses questions concernant le degré auquel ces impératifs résultent d'un réel besoin de vérifier que des artistes provenant d'un autre pays possèdent véritablement la capacité de se faire un nom dans leurs disciplines respectives avant d'être admis dans une association professionnelle qui leur garantira la visibilité dont ils ont besoin pour poursuivre leur carrière – ou bien si ces mécanismes de sélection n'ont pas plutôt été développés par protectionnisme.

L'hermétisme actuel du secteur culturel s'explique bien entendu par de nombreux facteurs, lesquels font en sorte qu'il n'est pas aisé d'attribuer le manque de diversité dans le milieu artistique montréalais à deux ou trois problèmes.

S'il fallait pourtant se résoudre à isoler les facteurs qui contribuent le plus à cette inertie, la taille réduite du marché constitue sans doute une des causes principales pour lesquelles toutes les opportunités se créent, et tous les contrats se signent, au sein des mêmes réseaux. Les baby-boomers qui assument encore majoritairement les postes de responsabilité n'étaient pas confrontés à un paysage social aussi diversifié lorsqu'ils ont développé leurs réflexes de travail il y a de cela une quarantaine d'années. Ainsi, si les formulaires impersonnels en ligne des associations professionnelles artistiques laissent aussi peu de place à des parcours différents, c'est parce qu'il n'existe aucune commission chargée de comprendre comment fonctionne la reconnaissance culturelle à l'étranger. Un tel organisme serait susceptible de savoir par exemple qu'en Afrique, il est très prestigieux d'exposer dans des consulats, même si tel n'est pas le cas au Québec. Les artistes étrangers pourraient alors bénéficier d'une véritable reconnaissance de leurs accomplissements lorsqu'ils remplissent des demandes de subvention ou lorsqu'ils cherchent à obtenir des contrats avec des maisons de disque, de production, ou avec des agents. En son absence, ils n'ont qu'une seule alternative à celle de se résigner à stagner dans les petits *jobs* étudiants : celle de recommencer à zéro.

Le fait qu'au théâtre, l'habitude de tenir des auditions publiques est très peu répandue constitue un autre exemple des « mauvais réflexes » qui ont été adoptés par la génération qui tient encore les rênes de l'industrie culturelle à Montréal. À cela s'ajoute une vision ethnocentrique qui consiste à répéter qu'il y a une façon de voir l'art, et de faire de l'art au Québec qui est québécoise, et qu'il faut s'adapter à cette vision pour être produit ici. Les comédiens issus de minorités audibles se heurtent ainsi à une vision identitaire fondée sur le joul, qui accepte mal d'intégrer d'autres accents (hispanophone, roumain, arabe...) sur la scène théâtrale. Si l'on considère l'ensemble des disciplines représentées par Diversité Artistique Montréal, l'on constate que cette vision est appuyée, sur le plan étatique, par des organismes comme le Conseil des Arts décidant d'une excellence esthétique qui demeure largement ethnocentrique.

Cette tendance à reléguer tout ce qui est produit par les artistes étrangers dans l'exotisme – ce dont témoigne très bien une étiquette comme « musique du monde », laquelle intègre tout ce qui n'est pas visiblement Québécois dans une même catégorie – est notamment frappante par l'appropriation occidentale du concept de contemporanéité. Ainsi, une danse contemporaine inspirée par des rythmes africains, comme la pratique la chorégraphe Nyata Nyata, n'est pas considérée comme « contemporaine » mais bien comme de la danse africaine.

C'est pourquoi Jérôme Pruneau considère qu'il est urgent de

remplăcer l'ouverture théorique, passive qui est actuellement la norme dans le milieu culturel (« je suis ouvert venez me voir, postulez... ») par des démarches actives visant à intégrer les artistes de la diversité au sein des réseaux existants (« connaissez-vous quelqu'un qui... »). Pour que l'on puisse commencer à parler d'une véritable culture de la diversité, il faut cesser de considérer la diversité culturelle comme un problème à « gérer » et commencer à développer une vision philosophique de l'interculturel.

-
1. Jean-François Caron, « Enseigner/apprendre la littérature », *Lettres québécoises*, n°157, printemps 2015, p. 15.
 2. Patrick Moreau, « Quelle littérature québécoise pour quelle formation? », *L'Unique*, juin 2014, p. 6, cité par Jean-François Caron (*ibid.*, p. 16).

3. Voir : <http://www.cget.gouv.fr/commission-images-de-diversite-0> (27-07-2016).
4. Odile Tremblay, « Éclairs autochtones au Wapikoni », *Le Devoir*, 24 février 2014, <http://www.ledevoir.com/culture/cinema/400973/plintchaud-eclairs-autochtones-au-wapikoni> (29-07-2016).
5. Jean-François Caron, « Écriture migrante: migrer au cœur de notre littérature », *Lettres québécoises*, hiver 2013, p. 12-15.
6. Daniel Chartier, « De l'écriture migrante à l'immigration littéraire: perspectives conceptuelles et historiques sur la littérature au Québec », *Écriture migrante/Migrant Writing*, dir. Danielle Dumontet et Frank Zipfel, OLMS, 2008, p. 80.

ALICE MUNRO - POVESTITOAREA

Mircea GHEORGHE

Acordarea premiului Nobel pentru literatură pe anul 2013 scriitoarei canadiene anglofone Alice Munro a fost surprinzătoare pentru multă lume. Dar ar fi fost de mirare să fie altfel. Juriul premiului Nobel nu este o instituție transparentă și procesul decizional este înconjurat de o discreție atât de bine respectată, încât foarte rar pronosticurile lumii literare din afară coincid cu opțiunile lui. Și nu e vorba doar de câștigătorul

premiului, ci și de finaliștii care împart cu el febrilitatea așteptării. După anunțarea câștigătorului, ei se retrag în umbră și-și așteaptă rădători șansa pentru anul viitor. Dacă nu vor apărea alții care le-o vor lua înainte.

Există, firește, în zilele noastre câțiva mari scriitori ale căror aspirații la premiul Nobel, chiar dacă nu sînt făcute publice, apar mai mult decît justificate. Ei ar satisface și prin operă, și prin vîrstă, și prin notorietate toate exigențele juriului suedez: Milan Kundera (84 de ani), Amos Oz (74 de ani), Salman Rushdie (66 de ani), Umberto Eco (81 de ani), Ismail Kadare (77 de ani), Adonis (Ali Ahmad Said Esber, 83 de ani), Philip Roth (79 de ani), Haruki Murakami (64 de ani) etc. Cu toate acestea, deși uneori par a se număra printre favoriți an de an, ei sînt ocoliți.

Alice Munro (82 de ani) nu era nici ea o necunoscută. Dimpotrivă, prestigiul ei în literatura canadiană și chiar în contextul, mult mai larg, al literaturii nord-americane era bine consolidat și probat prin numeroase premii literare, printre care de trei ori (1968, 1978, 1986), Prix du Gouverneur général, cel mai important premiu literar canadian, și premiul internațional Man Booker (2009) care, înființat în 2005, a fost acordat printre alții lui Ismail Kadare (2005), Philip Roth (2011) și Lydia Davis (2013).

Dar oricum notorietatea ei nu părea mondială ca în cazul lui Eco sau Kundera.

Și totuși candidatura lui Alice Munro era perfect valabilă.

Dacă e adevărat că Academia suedeză nu face publică lista scurtă candidaților ajunși în ultima fază a competiției decît cincizeci de ani mai tîrziu, pe de altă parte, inventivitatea zăriștilor în descoperirea informațiilor și în interpretarea datelor care li se ascund nu are limite. Există chiar un portret al câștigătorului tipic bazat pe date statistice: "Premiul Nobel tipic

scrie romane în engleză este de origine europeană are în medie 65 de ani și aproape unul din doi poartă barbă sau mustață" (1).

În 2012, premiul Nobel a fost acordat chinezului Mo Yan care avea 57 de ani, scria în limba sa maternă și nu purta nici mustață și nici barbă ! Nu avea niciuna din trăsăturile câștigătorului tipic! El a fost preferat favoriților Munro, Murakami și Roth.

Alice Munro a câștigat premiul Nobel în 2013 avînd de înfruntat, se pare, alți doi candidați. E vorba de ungurul Peter Nadas (71 de ani) și de irlandezul William Trevor (85 de ani), amîndoi romancieri și nuveliști reputați, distinși de asemenea cu multe premii naționale și internaționale. Dar niciunul nu are autoritatea și renumele de care se bucură în lumea literară Umberto Eco, Milan Kundera sau Salman Rushdie. Ca atare, scriitoarea canadiană nu poate fi contestată că a fost favorizată în fața unor candidați mult mai merituosi. Tot ce s-ar putea spune cu oarecare îndreptățire este că Academia suedeză, pe lîngă grija de a-și manifesta deschiderea și independența față de tumultul în jurul unor autori și opere, este, de asemenea, atentă la "dosarele" care i se propun căci selecția candidaților nu se face doar după impresii de lectură. Alice Munro a avut, desigur un dosar impecabil. Are o operă consistentă, este o autoare bine cunoscută și apreciată în mai multe țări și este activă. Căci Academia suedeză e reticentă în a recunoaște meritele literare, chiar excepționale, ale unui autor care nu a mai publicat nimic de cîteva ani.

Alice Munro (Alice Ann Laidlaw, înainte de căsătorie) s-a născut în 10 iulie 1931 într-o mică localitate, Wingham, din provincia anglofonă Ontario, cea mai populată din Canada și a doua ca mărime după Quebec. Era primul dintre cei trei copii ai unei familii cu ascendențe scoțiene și irlandeze, cu un bunic fermier și iubitor de lectură și un tată, Robert Eric Laidlaw, crescător de păsări și de vulpi argintii.

Mama era învățătoare, dintr-o ramură mai săracă a familiei, dar după căsătorie - povestește Alice Munro în *The view from Castle Rock* - s-a consacrat comerțului cu blănuri de vulpe rentabilizînd, o vreme întreprinderea lui R. E. Laidlaw, lipsit de spirit practic.

Atracția pentru o carieră scriitoricească și-a descoperit-o Alice Munro la vîrsta de 11 ani. Mult mai tîrziu, cînd era de acum o autoare consacrată, într-un interviu, ea se considera, cu o modestie poate mimată, scriitoare doar fiindcă i-au lipsit alte calități concurente : "N-am niciun talent, nu sînt intelectuală și mă descurc prost ca stăpîna a casei. Așadar nimic nu mă poate abate de la ce fac." (2) A publicat prima nuvelă în 1950 cînd era studentă la universitatea Western Ontario din London (Ontario)

însă debutul nu a condus-o la un parcurs literar suficient de susținut ca să-i asigure autonomia financiară. În paralel cu studiile, muncea ca bibliotecară și cheleneriță, dar căsătorindu-se cu James Munro în 1951 a părăsit universitatea. Cuplul s-a stabilit mai întâi la Vancouver, în provincia Columbia-Britanică și apoi, din 1963, în capitala provincială Victoria, situată la jumătatea distanței dintre Vancouver și orașul american Seattle. Aici au deschis o librărie Munro's Books devenită celebră nu numai în Canada, ci și în Statele Unite.

În 1968, așadar la optsprezece ani de la publicarea primei nuvele, debutează și editorial cu *Dance of the Happy Shades* (*Dansul umbrelor fericite*). Succesul este de data asta fundamental pentru destinul literar al lui Alice Munro. Volumul este distins cu Premiul Guvernatorului General și inaugurează, în sfârșit, o carieră literară consistentă. Nuvelele ei vor fi publicate în magazine americane prestigioase precum *The New Yorker* și *The Atlantic Monthly* iar volumele care le vor strânge periodic între două coperti se vor succeda la distanțe de 2-4 ani, pînă la, deocamdată, ultimul, al paisprezecilea, *Dear Life* apărută în 2012, cînd autoarea avea 81 de ani.

În 1972, Alice și James Munro divorțează. Ea se întoarce în Ontario ca scriitoare în rezidență la universitatea Western Ontario și în 1976, se recăsătorește cu geograful Gerald Fremlin stabilindu-se într-o mică localitate, Clinton, aflată la cîțiva km de Wingham. Acolo trăiește și astăzi, izolată de freemătul mediatic al marilor orașe, cu existența ritmată de cărțile care-i apar și de numeroasele premii literare care le confirmă valoarea.

Alice Munro aprecia în interviuri că a doua parte a vieții a fost mai ușoară decît prima (3), dar în ultimii ani ea a traversat totuși evenimente dramatice. În 2009 cînd a fost distinsă cu prestigiosul Man Booker International Prize, a dezvăluit că tocmai a învins un cancer, iar în aprilie 2013, Gerald Fremlin a decedat.

Răsfoind pe Internet comentariile presei imediat după acordarea premiului Nobel se remarcă ușor două etichete care au toate șansele să însoțească opera scriitoarei canadiene și în posteritate. Mai întâi, aceea de "regină a nuvelei," asociată cu observația că Academia suedeză a premiat pentru prima dată un autor de nuvele. În caracterizarea pe care juriul premiului Nobel o face autoarei se menționează calitatea stilului și componenta general umană a operei sale: "Munro este apreciată pentru arta subtilă a nuvelei care poartă amprenta clarității stilului și a realismului psihologic" sau "Găsim adesea imbricate în textele sale descrierea unor evenimente obișnuite, dar decisive, un fel de epifanii ce clarifică istoria ambiantă și luminează, ca niște flashuri, problemele existențiale."

Nu sînt laude de circumstanță fiindcă ele revin și în motivarea altor premii importante. La decernarea lui Man Booker International Prize în 2009, juriul afirma: "Alice Munro este cunoscută mai ales ca autoare de nuvele, dar ea aduce tot atîta profunzime, înțelepciune și precizie în fiecare dintre istoriile sale pe cît o fac majoritatea romancierilor în întreaga lor operă". Și mai departe: "A o citi pe Alice Munro înseamnă să înveți de fiecare dată ceva nou la care nu te-ai gîndit înainte." "Citiți-o, citiți-o pe Alice Munro!" îndemna entuziast un scriitor, Jonatahn Franzer în New York Times încă din 2004 susținînd că ea era cel mai bun scriitor de ficțiune din întreaga Americă de Nord.

A doua etichetă care marchează imaginea scriitoarei canadiene se datorează unei scriitoare și eseiste americane, descendenta din emigranți evrei ruși, Cynthia Ozick. Alice Munro este "un Cehov al nostru". Alți comentatori (John Updike, A.S. Byatt) o compară și cu Flaubert dar mai ales o consideră o continuatoare a nuvelistului american Raymond Carver (4).

Dar și Raymond Carver este comparat cu Cehov al cărui prestigiu în Statele Unite este atît de mare încît, cum remarcă un comentator din *Le Nouvel Observateur*, toți autorii de nuvele

sînt comparați cu el (5). Poate de aceea, numele lui Cehov a rămas lipit de imaginea lui Alice Munro mult mai mult decît cele ale lui Flaubert sau Carver și a devenit un fel de referință definitorie pentru nuvelele ei.

Însă dincolo de Cehov cu care se pot face apropieri în privința tehnicii literare clasice și a poziției naratorului față de personaje și de evenimentele narate, referința cea mai importantă este universul canadian inconfundabil, prezent și în operele altor mari canadieni printre care se află și francofoni, ca de pildă scriitoarea Anne Hebert cu *Kamouraska* și *Les fous de Bassan*.

Căci în fond despre ce scrie Alice Munro? În literatura română despre un autor ca ea s-ar spune că este un scriitor preocupat de lumea rurală și probabil că mulți critici ar privi-o cu condescendență. Și cu atît mai mult cu cît, stilistic, ea nu se conformează dogmelor post-moderniste, iar prozele ei au defectul polimorf de a se citi ușor, de a fi limpezi, sugestive și rafinate fără ostentație... Alice Munro este în primul rînd o povestitoare fermecătoare care scrie despre oameni obișnuți din mici comunități rurale și semiurbane din Ontario, despre înaintașii săi care, în urmă cu aproape două secole, au traversat oceanul spre o lume, atunci, cu adevărat nouă, despre relațiile de familie, complicate prin dependențe, prejudecăți și tradiții, despre secrete și ipocrizii sociale inavuabile, despre vieți care basculează în suferință și tragedie de pe o zi pe alta, despre destine care nu se adaptează la evoluția rapidă a lumii din jurul lor, despre, mai ales, psihologii feminine rebele - femei care încearcă să-și schimbe viața părăsind un univers familial sufocant și care se confruntă cu inerției și demoni personali intratabili - , despre conflicte contemporane - ca de exemplu drama unui profesor adus în pragul sinuciderii de fanatismul religios -, despre bărbați și femei care aleargă, cu o frenezie vecină cu disperarea, după o fericire imposibilă. Și în totul despre înstrăinare, despre ambiguitatea, emotivitatea și fragilitatea raporturilor dintre oameni. *Oameni mărunți, mari sentimente*, sintetiza juriul Nobel esența tipologică a nuvelor lui Alice Munro.

Probabil totuși că premiul acesta vine prea tîrziu pentru octogenara care de mulți ani cochetează cu ideea de a nu mai scrie. De data aceasta însă, după apariția ultimei cărți, ea pare hotărîtă cu adevărat să se retragă din viața literară, unde, altminteri, a fost totdeauna o prezență puțin zgomotoasă ocolind lansările, interviurile, mondenitățile, criticii. Spunea la un moment dat că aproape detestă premiile literare din cauza obligației de a vorbi în public. Se pare că premiul Nobel nu va fi nici el privilegiat în privința asta. Alice Munro a anunțat că nu se va prezenta în luna decembrie la festivitatea de premiere din cauza problemelor de sănătate.

Dar premiul face bucuria celor din jurul ei, și însuși primul ministru canadian din 2013, Stephen Harper, reputat că nu citește cărți, ci doar documente guvernamentale s-a declarat mîndru pentru această izbîndă a literaturii canadiene.

1). *Le Monde*, 11 octombrie 2012.

2). *Le Point*, 10 octombrie 2013.

3) Louise France, *Mistress of all she surveys*. In *Observer*, 6 februarie 2005.

4) <http://ramonakoval.com/2013/10/11/alice-munro-nobel-laureate-in-an-interview-with-ramona-koval-books-writing-2005/>

5). *Le Nouvel Observateur*, 10 octombrie 2013.

MARINA NEGRUȚĂ – SOPRANĂ DE SUCCES

Corina Diana LUCĂ

Nici nu mai țin minte când am auzit pentru prima oară de Marina Negruță sau când am ascultat-o. Sunt ani de atunci. În cadrul comunității românești din Montreal, au loc numeroase activități culturale și artistice. Tot timpul anului.

O stea care strălucește și se înalță tot mai sus, este solista Marina Negruță. Din prima clipă m-am îndrăgostit de vocea ei

caldă, bine timbrată, de zâmbetul nelipsit de pe fața ei frumoasă și veșnic tânără.

Haideți să batem încetător la poarta sufletului ei și cu boabe de rouă să o ademenim ca să ne spună o poveste. Povestea vieții ei.

Câteva cuvinte despre cariera dvs muzicală. Cum a fost drumul de început în Moldova? Dar aici în Canada?

„Cariera mea muzicală” a început de mică, micuță de tot. Cântam ce azeam la radio, repetam „programul” pe cuptor (că era înalt ca o scenă) și dădeam reprezentațiile de sărbători când ne întâlneam cu rudele. Cum mă îndemna cineva să cânt, mă suiam repez pe un scaun și începea spectacolul. Printre primele piese din repertoriu îmi amintesc de „La o margine de drum” de Nicolae Sulac și de „Când eram la mama fată” de Sofia Vicoveanca. Apoi am descoperit cercul de folclor de la Centrul de Creație și Agrement din orașelul natal, Criuleni. De aici mi se trage, cred, pasiunea pentru tezaurul folcloric, anume cântecele vechi. Îmi amintesc de cercul de teatru de la aceeași instituție și anume că m-am cățarat în copac (după scenariu) să cânt „M-am născut într-un salcâm”. A urmat Școala de Arte și Criuleni și după aceasta Colegiul Republican de Muzică „Ștefan Neaga”. La colegiu am descoperit muzica clasică și m-am îndrăgostit de acest gen. Tot în această perioadă am descoperit și romanța pe care o cânt și acum cu mare drag.

A urmat un an de canto la Academia de Arte din Chișinău și după aceasta, Facultatea de Muzică și interpretare de la Universitatea din Montreal.

Cum v-au sprijinit familia și prietenii?

Părinții simțeam că sunt mândri de mine. Mai ales tata care a suferit toată viața că nu a fost lăsat de părinți să îmbrățișeze profesia de muzician: era pasionat de trompetă și cânta mai în fiecare zi. Prietenii mă încurajează și ei.

Colaborați cu dirijoarea Ioana Gherman și corul „La Muse” din 2010. Cum v-ați cunoscut? Cum ați ajuns să împărtășiți aceeași pasiune? Cum colaborați cu ceilalți soliști sau corul „La Muse”, toți de origini diferite?

Despre Ioana Gherman, mi-a vorbit Otilia Tunaru (pe atunci eram profesoară de muzică la Școala românească „Junimea”). Când mi-a vorbit despre „La Muse Heritage Musical”, asociație care promovează muzica clasică

românească, am fost încântată să particip și eu în calitate de coristă și mai târziu ca solistă. Pentru mine „La Muse” este proiectul care mi-a dat șansa să interpretez și să descopăr lucrări nemaipomenite ale marilor compozitori ai neamului nostru, de exemplu : Balada Erculean de Iacob Mureșianu, Tiberiu Brediceanu, Gheorghe Dima și opereta „Crai Nou” a lui Ciprian Porumbescu.

Balada Erculean este nemaipomenită. Am cântat-o și în turneul din Grecia cu corul „La Muse” și țin să vă spun că a plăcut mult spectatorilor.

Cât despre opereta „Crai Nou”, a fost un succes extraordinar atât la Toronto cât și la Montreal. Abia aștept să-mi mai pun acele cosițe lungi și să fiu în rolul Dochitei.

Îmbucurător este faptul că toate aceste spectacole sunt văzute de spectatori de diferite origini și că, la sfârșitul spectacolelor, ne vorbesc despre cât de mult le-a plăcut muzica românească.

Să știți că sunt și români care sunt încântați să descopere această muzică și mirați că le place. Mai ales după „Crai Nou”, mulți au fost surprinși că au îndrăgit genul de operetă și că de abia așteaptă următoarele spectacole.

Este interesant să auziți și soliștii de aici cântând în limba română în spectacolele „La Muse”. La început este amuzant să-i auzi cântând românește, dar după câteva sfaturi de dicție pe ici-colo, se descurcă cu brio. Muzica este un limbaj universal, care ne face să ne simțim aproape, să ne amuzăm pe scenă, indiferent de origine.

De ce muzică românească?

Muzica românească este sufletul meu. La fiecare examen universitar, am cântat melodii românești și cei care mă azeau îmi ziceau că sunt transformată atunci când cânt românește. În acele momente simt că muzica și versurile sunt o parte din mine. Ne contopim împreună, devenim un tot întreg.

În afară de muzică, ce vă pasionează?

În afară de muzică, mă pasionează lectura. De cum am învățat literele, am început să citesc cu ardoare. Îmi mai place să gătesc rețete sofisticate, care cer mai mult timp. Ador de asemenea să călătoresc.

Care este visul care vă animă?

Visul meu este să performez pe marele scene internaționale; să combin cu succes armonia dintre viața profesională și cea personală; să am inteligența să găsesc fericirea și pacea interioară în fiecare moment din viața mea.

Aveți gândul unui turneu-concert? Sau poate imprimarea unui disc?

Am aceste gânduri. Rămâne să le dau viață. Încă mă gândesc cum.

Unde vă vedeți peste 5 ani?

Mă văd pe scenă.

Mult succes și mulțumesc.

PLOILE MIRUNEI

Miruna OCNĂREANU

HOLOGRAMĂ

Era un timp când ai uitat de tine
Nici umbra nu-ți zăreai între livezi
Genunchii se-ndoiau precum lumina
Și te dureau de-atâtea fructe verzi

Era un timp când adormeau în lanuri,
Iar rădăcinile-ți creșteau spre ieri
Ieșeau din iesle și dădeai năvală
Să strângi toți macii înfloriți pe cer

Era un timp când învățai să sângeri
Culorile ți se răneau de alb
Sub ploile ce îngânau o toamnă
Popas de frunze peste trupul dalb

Vara se arde-ncet sub țăst de lună
Urcă agale doru-n serpentine
Ziua botează mirul unui mâine
Este un timp când ierți și uiți de tine

DEGUSTARE

Ai să mă crezi, sau nu ai să mă crezi,
Livada- și dă în pâng praful de stele
Uimirea-ți crește printre ele
Sub ploaia anotimpurilor verzi

Deasupra ei, cu aripile-ți largi,
În zborul invers către tine
Oglinda-ți prinde-o tresărire
Și-n echilibru stai să cazi

În cercuri faci ocolul tâmpiei stângi
Rănind o lacrimă în drumul tău
Din ea, o jumătate-i Dumnezeu,
Cealaltă-ți stă în curcubeu când plângi

Pe după tâmpla dreaptă vrei să vezi
Încotro duc căările desculțe
Și cât din dor plecat-a în căruțe
De-ai să mă crezi, sau nu ai să mă crezi.

NUANȚE

Lasă clopotele să bată
Încetinește-le doar pentr-o zi
Când cerul se crapă și iartă
Iubirile-n nuanțe de gri

Când toaca mai bate o dată
Umbra-ți prelinsă din ceața de ger
S-aprindă obrazu-mi de sticlă
În cioburi de gri pictându-i mister

Când toaca mai tace o dată
Lăsa-ne-vor semne cocorii
Timpanele lumii ciopli-vor
În griul din noi meteorii

Să fie furtună și toamnă
Toaca să bată măcar înc-o zi
Livada s-ascundă-n cocoșe
Gustul iubirii-n nuanțe de gri

SĂ NU MAI VIN

Mi-ai spus să nu mai vin când e furtună
Nici când se-ascunde soarele în nori
Să fiu doar călător sub lună plină
Sau cerșetorul razelor în zori

Mi-ai spus s-ascult încetul mers al firii
Să fiu tot ce nu aș fi vrut să fiu
Când ploaia bate umbra nemuririi
Să calc pe curcubeul auriu

Pe geam să îți pictez culori aprinse
Să crezi că e un singur anotimp
Sub pensula cuvintelor învinse
Să-ți uit conturul doar din timp în timp

Cocoșele poveștilor să doară
Când visul peste pleoape stă răsfrânt
Din fiecare nod să crească iară
Ciorchinii întâmplării pe pământ.

BUNICU ȘI BUNICA - FLORI DE CÂMP

Gabriela TÂNASE

Te-am văzut prima oară într-unul dintre visurile mele de iubire. Cât de fericit trebuie să fie un vis care poartă atâta cer pe aripi?!...

Mai târziu, ți-am simțit bucuria asurzindu-mi tăcerea... Apoi ai dispărut.

Te-am căutat peste tot. Sub ochiul meu îndrăgostit, sub gândul meu uimit... Sub pietre și nisip.

Apoi te-am așteptat să revii. Clipa a încremenit în mine ca un bolovan, ca un început de eternitate. Ca o oglindă neprivită.

Nu numai verdele mi-a văzut pârguirea ci și roșul și galbenul. Și albastrul... Chiar și toamna asta decupată în brume solare... Frigul canicular din ochii răsăritului. Clepsidrele...

Mai târziu te-am căutat în inima mea. Pe tine, cititor negrăbit. Frate nepereche! Un fulg din dulcea ta aripă a rămas în inima mea... Am sărutat fulgul în nădejdea că te vei întoarce după el...

Silabisesc dorul de tine, căutătorule de comori, între marginile lui «acum» și nemarginile lui «cândva». Îți fac loc în capul mesei. Iată, rândurile mele aburinde: cântece abia trezite. Cuvinte fără podoabă sau luxuriante. Grădini de rouă. Sufletul meu.

Cel Preabun mi-a înflorit anii cei mai fragezi la streășina casei bunicilor. Atunci și acolo mi-a înfășat moale și domol tot lăuntru meu între două superlative absolute - bunica și bunicul.

Pare întotdeauna greu și împotriva iubirii să scrii despre cei dragi la trecut.

Bunica era o ființă cu totul specială. Cu obediență obstinată alerga în ajutorul celor din jurul său ca și cum fericirea tuturor s-ar fi aflat în mâinile sale. Căldura ei, forța ei de dăruire, interesul constant pe care-l avea pentru cei de lângă ea o făceau o ființă aproape îngerească. În inima ei încăpea tot satul.

De unde își lua ea puterea și consecvența iubirii pentru oameni? Bunica umbla călăuzită de o spusă de-a lui Isaia, profetul biblic: «Pot totul în Iisus Hristos care mă întărește.»

Răbdarea ei era proverbială. Îndelungă. Mustind de milă și îndurare.

Dacă ar fi să pot cuantifica bunătatea aș spune despre bunica mea că avea un coeficient de bunătate fabulos.

Îmi stăruie în amintire vacanțele cu zarzări și duzi doldora de ispite coapte, de misiuni «Vârful casei!» și de sandale care zburau prin aer alături de haine, taman acolo unde ara colbul mai darnic...

Bunica nu-și umbrea sufletul supărându-se pe noi, nepoții, ci dimpotrivă, ca un val înspumat, intra în jocul nostru înviorându-ne gleznele în timp ce noi «creșteam în înțelepciune și în statură, tot mai plăcuți...»

Pentru bunica planeta avea deasupra tuturor frumuseților sale o singură minune - pe mine, sufletul ei de rezervă. Așa și-a lăsat ea în lăuntru meu gândul, vocea, gestul, inima, toată caldă ei ființă.

Jucăriile rămase de la ea: un-soare-fără-asfințit, o-vorbă-bună-oricui, o-ploaie-timpurie-și-una-târzie, un-surăs-și-o-ascultare, o-lumină-fără-umbră, un-pot-să-te-ajut, o-împăcare-fără-ceartă, un-cer-și-un-pământ-nou, un-numai-bine-despre-toti, nu poartă apăsarea timpului.

Singurele clipe când bunica se mai așeza și își mai trăgea sufletul, în timpul zilei, erau ocaziile meselor.

Într-o zi de vară, la vremea bucatelor, ca în mai toate zilele de vară la vremea aceea, s-a auzit strigătul unei vecine la gardul din spatele casei: «Tușă Marghița! Tușă Marghița!» Bunica s-a ridicat repede și a fugit în direcția de unde venea glasul. Apoi, cu același pas mărunț și grăbit a intrat într-o magazie de unde a și ieșit cu o sacoșă de... «detoate» pe care a înmănat-o triumfătoare vecinei. Întoarsă veselă la masă ne-a vorbit despre binecuvântarea de a avea vecini nevoiași precum și despre aceea de «a îi uda» pe alții, lucruri care în mintea mea de copil se așezau, pe atunci, exact cu susul în jos.

Bunica și bunicul se iubeau mult. Sfânt. Nu i-am văzut niciodată supărați unul pe celălalt, vorbindu-și cu mânie sau cu asprime, criticându-se sau respingându-se unul pe altul. Se mai supăra bunicul însă pe aceia care aveau măsura cumsecădeniei într-un raport invers proporțional cu bunătatea bunicii.

Îmi amintesc că, într-una dintre ocazii, bunicul a comentat mâhnit: «Aș vrea să apuc și eu ziua aceea în care să poți și tu, nevastă, să mănânci la sfânta masă liniștită.» Bunica, ființa care parcă avea mereu pregătit câte un răspuns dres cu sare și plin de har, i-a șoptit cu acea ocazie: «Abia de acum pot mânca liniștită, Alecule. Noi suntem mâinile Domnului și picioarele Lui spre oameni. Inima Lui și lumina ochilor Lui...» Apoi, intuind așteptarea interogativă a bunicului a continuat: «Alecule, vecinii's florile lui Dumnezeu, sădite lângă gardurile noastre. Flori de grădină. Le udăm și noi sufletele cu bunătatea Lui cât ne-o mai da El putere...»

Bunicul, cu sprâncenele adunate într-o cută verticală în mijlocul frunții, nu se lăsa ci continua ghiduș revolta: «Da' pe noi cine ne udă, fa, Marghițo?» «Pe noi ne udă

Dumnezeu, Alecule», continua bunica cu o pioșenie plină de duioșie. «Noi suntem ca florile de câmp, Alecule. Pe noi ne udă Dumnezeu... Ne udă Dumnezeu...», repeta ea, așa, ca un ecou, cu privirea pierdută în zare.

Bunica pomenea mereu un verset biblic: «Orice făptură este ca iarba și toată strălucirea ei ca floarea de pe câmp.» Apoi continua gingaș: «Flori, Alecule, asta sunt oamenii. Să calci cu grijă și sfințenie în sufletul lor.»

Bunica îi vorbea bunicului cu drag. Nu îl repezea și nu îi plătea polițe. Nu îl ignora, nu îl ironiza și nu îi disprețuia limitele. Micuța la stat, însă sculptată cu un trup armonios ca al unei balerine, ea nu și-a făcut nicicând vreun motiv de fală - nici măcar din zestrea frumoasă a ochilor săi castanii și a unor trăsături fine, aproape princiare. Nu cred ca i-a trecut vreodată prin minte. Era atât de curată, modestă și smerită bunica... Avea ea o vorbă împotriva trufiei, tot de sorginte biblică: «Orice ni se dă bun și orice dar desăvârșit este de sus, coborându-se de la Tatăl luminilor, în care nu este nici schimbare, nici umbră de mutare. »

Bunicul o admira mult pe bunica. De fapt, era topit după ea. O curta, o asculta și o apăra. Îl surprindeam deseori, fie în vie, fie în petecul de porumb plantat în spatele casei, strângându-și pălăria între palme și rugându-se pentru sănătatea ei.

În tinerețea lui, bunicul a fost bolnav, în urma unei chirurgii rămânând numai cu un plămân și cu interdicția de a face efort.

Bunica, chiar dacă a adus pe lume opt copii ar fi putut spune că are nouă fără să greșească, adăugându-l și pe bunicul. Nu s-a plâns niciodată și nu a dat semne că ar fi fost obosită. Îmi răsună și acum în minte cuvintele ei pline de un devotament vizibil, irezistibil și statornic; pline de o înțelegere superioară a sacrificiului de sine: «Noi suntem ca niște flori de câmp, Alecule, pe noi ne udă Dumnezeu... Dar tu să uzi pe alții... Să calci cu sfială în sufletele lor. ».

Bunica îl iubea și îl căuta pe Cel Preasfânt ca pe un Luceafăr. În această iubire ne-a împletit bunica pe toți.

Într-o zi casa sufletului ei a început să se vestejească. Și chiar dacă începuse să simtă crunt asprimea ofilirii, nici cele mai cumplite dureri nu au reușit să-i estompeze dragostea și gingășia cuvintelor. Delicața și curtoazia din gesturi. Bunătatea față de oricine i-ar fi bătut la ușă.

Într-o dimineață, s-a trezit povestindu-i bunicului că a avut un vis: «Se făcea că Isus Domnul venise lângă patul meu, Alecule. Uite, aici s-a așezat. Avea o haină albă și niște manșete atât de strălucitoare... M-a privit cu o așa iubire încât m-am simțit ca o fetiță, fetița Lui. Apoi a dispărut lăsând în urma-I, un buchet de flori de câmp.»

Bunica s-a mistuit luminând, dar moartea nu a fost în stare să șteargă minunea fără de pereche a înțelepciunii cu care și-a luat ea bunătatea din Dumnezeu.

Bunicul avea un aer de mare noblete în vorbă și comportament. Discret. Era un om de o mare frumusețe morală și de o extremă modestie.

Găsea întotdeauna soluții la probleme aparent insurmontabile și lăsa impresia că are rezerve uriașe de idei și energie păstrate cu simplitate în adâncul sufletului său.

Nu se plângea niciodată de dificultăți iar nădejdea în Dumnezeu era leacul cu care își tămăduia inima.

Nici cruzimea nemților, nici batjocura rușilor, nici amenințările spoliatorilor de libertate - comuniștii, nici voracitatea sărăciei, nici brutalitatea bolii și nici o alta dintre furtunile care, aparent, i-au devastat viața, nu i-au putut smulge din inimă credința.

Speranța că ochii săi se vor umple de gloria Mântuitorului său întors pe nori, a fost astrul care i-a luminat zilele și i-a încălzit nopțile viforoase ale vieții. Genunchii săi, templul în care și-a călugărit mâinile în rugă, s-au predat doar în fața unei singure perspective de prizonierat - acela al Iubirii.

Și, fie el răsărit, miez de zi, sau apus, deslușeam mai tot timpul șoaptele vrăjite ale bunicului care-și gira statornicia murmurând către Domnul său: «Păzește-mă, Doamne, căci în Tine mă încred. Tu ești Domnul meu, Tu ești singura mea fericire. Cum dorește un cerb izvoarele de apă, așa Te dorește sufletul meu pe tine, Dumnezeule!...»

Afară e senin. Soarele apune peste colții războiului. Asfințitul arde tomnatic, suflând o pace aurie peste chipurile soldaților, peste ranile lor pline cu răni și resturi de viață.

«Sergent Simion Alecu, tună vocea consistentă și gravă a colonelului, pregătește-ți detașamentul! În zori veți trece Prutul!» «Să trăiți!!!... », alunecă limpede, pândit de valuri de ecou răspunsul.

Așa începea să își depene la gura sobei, în serile încărunțite de lună și ploaie de stele, firul amintirilor sale bunicul - crâmpie de suflet pe care noi le sorbeam cu flămânzenie de... nepoți.

Bunicul și bunica... Flori de câmp... Flori ale credinței și curajului. Ale speranței. Ale iubirii de oameni și dorului de Dumnezeu...

Ani isprăviți și morminte năpădite de ierburi dorm sub flori de câmp și visuri mistuitoare.

Războaie și vești de războaie spintecă aerul... Molime și boli fără leac. Vânturi grozave și cutremure de pământ. Imoralitate și o lipsă incomensurabilă de bunătate.

Dor de bunici ... De lumea dragostei și a cumsecădeniei.

Lumina strălucitoare din întuneric ne leagă de nădejde «până se va crăpa de ziuă și va răsări luceafărul de dimineață.»

Până atunci, scumpe cititor negrăbit, frate nepereche, primește un buchețel de nu-mă-uita. Flori de câmp cu surâs neefemer... Păstrează-le în inima ta. Cât de fericit trebuie să fie un vis care poartă pe chip atâta cer?!...

IN MEMORIAM - NICOLAE STAN PETRUȚIU

Milena MUNTEANU

(un Săliștean trecut în veșnicie)

*„Întoarceți-vă la izvoare**Și la virtuțile străbune**Ca Sfântul Duh iar să coboare**Când veți rosti o rugăciune!”*

(N.S. Petruțiu - 1921-2017)

Săliștea a exercitat o fascinație asupra multora, și nu doar în Mărginimea Sibiului. Acest sat de oieri era considerat de către Nicolae Iorga drept „mărgăritarul românesc al Ardealului” iar P.P. Panaitescu l-a definit ca „satul fetelor frumoase și al țăranilor cu bibliotecă”. Unul dintre vârstarele Săliștene, Onisifor Ghibu

considera că datorează „satului [său] natal tot ce este mai solid în ființa [sa] fizică și spirituală”. Împreună cu Sextil Pușcariu, Ghibu a gândit o restructurare a sistemului de educație, într-o vreme când Săliștenilor li se impunea să facă școala în alte limbi decât în română.

Spiritul Săliștenilor impresionează prin sensul de direcție, dorința lor de a rămâne ce sunt, precum și refuzul de a lăsa pe alții să le hotărască destinul. În condiții vitrege și sub greutatea presiunilor imense la care au fost supuși, ei n-au pierdut din vedere prioritățile și interesele obștii. Săliștenii s-au adaptat și au evoluat cu vremurile, diversificându-și preocupările de la oierit la alte meserii, ba chiar și-au deschis propriile bănci, să nu stea cu mâna întinsă... Au traversat vremuri grele. La ei uimește sensul colectiv de direcție, viziunea și dorința de a sta cu capul sus.. Învățau unii de la alții, de la jocurile din copilărie, până la lecțiile de lumină predate lor de către Andrei Șaguna, care păstora obștea.

Fiecare om de rând primise înțelepciunea transmisă din negura vremilor, de la părinți și bunici. De la întâlnirea junilor, la felul cum făceau curte sau jucau fetele, la obiceiurile legate de căsătorie și nașterea pruncilor (căci da, umpleau casa de copii, pe care îi creșteau cu respect pentru aceleași tradiții), nimic nu părea lăsat în voia sorții sau al întâmplării. Totul se făcea cu socoteală și cumpătare. Cu chiverniseală. Atât cântările cât și „cuvința” costumului Săliștenesc stau mărturie gustului impecabil, rafinat peste generații. Iosif Vulcan îndemna lumea „să cerceteze Săliștea”, ca model de unitate, de armonie, de cumințenie, ca fenomen imposibil de explicat, dar a cărui eficiență era evidentă.

Scriitorul Nicolae Stan Petruțiu*, zis Niculiță, și el pui de Săliștean, a fost mânat de aceeași dorință a înaintașilor să împărtășească din povestirile auzite sau trăite. A ținut să transmită bogăția de vorbă, de cânt, de joc, de colind, de identitate colectivă, de lege morală și de frumusețe. Este autorul mai multor volume dintre care amintesc doar câteva: „Mai demult, când eram june”, „Amintiri din satul cu dor”, „Neamul meu sub vremi”, „Transhumanța”, „Din Bătrâni”, etc.

La cei 95 de ani ai săi, ar fi dorit să scrie și despre viața Sfântului Mucenic Oprea Miclăuș, săliștean și el, luptător pentru drepturile românilor din Ardeal. Ultimul proiect, rămas neîmplinit, îl captivase pe dl. Petruțiu, care scria zi și noapte, în ciuda forțelor tot mai slăbite din cauza vârstei.

Trecuse prin multe: Și-a petrecut copilăria în splendoarea tradiției pe care o împărțea cu Mărginenii, care deși acum ar putea părea idilică, nu fusese totuși o viață ușoară. Mai apoi a înfruntat oroarea pușcării comuniste, a cărei celulă o împărțise cu alți intelectuali ai vremii. În apusul vieții a asistat la spectacolul lumii recente. A dorit să-și continue traiul în tradiția învățată „din bătrâni”, chiar și atunci când restul lumii își mutase valorile spre mercantilism sau spre altele, de împrumut.

Acum că nu mai este printre noi, sper ca dl. Petruțiu să împartă faima cu alți Sălișteni de marcă. Unii dintre cei mai cunoscuți au fost academicienii pe care Săliștea i-a dat țării: Dionisie Romano, devenit și episcop de Buzău (1806-1873), Ioan Lupaș, istoric (1880-1965), Onisifor Ghibu, pedagog (1883-1972), D. D. Roșca, filosof (1895-1980), Axente Banciu, filolog (1875-1959), Ionel Pavel, medic (1897-1991), Andrei Oțetea, istoric (1894-1977), George Topârceanu, poet (1886-1937), Ioan Sava Nanu (1915-1991), Mircea Ioan Valentin Săndulescu, geolog, Mircea Banciu, chimist. Alături de aceștia stau însă mulți alții, nu doar medici, avocați, profesori, scriitori etc., ci toată suflarea Sălișteană cea plină de har.

Niculiță Petruțiu a lăsat în urmă un tezaur de înțelepciune culeasă de la talpa țării, ce păstrează vorbe de duh, dar și sinteza cărților purtate în dăsași și citite pe drumurile transhumanței. Domnia Sa a scris cu sufletul, dăltuind cu forța cuvântului în inimile generațiilor ce vin. A murit cu creionul în mână.

Dragă Frățișule, în trecerea ta dincolo, să ne rămâi aproape, să ne luminezi calea mai departe.

Cu dragoste,

Sorița dumitale,

POEZII BASARABENE

Lilian CUREVICI

PATRIOTI SAU... „PROLETARI”(!)

...Cândva, când țara îmi gema
Sub turci și greci fanarioți,
Credeam că trecem vremea grea,
Că vom avea și patrioți...

De rățăcea și vreun haiduc
Prin codrul des cu frunza lată
Visam că relele se duc
Și ne trezim din nou la viață.

Boieri de viță ne veneau
La cârma țării necăjite
Și secole credință-aveau
Și-n Dumnezeu, și-n lucruri sfinte.

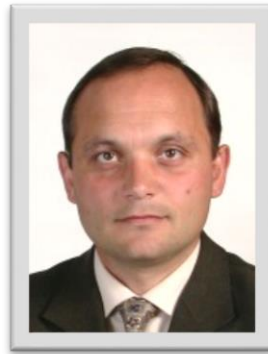
...Acum cea viță-a dispărut,
Iar cei boieri sunt „deputați”,
Prin Parlament, guvern s-ascund
De țara-adusă la toiag.

Și-au ridicat cu sânguință
Castele-n ceruri, pân-la stele,
N-având nici cruce, nici credință,
Uitând demult satele mele...

Umplut-au casa-mi de partide,
Formațiuni în alianță,
Venind cu goale populisme,
Ce-mi lasă țara fără-o zdreanță.

Iar noi, mulțimea, ca în strungă,
Stăm zile-ntregi, decenii ani,
În așteptări electorale,
Schimbând cioban pe alt...cioban.

Căci drept spunea nea Lăpușneanu,
Că „...suntem proști și nu puțin...”,
Iar „secera și cu ciocanul”
Din oameni ne preface-n câini...
...Să spunem faptelor pe nume,
- Cine-s mai „sfinți” în astă țară,
Doar cei boieri ori și-acea strungă
Ce-și lasă Patria să moară?!

SATELE MELE...

...Departa de Lună, departa de stele,
Departa de Soare, de Calea Lactee,
Stau satele mele, sunt pline de jale, -
Durerea de ieri și de azi nu mai doare.

Stau satele mele la capăt de lume,
Urcându-și în cer câte-o zi, apoi nume.
Lumini tot mai rar se aprind pe la case,
În negura vremii perdele sunt trase.

Cea horă în sate demult nu se joacă,
Copii nu mai vezi la a noastră toloacă,
Ogrăzi părăsite și pereți dărâmați, -
De parcă-n Siberii am fi deportați...

„De parcă...” – am zis, căci o lume trăiește,
Peste un deal, peste Prut, românește,
Ar fi ca o cană de apă pe masă,
Când setea doboară, să trăiești nu te lasă...

Ne pleacă părinții, copiii, nepoții,
Din țara sărmană, ce o macină hoții
Și satele mele se sting, câte unul,
Pireul cuprinde ogrăzile, drumul,

Uscată e glia, uscat e și râul,
Nu crește nici paiul ce sprijină grâul,
Uscată e fața măicuței bocite,
De ani așteptând cei copii la porțițe...

...O, Doamne, îmi spui, de ce-i blestemată
O țară, -un popor, de la poartă la poartă?!
Furtună și secetă văzut-am de ani,
Din națiune coborâm în golani.

...Stau satele mele, luminate de stele,
Împovărate de zilele grele,
Sărmanele, nu știu, cum s-ascundă durerea
Pe care-și zidește boierimea averea.

Stau satele mele la răscruce de vremuri,
Când le privești doar...îți vine să tremuri,
Se trece și timpul, se trece o viață,
O fi cineva să le schimbe...la față?

BUCURIA DE-A TRĂI ÎN RITM DE DANS, MUZICĂ ȘI TEATRU

Convorbire cu Aliona MUNTEANU

Veronica BLAJ

de viață. Transmite această energie oriunde s-ar afla, dăruită fiind cu zâmbet cât lumina zilei, deschisă în comunicare, verbul, fraza fiindu-i mânășă, haină, punte.

Veronica Blaj : - Aveți deja un teren cucerit artistic. Sunteți foarte tânără, dar ați străbătut intersecții geografice diverse...Republica Moldova, în România, Vaslui, Iași, București, zborul peste ocean...New York, Toronto, Montreal... Vă las să-mi spuneți dumneavoastră cum e cu plecările, cu despărțirea timpurie de locurile natale... Aici nu vorbim de-o emigrare din motive stringente. Este o alegere.

Aliona Munteanu: - În anul 1999, după trei examene reușite, am obținut o bursă de studii în România. Am ales împreună cu mama localitatea Vaslui pentru că pe bunelul meu îl chema Vasile, pe bunica Vasilița și pe străbunica tot Vasilița, plus la toate acestea aveam o verișoară Lina care învăța la liceul "Ștefan Procopiu" din Vaslui. Așa că decizia a fost luată împreună cu mama. Tare grea ne-a fost despărțirea. Plecată în lume singură de la 15 ani asta m-a făcut mai puternică, mai matură și mai descurăreață. În liceu, am fost un copil bun, frumos și cuminte. Aveam note bune și foarte bune și participam la toate concursurile de dans, frumusețe și mergeam la cor unde cântam colinde.

Dorința de a face teatru m-a dus la Iași apoi la București unde în 2007 am absolvit Universitatea de teatru și film "Ion Luca Caragiale".

Soarta m-a dus în New York, imediat după universitate, apoi în Canada în Toronto și Montreal. Da, a fost alegerea mea de a pleca din țară și recunosc mi-a fost foarte greu. Părinții mei m-au pierdut de două ori, o dată în 1999 și a doua oară în 2007. Doar cei plecați departe de locurile natale pot înțelege prin ce greutăți am trecut și cum e să începi totul de la zero de fiecare dată și cât de sfâșietor este fără familie. Îmi cer iertare față de părinții mei că am zburat atât de departe, știu că sunt mândri de mine și că-mi vor numai bine și mă vor fericiti, dar sunt foarte bine în Montreal și simt că așa a fost voia Domnului, așa a fost scris ca eu să urmez această cale. Într-adevăr am plecat de tânără la drumul mare și am realizat multe, dar încă mai rămân lucruri foarte importante de realizat, cum ar fi familia mea cu copii și nepoți...

V.B. : - Vă duce mereu dorul spre casa mamei, firește, sunteți o fire sensibilă precum orice artist...Ați luat cu dumneavoastră în bagajul sufletesc, ceva la care nu renunțați niciodată. Ce anume ar fi acest...ceva?

A.M. : - Vreau să vă mărturisesc că eu am niște părinți minunați. La noi în casă tata cântă la gitară, mama recită poezii, noi copiii (eu și fratele meu Sergiu) cântăm, dansăm. La sărbători masa e plină de bucate delicioase iar voia bună înconjoară masa. Nu aș putea să renunț niciodată la cultura și tradițiile de acasă. Indiferent unde voi fi, voi găti ca mama, voi cânta și voi fi puternică ca părinții mei, voi păstra obiceiurile părinților mei de sărbători și le voi transmite și copiilor mei...

Aliona MUNTEANU

V.B. : - Tânără, curajoasă, plecată în lume. Cum, când ați înțeles că drumul cel bun este către scenă?

A.M. : - Am știut asta de la 6 ani și mi-am urmat visul.

V.B. : - Experiența românească a fost o treaptă. Ați pornit de acolo în formarea profesională. Povestiți-ne, din multele posibile, o întâmplare, un eveniment care v-a marcat. Primele roluri cred că sunt și ele parte din evoluția dumneavoastră scenică.

A.M. : - De mică am început să joc diverse roluri. Îmi aduc și acum aminte când am jucat nora cea mai mică din "Soacra cu trei nurori". Acest rol m-a marcat pentru că aplauzele spectatorilor m-au încurajat să-mi continui drumul. Apoi rolul care m-a făcut să înțeleg existența actorului și poziția lui pe scenă a fost Nina din "Pescărușul" de Chekov. Apoi primele scene din serialul "La Bloc" și filmarea cu marele regizor Francis Ford Coppola m-au făcut să îndrăgesc și să descopăr și platoul de filmare pe care mă simt cel mai bine și ador să filmez. M-a marcat și experiența de la Teatrul Bulandra unde am avut ocazia să lucrez cu Cătălina Buzoianu. Nu voi uita niciodată primul film de lung metraj Schimb Valutar în regia lui Nicolae Mărgineanu și experiența minunată de la Dansez pentru tine unde am dansat pentru o proteză de picior pentru tatăl meu. Mi-au plăcut și rolurile pe care le-am jucat (bona, Daisy și Regina Maria) în piesa "Cine este acest Ionesco?", mi-a plăcut mult și rolul din filmul indian Aagam și mai ales rolul pe care l-am adorat a fost Cenușăreasa din spectacolul de teatru-dans realizat de Irina Chircă. Toate aceste roluri și aceste frumoase experiențe m-au marcat și m-au împlinit ca actriță.

V.B. : - Mari actori care v-au fost modele atunci. Dar acum? Ce ați învățat din întâlnirea cu ei?

A.M. : - Întâlnirea cu Dan Puric, Maia Morgenstern, Horațiu Mălăele, etc. m-a ajutat să cresc ca actriță și să devin chiar mai bună și mai puternică.

V.B. : - Ați trecut și la palierul jucăuș, aparent mai ușor, deși nu este așa, mă refer la marionete. Artă specială... Copiii spectatori sunt foarte pretențioși, te amendează imediat dacă ceva nu le place. La Montreal predați această știință a dansului și spectacolului pentru copii. A fost un drum sinuos până aici sau, direct?

A.M. : - În timpul Universității din București, unde am ales secția actorie păpuși marionete, făceam benevolat la casa de copii Robin Hood. Cu îngerașii de acolo am început să fac primele spectacole cu copiii și pentru copiii unde aveam și o

marionetă împrumutată de la universitate. O experiență sensibilă și frumoasă pe care nu o voi uita niciodată.

În Canada am făcut multe spectacole de marionete și Ora Poveștilor de la Grande Bibliothèque (unde mereu aveam și marionete). Ador păpușile și marionetele! Ador să le transmit viață să le fac să vorbească, să cânte și să danseze. Într-adevăr copiii sunt pretențioși și ei formează acel public-juriu care este cel mai critic. Văzând că le plăcea ceea ce le prezentam, asta m-a încurajat și mai tare și am continuat această cale chiar dacă în același timp mai și filmam din când în când, mai și jucam în piese de teatru, și mai și predam arta dramatică și dans elevilor mei la școală.

V.B.: - Vrem să fim invitații dumneavoastră în culise, la repetiții, cum intrați în atmosferă, ce trebuie să aveți mereu în vedere?

A.M.: - Înainte de spectacol îmi repet textul, fac vocalize și exerciții de încălzire. Prefer să mă machiez singură și am grijă de fiecare element de costum și/sau accesoriu. Am mereu emoții și înainte de a începe spectacolul sau filmarea spun Tatăl Nostu.

V.B.: - Aveți succes și în dansul artistic. Ați participat la Dancing with the Stars. A fost greu de câștigat? E o emblemă, care a fost urmarea după acest moment?

A.M.: - Una dintre cele mai frumoase realizări a fost participarea mea la Dansez pentru tine în 2006. Eram în anul 3 de universitate în București atunci când am trecut cu bine toate auditiile pentru acest concurs. Am învățat multe stiluri de dans și ce înseamnă emisiune în direct. Am fost foarte iubită și apreciată de public și asta m-a încurajat să ajung în marea finală. Deși am luat locul doi, mi-am realizat totuși visul pentru ca am obținut o proteză de picior pentru tatăl meu. Această emisiune a făcut un miracol pentru familia mea. Ne-a unit foarte mult și pentru prima dată tata și-a exprimat dragostea lui față de mine în direct cu cântecul "Fata tatei" de Gheorghe Țopa, având lacrimi în ochi și spunându-mi: "Te iubesc fata tatei!" Am trăit momente unice, superbe pe care le voi purta mereu în suflet.

V.B.: - Sunteți generoasă din fire? Care ar fi cel mai recent gest de umanitate pe care l-ați făcut?

A.M.: - Sunt foarte generoasă și am ajutat multă lume așa cum am putut. În 2016 am donat 42 de cm din părul meu pentru Societatea Canadiană de Cancer. Am fost inspirată de o elevă de a mea care avea nevoie de o perucă și care avea cancer.

Părul făcea parte din identitatea mea, toată lumea, toți copiii mă știau drept fata cu părul lung, dar sincer nu am ezitat nici o clipă atunci când a trebuit să-mi tai cosița și să pot ajuta. M-am simțit atât de bine. Nici nu m-am așteptat cât respect am putut avea după acest gest din partea elevilor mei. M-au apreciat și mai mult datorită acestui fapt și pe mulți asta i-a încurajat să doneze și ei părul lor pentru Societatea Canadiană de Cancer.

V.B.: - Între mirajul scenei cu dans, actorie, spectacol cu marionete prinse-n joc, succese, zâmbete, aplauze, încap și regrete? Din ce zonă vin ele?

A.M.: - Nu neapărat regrete, dar mai mult îmi reproșez că prea am încercat să le fac pe toate și am impresia că nimic nu am dus până la capăt așa cum mi-aș fi dorit. Da, recunosc, Dumnezeu m-a înzestrat cu multe talente și le-am îmbinat foarte bine în proiectele pe care le-am făcut, dar regret că nu m-am focusat doar asupra unei singure ramuri. Am făcut proiecte frumoase, dar cred că așa fi putut realiza proiecte extraordinare de frumoase dacă îmi dirijam energia într-o singură ramură și dacă aș fi rămas în același loc. Nu regret că am locuit în atâtea locuri, dar recunosc că a fost greu să încep mereu de la zero. Regret doar că nu am mai multe vieți. În prima viață aș fi rămas în Moldova și sunt curioasă care ar fi fost viața mea. În a doua viață mă întreb cum ar fi fost dacă nu plecam din România. În a treia

cum era dacă mă lansam doar în muzică? Dar numai dansatoare? Doar actriță? Etc. Astea sunt doar "dacă". Dar, repet nu regret drumul ales și parcurs de mine. Sunt foarte fericită unde am ajuns și câte am realizat și mă mulțumesc (încerc) cu ceea ce am.

V.B.: - Un artist fără proiecte înșiruite și multe, venite pe neașteptate din conjunctură, nu se poate. V-aș ruga să vorbim și despre acestea, vă rog!

A.M.: - Evident că proiectele vin unele după altele și toate se leagă oarecum. Recunosc la mine nu a fost nimic ușor. A trebuit să muncesc mult până să obțin ceea ce îmi doream. Eu nu am avut pile, nu am avut părinți cu bani, sau cunoscuți care să mă avantajeze cu ceva. Tot ce am reușit a fost datorită stăruinței și muncii mele. Am avut două burse de studii pe merit. Am intrat la facultate pe meritul meu. Am mers la audiții, m-am pregătit și am fost aleasă atunci când a fost cazul. Toate proiectele pe care le-am realizat au fost cu multă muncă, dragoste și pasiune pentru artă.

Sunt fericită că pot transmite această pasiune și elevilor mei. În prezent sunt profesoară de teatru și dans. Dar continui să mai fac și teatru și film.

V.B.: - Definiți din punctul dumneavoastră, spectacolul vieții și spectacolul de pe scenă.

A.M.: - Mereu am fost capabilă să disting viața personală de cea de pe scenă. Dacă în teatru sau film pot juca un personaj dur, indiferent, impunător și chiar negativ, în viața reală sunt o fire timidă, drăguță cu toată lumea și generoasă. Am fost surprinsă de multe ori să mi se spună că sunt minunată atunci când cineva stă de vorbă cu mine. Sunt ca o carte deschisă foarte sinceră și zămbitoare. Spectacolul de pe scenă îmi permite să explorez alte personaje și caractere. Iubesc meseria de actriță. Pun inimă și suflet în fiecare rol. Mulți mă cunosc plină de viață și foarte puternică. Eu în cuibul meu mă simt mică, sensibilă și melancolică. Pe scenă și în film (chiar și în fotografii) totul pare mai frumos, de neatinș... În viața reală actorii sunt oameni obișnuiți.

V.B.: - Frumusețea vă ajută?

A.M.: - Eu mă consider foarte naturală. Nu am avut neapărat avantaje datorită aspectului. Dimpotrivă, câteodată asta a creat invidie printre femei și sincer sunt fericită că mi-au apărut primele riduri și fire de păr alb, astfel se mai liniștesc spiritele. Eu mă simt bine așa cum sunt și aș vrea să fiu în vreo 30 de ani o babă frumoasă, dacă se poate, dacă nu, voi păstra atunci doar frumusețea sufletului.

V.B.: - La ce rol visați?

A.M.: - Am un vis pe care aș dori să-l realizez. Aș dori să scriu un scenariu după viața mea, sau să găsesc mai bine un scenarist cu care să lucrez. Consider că am trecut prin multe și aș dori să redau toate acele sentimente prin rolul jucat de mine însumi. Aș dori să joc în viața mea dar în film. Aș dori să pot schimba unele scene din viața mea dar în film. De exemplu, mi-ar plăcea să-mi aleg singură finalul. Am dat multe interviuri și cu mulți cu care am mai povestit mi-au zis că e o viață interesantă, frumoasă, uneori tristă cu sare și piper cu tot ce trebuie pentru un scenariu de Oscar. Sper să realizez acest vis al meu.

V.B.: - Vă mulțumesc și vă doresc multe succese cu aplauze la scenă deschisă!

A.M.: - Vă mulțumesc și eu și le doresc cititorilor multă sănătate, dragoste, fericire, bucurie și succes în toate.

POEME

George FILIP

O MICRO-PREFAȚĂ

Alex Cetățeanu

Prin noțiunea „ETERNA” poetul George FILIP ne dezvăluie o nouă dimensiune Divină - ETERNITATEA. Ca arhitecți ai infinitului judecând, știm că Spațiul este infinit, dar se încadrează, totuși, în abstracte unități de măsură ca lățimea, înălțimea, lungimea. Timpul este și el incomensurabil, chiar dacă homo-sapiens l-a divizat în anumiți multipli și submultipli. Am convingerea că în astronomia lui cerebrală poetul a înmulțit spațiul cu timpul pentru a obține - ETERNITA-TEA Jongleor al flexibilității lingvistice a cuvintelor maestrul a născut astfel „ETERNA” Un volum bine chibzuit în care a cumișit o cascadă de poeme „de dor și jele...” pe care l-a dedicat Centenarului unirii principatelor române. Eterna...Versurile îmbrățișează istoria României de la Decebal și Traian încoace, enumeră evenimente, martiri și eroi, până în zilele noastre. Volumul este scris într-o sfântă Limbă Românească și este poleit mereu de unda de tristețe a poetului desțărât. În prefața unui volum publicat la Iași, marele poet răposat Cezar Ivănescu scria că: “George FILIP publică, după mulți ani, o carte de poeme în România, poeme scrise în Canada într-o impecabilă limbă românească. E o bucurie a descoperi că poezia lui George Filip aparține, prin valoarea ei indiscutabilă, poeziei românești contemporane. Sperăm că a venit momentul recuperării autorilor români din exil, autori care, pe lângă opera lor, îmbogățesc și înfrumusețază peisajul literaturii române de azi, prin aventura lor existențială și prin puritatea lor morală. George Filip, bine ai revenit în țara și în limba ta!” Iar poetul George FILIP ne confirmă afirmațiile maestrului înaintaș prin acest nou volum „ETERNA”, carte de mare simțire românească, pe care o dăruiește ȚĂRII, cititorilor de pretutindenă, nouă, care-l vedem vâslind cu demnitate prin valurile în-verșunate ale mileniului III.

george FILIP
TOAMNA DE ACASĂ
-mărturie Mariei-Sale-

îmi zâmbea un nor în trecere
fânul visa blând sub secere
cumpăna fântânii-mi făcea semn
din neant zbura un cal de lemn.

nimeni nu știa de unde vin
m-așteptau doar cramele cu vin
și din unghiul unui baldachin
mi se contura un semn Divin.

nu aveam răgazul necesar
noaptea trebuia să joc la zar
să mă-nfrunt cu-n jucător barbar
ce zvârlea cu zarul...doar calvar.

muica m-aștepta de mii de ani
să mă-ntorc cu un chimir de bani
legea ca pe mulți șarlatani
pradă mă dădea...la căpitani.

mi-am pus la ureche un cercel
și m-am dus la râu să sorb nițel
din oglinda lui - printre bășici
îmi șoptea un ins cu cicatrici :

nu te duce - ți-au întins capcane
vei avea coșmar de ghinioane
nu te-ntoarce - încă n-au uitat
că i-ai umilit și ai plecat.

dar m-am dus și am bătut la porți
toți ai casei mele erau morți
ușile mă așteptau - deschise
DA - speranța încă NU murise...
2017-octombrie-Montreal

POEM CU MOȚI

-moșilor Doru și Gabriella Dăncuș-

coboară moșii toamna cu ocări
culese dintre munți de țapinarii
ce le trimit spre hâu de depărtări
ca pe mesaje...strânse-n lăcrimării.

la nuntă moșii taie câte-un brad.
la moarte -moșul- un brad falnic taie.
peste destin colindele mai cad
doar moșii urcă-n jos...prin vâlvătaie.

mai către șes - pe plaiul carpatin,
moșii întind mari mese, cu merinde.
ei cântă...ei scriu versuri de suspin
și-desea legea strâmbă îi cuprinde.

am cunoscut un moș - la un scandal.
o moață mi-a fost dragă - ca femeie,
dar secolul s-a răzbunat... banal
și-a pus misiți pe Calea mea lactee.

pe-o pantă...mai prin Țările de jos,
un moș și-o moață au o vizuină;
ei caută un sfânt mărinimos
să-i ducă spre - lumină din lumină.

mă-ntreb mereu - de-o vreme mă frământ,
au moșii n-au acces la pâini rotunde?
pe harta prea mănosită pământ,
de unde vin și se tot duc...niciunde...

...o să mă duc pe la un tribunal
și o să intentez o judecată.
sentința...știu...va fi: poet banal,
nu spune adevărul niciodată!

CERTITUDINEA... *faptelor noastre* Daniela GÎFU

Toamna aduce în atenția cititorilor de presă scrisă o nouă publicație, CERTITUDINEA, anunțată de câteva săptămâni de varianta ei online *certitudine.ro*. Convinși fiind că mulți români de aici sau din diaspora au luat deja cunoștință cu mesajul lămuritor și bine informat, săptămânalul CERTITUDINEA vestește o contribuție aureolată de Mihai Eminescu, cel mai mare ziarist român din toate timpurile, imperativ necesară în spațiul public.

De altfel, Colegiul de redacție include nume emblematice românești: Carmen Sylva, Vasile Alecsandri, Eudoxiu Hurmuzachi, Nicolae Densușianu, I.L. Caragiale, George Coșbuc, Vasile Pârvan, Nae Ionescu, Nicolae Iorga, Pamfil Șeicaru, Cezar Ivănescu, Dan Mihăescu, Stela Covaci.

Primul număr, numărul pilot, care va rămâne pe piață până la începutul lunii octombrie, nu ne înșală deloc așteptările, reținând în economia acestuia materiale dense și de substanță. Răsfoind cuprinsul acestui număr (12 pagini, format A2), întâlnim titluri ca: Cine suntem, ce vrem și de ce * Mihai Eminescu: Vom avea de acum înainte dominația banului internațional * Studiu de caz: Cristian Tudor Popescu și sindromul isteriei în fața perfecțiunii * John Swinton despre presa liberă: „Suntem doar niște prostituate intelectuale” * Declarația de la Budapesta * Noi, secuii și ungurii, ar trebui să începem prin a cere iertare pentru crimele noastre față de români! * Florian Colceag: „Este posibil ca istoria noastră să se încheie curând și noi, cu toții, să pierdem o țară” * A nu mai fi român (Mircea Eliade) * Patologie juridică. În România, hotărârile CEDO au doar un caracter informativ. Cazul Aurelian Oprea împotriva României * Legea Cojocar: 100.000 de lei (20.000 euro) pentru fiecare cetățean major al României * Parlamentul suedez, un model care ne-ar scăpa de hoți * Mihai Viteaz, reporter de război * Un român pe tronul Ungariei: Ștefan cel sfânt (997-1038) * Larry Watts: România, scoasă din jocul european de foști „prieteni” din Pactul de la Varșovia * Roger Stone a spus-o pe șleau: „Jumătate din populația României e spionată de Soros” * Integrarea în Nicăieri și Niciunde * România, ultimul bal (Adrian Păunescu) etc.

Ispravnicul de concept al CERTITUDINII, așa cum îi place să se autonumească, Miron Manega și colaboratorii săi (Ciprian Chirvasiu, Constantin Cojocar, Dan Toma Dulciu, Daniela Gîfu, Dorel Vișan, Firiță Carp, Florian Colceag, Florin Zamfirescu, Ioan Roșca, Laurian Stănescu, Lazăr Lădariu, Lucian Ciuchiță, Mariana Cristescu, Marius Dumitru, Mădălina Corina Diaconu, Mircea Coloșenco, Mircia Chelaru, Nagy Attila, Sergiu Găbureac, Valeriu Pricină, Zeno Fodor), în calitatea lor de formatori de opinie, cred încă în perseverența condeiului jurnalistic obiectiv, onest, inconfundabil, de forță, vertical... Încununarea efortului comun și competența celor implicați în apariția CERTITUDINII, credem că va pune o cărămidă la temelia izbânzii noastre spirituale.

PICTORIȚA ȘI POETA CARMEN DOREAL (CANADA) *Nuta ISTRATE GANGAN*

„cu cât propria-mi ființă ucide superficialitate privirilor voastre/ reproșul încă mai folosește capodopere universale /vindecându-mă” (Carmen Doreal)

Carmen Doreal pictează trăiri. Explozii. Pictează bucuria de a trăi, fericirea de a fi viu.

Ai impresia că a adunat toate culorile lumii într-o singură paletă și apoi ni le-a dăruit tuturor aceluia care alegem să trăim bej. Sau gri. Sau numai roz.

Culorile ei dansează când flamenco când jazz când hora, se omogenizează într-un calm aparent, într-o simbioză perfectă de contraste, albastrul galbenul și verdele țâșnesc pur și simplu iar roșul, dacă mi-ar fi permis să-l numesc, i-aș spune Roșu Doreal.

Carmen Doreal este numele artistic al poetei și artistei plastice de origine română Carmen Țuculescu Poenaru, stabilită din 2001 în Montreal, Canada. Carmen Doreal s-a născut la Petroșani România a absolvit cursurile Școlii de Muzică și Arte Plastice din Tg-Jiu și Liceul Sanitar din Tg-Mureș. Este membră în Academia Internațională de Arte, Quebec și Cercul Artiștilor Plastici și Sculptori din Quebec, Asociația Scriitorilor de Limbă Română din Quebec, și Fundația Culturală Constantin Brâncuși din România. Carmen Doreal este autoarea a peste 100 de tablouri pictate în ulei și acrilic, multe dintre ele făcând parte din colecții particulare în întreaga lume. A participat la nenumărate expoziții în Europa și în Canada. A avut patru expoziții personale; Două, organizate de Galeria de Artă Inter-Pallas din Montreal și două la Biblioteca Municipală Deux-Montagnes.

„Eu cred că sunt o pictoriță expresionistă & impulsionată, prefer două stiluri, cu precădere, frontiera figurativă și abstractul. Ador picturile lui Mark Chagal, Van Gogh, Picasso și Salvador Dali pentru că iubesc poezia subiectelor acestor mari, ce lasă loc imaginației. De aceea îmi place să abordez mai frecvent compoziții de frontieră figurativă și fantasticul peisajelor abstracte. Eu cred că lucrările mele sunt amprentate de simboluri provenite din literatură și cultura românească, de pasiunea pentru viață și frumusețea ei, personalizată de textura bogată și curajul culorilor vii, aplicate sculptural. Subiectele pe care le abordez sunt, cu precădere, iubirea, natura, amintirile românești, cu influențe din simbolistica sculpturilor brâncușiene, pentru că vin din orașul marelui Brâncuși. Și „ce atribut este mai potrivit lumii, decât frumosul, tot atât de nemărginit ca și ea?” (Carmen Doreal)

Carmen Doreal a publicat trei volume de versuri, Vernisajul iubirii, în 1999, Poeme în culori/Poemes en couleurs, în 2010, și „Întâlnite fără argumente”, 2013.

DORUL CANADIANULUI NĂSCUT ÎN ROMÂNIA: "O COFETĂRIE CA ACASĂ!" Veronica PAVEL LERNER

Casa Romana, așa se numește noua cofetărie deschisă de curând în Oakville, aproape de mine. O așteptam de mult, aflasem anul trecut de la magazinul *Carpați* din Mississauga (lângă Toronto) că se va deschide, dar nici prin cap nu mi-a trecut, după aproape un an de așteptare, că voi avea o asemenea surpriză plăcută.

În primul rând că, de când am venit din Montreal în Toronto,

acum exact 20 de ani, la 31 august, (da, aceeași zi în care a murit prințesa Diana), n-am întâlnit o cofetărie românească în adevăratul sens al cuvântului. Sigur, magazinele românești din Toronto vând prăjituri, fursecuri, cozonaci și alte produse de patiserie, dar o cofetărie propriu zisă, cu mese și scaune, nu văzusem. Și, sincer, nici nu credeam că voi vedea când aflasem vestea viitoarei cofetării. Mă așteptam la un magazin de unde să poți cumpăra prăjituri, cornulețe, fursecuri, brânzoaice și cozonaci.

Cofetăria s-a deschis la sfârșitul lui iulie. Prima senzație, când am intrat, a fost bucuria unei *regăsiri*. Vitrine, mese, scaune elegante, un fel miniatură a celebrului *Nestor* din vechiul București. Gătuită de emoția acestei neașteptate *revederi*, după o sumară vizualizare a locului, mi-am îndreptat ochii spre galantar. Dacă aș spune că mi s-a tăiat respirația, lumea m-ar lua drept o iremediabilă exaltată. M-aș apăra însă, dând ca exemplu celebrele *madelene ale lui Proust*, despre care știe toată lumea! Savarine, amandine, ecleruri, cremșnituri (denumite aici și *Napoleon*) și preferata mea, prăjitura pe care eu o știam drept "*Tosca*" (amandină cu un moț de frișcă, care aici se numea altfel) și multe altele, una mai apetisantă ca alta.

Eram cu o prietenă și amândouă amuțisem. Ne-a întâmpinat un tânăr, **Andrei Antonescu**, despre care am aflat că e unul din cei trei creatori ai magazinului. Imediat l-am întrebat dacă d-na **Cristina Macovei**, cea care înființase cu ani în urmă magazinul *Carpați*, era acolo. Da, era în *laborator*, adică în spate, a chemat-o și a venit împreună cu partenera ei, **Carmen Vasilescu**, amândouă zâmbitoare, îmbrăcate în halate albe. Cristina, pe care o cunoscusem de la *Carpați* ne-a spus că pasiunea ei au fost întotdeauna prăjiturile și că, atunci când a solicitat-o pe prietena ei, Carmen, să-i fie parteneră la acest business, nu s-a așteptat ca ea să accepte. Dar, spre surprinderea și marea ei bucurie, Carmen a acceptat, a renunțat la meseria anterioară, a făcut niște cursuri de patiserie și iată-le acum împreună în aceasta mică întreprindere. Când le-am fotografiat, Carmen s-a scuzat de micuța pată de ciocolată de pe halat, era de la crema cu care tocmai a uns niște fursecuri!

Parcursesem pagina lor web de pe internet (<http://www.casaromanasweets.com>) în care văzusem, cu uimire, o torță numită "*Haute Coiffure*", reprezentând o fustă cu pliuri. Carmen mi-a explicat că la cursuri au învățat o mulțime de *secrete* ornamentale. Continuând discuția, Cristina și Carmen mi-au arătat și produsele lor de patiserie, din care eu am încercat pe loc un pateu cu brânză - în formă de merdena - de care dusesem dorul ani de zile. Minune! În plus, fiind ora prânzului, am aflat că puteam servi o ciorbă, așa că prietena mea și cu mine ne-am delectat cu o minunată ciorbă de perișoare. "*Cofetărie cu domeniu extins*" m-am în gândit.

Am cumpărat pentru acasă câteva sorturi de prăjituri, niște pateuri și croissante, toate de o calitate impecabilă. Prietena mea a cumpărat fursecuri și cornulețe despre care mi-a spus apoi că au fost excelente. La **Casa Romana** trebuie să mergi de mai multe ori, nu poți epuiza toate produsele într-o singură vizită. Când am fost a doua oară am cumpărat un fel de *ecler vienez*, făcut la mare artă: între două straturi de ecler de formă rotundă cu gaură la mijloc era cremă de vanilie, deasupra un pic de frișcă și, aici vine delicatețea: niște "picături" caramelizate de zahăr ars. O splendoare estetică, dar mai ales gustativă!

L-am regăsit acolo și pe d-l Nelu (baciul care face caș afumat de oaie despre care am scris deja, îl cunoscusem la *Carpați*), venise din *laborator* să aducă o tavă de *langoși* cu brânză telemea, la care ne îmbia cu entuziasmul lui legendar, justificat de altfel. Andrei, care era, după cum am înțeles, specialistul în panificație, ne-a arătat cu mândrie baghetele, chiflele *panini* ("dacă luați o ciorbă și un sandwich panini, a doua ciorbă e pe gratis!" ne-a spus) și alte produse, inclusiv îmbietorii cozonaci cu nuci și cacao.

Cofetăria e deschisă zilnic până seara târziu și, a treia oară când am fost acolo, tot cam pe la ora prânzului, m-am bucurat să văd toate mesele ocupate. De cine? De canadieni de origine est-europeană, nostalgici ca mine, dar și de francofonii care adoră - pe bună dreptate - patiseria franceză de bună calitate! Dar erau și mulți alții, veniți din lumea întreagă, dornici să încerce arta culinară de pretutindeni. Iar în acest colț, au avut ce găsi!

Urez simpaticilor antreprenori mult succes și, cu aceeași ocazie, îi invit pe turiștii din România, SUA și din celelalte provincii ale Canadei să treacă, în drum spre Cascada Niagara, pe la cofetăria **Casa Romana**. Nu vor regreta, garantez!

**"CASA ROMANA Sweets boutique", 609 Ford Dr.,
Unit 2, Oakville, On, Tel: (905)845-6688**

TRANSCENDENȚĂ

Carmen DOREAL

TRANSCENDENȚĂ

dragoste fără griji
 versuri albe pentru poeți triști
 publicați în manuale școlare
 nu am uitat numele voastre
 Eminescu, Arghezi, Sorescu
 Nichita Stănescu
 orice atelier de creație este pustiu
 recit prea rar
 rime romantice provocatoare
 nu mai știu unde crește
 visul meu românesc de sub pernă
 îmi amintesc doar
 că voiam să impresionez
 Dali, Elytis, Claude Debussy,
 agătau oglinzi suprarealiste înalte
 deasupra patului meu la Paris
 tulburată de umbre lumina mă împarte
 poem însuflețit în valuri de culoare
 pasăre cu inima de foc
 reiterez din propria-mi cenușă
 aripi de neuitare
 dragostea ucide
 dar inima nu moare
 pe malul fluviului Saint-Laurent
 divaghez în vers alb cu Pierre Morency
 dansez fericită pe frunze de arțar cu picioarele goale
 reinventez iubirea sub Poartă de Sărut
 Coloană Nesfârșită în nopți incendiare
 la Masa Tăcerii albastre
 mă așteaptă la cenaclu umbre stelare
 cu dragoste fără griji
 Eminescu, Arghezi, Sorescu,
 Nichita Stănescu și Pierre Morency

Tu nu îmi poți atinge cuvintele
 trebuie doar să înveți
 cum să îmi citești sufletul
 imaginează-ți întâlnirea ta proprie
 bărbatul ideal cu femeia ideală
 trăind amorul bumerang
 în a vieții spirală
 surprinși pe o canava iluzorie
 de fiecare dată
 când dorința ta converge
 în jurul visului meu
 eu reîncep poemul
 despre această noapte

pe care tu o mângâi
 doar cu vârful degetelor
 uitând de mine însămi
 în brațele tale
 în timp ce luna
 înoată cu noi
 în ape virtuale

SIDDHARTHA

vânzătoarea de iluzii
 dedublată de un iubit secret
 îmi invadează sângele
 cu telepatii halucinante
 o altă toamnă
 mă regăsește înveșmântată
 în rochița de frunze
 colorată rebel
 de un pictor expresionist
 dansez pe o fantezie de Bach
 simulând vântul îndrăgostit
 de imaginea mea din oglindă
 complicitate și foșnet
 harpa serii mă desfrunzește
 deasupra unui lac necunoscut
 mă dezbracă de așteptări
 cu opusuri transparente
 insinuate profund
 în arșița cărții
 în numele iubirii semnez
 aerul pictat cu fluturi adictivi
 când aprind noaptea
 sub ceruri străine
 fluxul pur sânge contează
 nu desfrunzirea de sine
 to be or not to be
 pată vie cu-vân-tul
 decantează mirajul luminii
 cu mine

CRONICA LUI ROMAN ȘI VLAHATA

Marius FINCĂ

Este una dintre cele mai controversate cronicale ale istoriei noastre și cum nu se încadrează în liniile directe ale latinismului „oficial”, a fost considerată plină de fantezii și trecută la capitolul „legendă”.

Istorisirea a fost păstrată prin intermediul „Cronicii moldo-ruse”, o compilație în limba slavonă scrisă între 1504 și 1510 și adăugată ulterior la sfârșitul unei culegeri de

cronici rusești, „*Voskresenskaia letopis*”, scrisă în secolul al XVI-lea. Cronica a fost tradusă și tipărită pentru întâia oară de Ion Bogdan în *Vechile cronicile moldovenești până la Urechia* (București, 1891).

Ovidiu Pecican observă că textul este hibrid, fiind alcătuit din două părți narrative, anume „Gesta lui Roman și Vlahata” și, respectiv, „Legenda lui Dragoș Vodă”, continuate prin niște anale moldovenești care se opresc odată cu începutul domniei lui Bogdan al III-lea cel Orb (1504 - 1517). Conform aceluiași, narațiunea despre „eroii eponimi” ai românilor a fost scrisă, în forma păstrată până astăzi, în Maramureș, probabil între 1390 și 1410, fiind ea însăși rezultatul unei documentări asidue din diverse izvoare întreprinse de cărturarul anonim. Acesta ar putea fi, crede istoricul, unul dintre monahii mănăstirii din Peri, ctitoria fraților Drag și Balc (1391) înălțată la rang de stavropighie de către Patriarhia constantinopolitană. Legenda a fost comentată de Dimitrie Onciul, Ion G. Sbiera, Constantin Giurescu, Nicolae Iorga, Alexandru Boldur, Gheorghe I. Brătianu, Ștefan Ciobanu, Petru Ursache, Dan Horia Mazilu, Ovidiu Pecican, Mihai Ungheanu.

O. Pecican crede că la originile legendei culte se află o tradiție orală circulantă atât la sudul, cât și la nordul Dunării. Originea venețiană a fraților Roman și Vlahata trimite la „originile italice” ale românilor, pomenite încă în corespondența țarului vlahilor și al bulgarilor Ioniță Caloian cu papa Inocențiu al III-lea (1204). Mențiunea germană din „*Nibelungenlied*” a unui „duce Ramunc din Țara Vlahă” (circa 1215 - 1220), și apoi cea a ducilor „Roman și Aloha” de către misionarul italian Giovanni da Plan Carpino (1247), întâlniți la curtea hanului tătar sunt indicii prețioase că în prima parte a secolului al XIII-lea cei doi erau încă vii în memoria românilor.

Este, așadar, structurată în două părți, prima care se referă la istoria veche de până la anul descălecatul Moldovei, an care marchează începutul oficial al statului Moldovei, iar cealaltă care include legenda vânătorii lui Dragoș, și, pe scurt, faptele importante de până la moartea lui Ștefan cel Mare, la anul 1504. Vom vorbi aici doar de prima parte.

„*Prelegere pe scurt despre domnii Moldovei... De când s-a început Țara Moldovei... în anul 6867...*”. Așa începe cronica, iar anul 6867 de la facerea lumii este anul 1359 de la Iisus, ceea ce corespunde anului consemnat și de alte surse pentru descălecatul lui Dragoș.

„*Au pornit din cetatea Veneției doi frați: Roman și Vlahata, care fiind de credință creștină, au fugit de prigoana ereticilor împotriva creștinilor și au venit în orașul numit Roma Veche și și-au întemeiat o cetate după numele său, Roman...*”. Acest pasaj este cel mai controversat din întreaga cronică. Cei doi frați Roman și Vlahata au fost considerați eroi eponimi ai românilor/vlahilor, ceea ce desigur îi face mai degrabă eroi legendari decât reali. Menționarea cetății Veneției de unde originează acești doi frați te duce cu gândul la orașul italian, capitală a provinciei Veneto, mai ales că în apropiere se afla provincia italiană Romagna, cu capitala la Ravenna. Foarte atractiv pentru latiniști, numai că nu se potrivește cu ceea ce ne spune mai departe cronica!

Dar mai înainte, să amintesc câte ceva despre veneții. Veneții, alături de anți și de sclavini sunt pomeniți în unele scrieri vechi drept triburi slave. La Iordanes (Getica), sclavinii sunt așezați mai la sud, veneții (numiți și eneți) mai la nord („de la izvoarele râului Visla spre o întindere nemăsurată”), iar anții la est de aceștia. Desigur, denumirea Veneției este anterioară secolului VI, și conform *Online Etymology Dictionary*, numele vine de la triburile veneților, de origine iliră ce locuiau zona în antichitate, în primul mileniu î.H. Dar a considera Veneția italiană ca baștina fraților Roman și Vlahata nu se leagă cu nimic din ce urmează în cronică și cu nimic din datele istorice cunoscute. Este meritul Pr. Dumitru Bălașa de a identifica Veneția în satele făgărășene numite și azi Veneția de Sus și Veneția de Jos, din comuna Pârâu, aflată între Brașov și Făgăraș. Pârâul care străbate comuna poartă numele de Vineția, iar denumirea vine de la piatra vineție care se găsește în apele acestui fir de apă și se pare că nu are legătură nici cu ilirii și nici cu slavii! Iar Roma veche nu este Roma peninsulară, capitala celui mai mare imperiu al antichității ci este orașul moldovenesc Roman. Simplu. Ea apare cu denumirea de Ramidava (Romidava) pe harta lui Ptolemeu sau în *Fontes I* (pag. 545): *Roma oraș în Dacia!* O altă localizare posibilă a cetății Ramidava sau Romidava este cetatea Rupea, situată la câțiva kilometri nord de Veneția făgărășană, sau dincolo de munți, spre sud, pe valea Teleajănelui sau la Râmnicul Sărat.

O altă Veneție este pe Bugul de Sus, localitatea care acum se află în Ucraina și se numește Vinniția situată între Kiev și Cernăuți, la egală distanță de acestea și cam 100 km de granița Moldovei (Nistru). În acest caz Roma veche este orașul Roman, iar ereticii puteau fi niște migratori asiatici sau germanici aflați în slujba papei.

Dar să urmărim ce zice cronica mai departe:

„*Și și-au trăit anii, ei și neamul lor, până ce s-a despărțit Formos papa de la ortodoxie la legea latină. Și după despărțirea de legea lui Hristos, latinii și-au întemeiat o cetate nouă și au numit-o Roma Nouă și au chemat la dâșii, la latinie, pe Romanovici <urmașii lui Roman>. Romanovicii însă n-au vrut și au început să facă război mare cu dâșii și nu s-au despărțit de credința lui Hristos. Și din vremea aceea au tot fost în război până la domnia lui Vladislav craiul Ungariei. Iar Vladislav craiul era nepot de frate lui Sava arhiepiscopul Sârbilor, și a fost botezat de*

dânsul, și păstra credința lui Hristos în taină. Dar după limbă și după orânduială crăiască era Latin. Și în anii domniei lui Vladislav s-a ridicat război de către Tătari împotriva Ungurilor, de la cneazul Neimet din locurile sale în care rătăceau, de la râul Prut și de la râul Moldova. Și a trecut peste munți înalți și de-a curmezișul Țării Ardealului, și au ajuns la râul Mureș și s-au oprit acolo.

Și auzind craiul unguresc, Vladislav, despre năvălirea Tătarilor, a trimis în grabă la Roma, la Împărat și la Papa ca să-i vină în ajutor. A trimis și la Romanii Vechi, la Romanovici.

Romanii Noi și Romanii Vechi s-au adunat împreună și au venit în Ungaria, în ajutorul craiului Vladislav.

Romanii Noi au trimis o scrisoare, în taină, lui Vladislav al Ungariei, numită Țesătura de Aur:

«Romanii Vechi au război cu noi pentru credință, n-au vrut să fie cu noi în Legea Romană cea nouă, și trăiau în credința grecească, în Roma Veche. Iar acum ei toți au venit cu noi la tine, în ajutor. Numai femeile și copiii mici au rămas în Roma Veche. Iar noi suntem cu tine de-o lege. Cu prietenii tăi suntem împreună prieteni și dușmanilor tăi suntem dușmani.

Iar pe ei să-i trimiți înaintea tuturor oamenilor împotriva Tătarilor, ca ei să fie uciși. Dacă Dumnezeu îi va scăpa pe aceștia, tu să-i așezi la tine, în țara ta, ca ei să nu se mai întoarcă la Roma Veche. Iar pe femeile și pe copiii lor îi vom lua la noi în Legea Romană.»

... Și netrecând multă vreme, a fost o luptă mare a lui Vladislav craiul Ungariei, cu Tătarii, cu cneazul Neimet, la râul Tisa.

Și au pornit Romanii Vechi înaintea tuturor, și după ei mulți oameni, Unguri și Romani de lege Latină. Și i-au bătut pe Tătari mai întâi Romanii Vechi și după aceea Ungurii și Romanii.

Și au căzut puțini dintre Romanii Vechi.

Iar craiul Vladislav al Ungariei s-a bucurat foarte mult de acest ajutor al lui Dumnezeu, iar Romanilor Vechi le-a dat privilegiu și i-a miluit foarte mult pentru vitejia lor.

Și le-a arătat Scrisoarea Romanilor Noi ce scria despre ei și despre femeile lor. Și i-a chemat ca să-i slujească lui ca să nu se ducă la Roma Veche, să nu piară de pe urma Romanilor Noi.

Și uitându-se în scrisoarea craiului, nu aveau încredere și au cerut de la crai să le dea voie să trimită să cerceteze Roma Veche: Oare mai sunt femeile și copiii lor sau nu?

Și s-au dus trimișii și s-au întors curând și le-au spus: Cetatea noastră, Roma Veche a fost dărâmată și femeile și copiii noștri au luat Romanii Noi în legea Latină.

Ei deci s-au închinat Craiului Vladislav, rugându-l să nu-i împingă la legea Latină și să le dea voie să-și ție legea creștină grecească, și să le dea pământ pentru trai.

Iar Vladislav i-a primit cu bunăvoie și le-au dat pământ în Maramureș între râurile Mureș și Tisa, locul numit Criș. Și aici s-au așezat și s-au adunat Românii.

Și au trăit aici și și-au luat femei din Ungaria din Legea Latină la Legea Creștină până în ziua de astăzi...

Și între ei era un bărbat înțelept și viteaz, anume Dragoș. Și a pornit cu ceata lui de ostași la vânătoare de fiare...“.

Cronica continuă cu legenda lui Dragoș și faptele de seamă, pe scurt, până la moartea lui Ștefan. Este introdus un reper

temporar foarte exact: Papa Formos, titularul Sf. Scaun între anii 891 și 896. Această perioadă se suprapune cu sosirea migratorilor maghiari în spațiul românesc. Mai aflăm ceva interesant: că atunci a fost o schismă între latini și ortodocși, deoarece „s-a despărțit Formos papa de la ortodoxie la legea latină”. Acest lucru pare să corespundă adevărului, pentru că, din istorie, știm că a fost o perioadă foarte tulburătoare în viața religioasă din Europa. Formos a fost amestecat în niște dispute politice, pe când candida la tronul papal în 872, când a fost condamnat de un sinod pentru că, printre altele, ar fi revendicat Sf. Scaun și Arhiepiscopia Bulgariei, țară unde îndeplinise misiuni diplomatice. Sentința de excomunicare a fost retrasă, iar în 891 a fost ales papă în unanimitate. Imediat i s-a cerut să intervină în conflictul din Constantinopol, unde patriarhul Fotie a fost înlăturat de împăratul Vasile I, care și-a numit propriul fiu, Ștefan, în scaunul patriarhal. Nu avem cunoștință de vreo anatema sau un act de condamnare din acea epocă, dar era clar un conflict între Roma și Constantinopol, alt motiv pentru a face credibilă cronica. După fondarea cetății Roman, strămoșii noștri au trăit bine mersi, „ei și neamul lor”, până în vremea Papei Formos. Când a avut fondarea cetății Roman din Roma veche? Probabil cu 2-3 secole mai devreme.

Apare de mai multe ori denumirea de **Roma veche** (de 6 ori) și **romanii vechi**, de **Roma Nouă** (1 dată) și **romanii noi**, denumiri ce nu pot fi identificate cu Roma din Italia și Constantinopolul. Când face referire la papă și la Roma îi spunea așa simplu, Roma, nici veche, nici nouă: „Și auzind craiul unguresc, Vladislav, despre năvălirea Tătarilor, a trimis în grabă la Roma, la Împărat și la Papa ca să-i vină în ajutor. A trimis și la **Romanii Vechi**, la **Romanovici**”. Deci, romanii vechi nu erau la Roma unde se afla papa. Roma Nouă a fost o cetate ridicată pe vremea papei Formos, pe undeva prin Ardeal, care a funcționat în paralel cu Constantinopolul și Roma italiană. Romanii vechi sunt urmașii geților din afara arcului carpat, iar romanii noi sunt urmașii geților din Ardeal, care au trecut la credința latină.

Despre craiul Ungariei Ladislav nu se poate preciza care dintre cei patru a fost, al III-lea (1204-1205) a murit copil, al II-lea a domnit doar 1 an (1262-63), ar mai rămâne doar Ladislav I cel sfânt (1077-1095) sau al IV-lea, zis și Cumanul (1272-1290). Nici unul nu a fost contemporan cu arhiepiscopul Sava al sârbilor (1175-1235), în afară de un Vladislav III al Poloniei. Tot la fel este imposibil de identificat craiul Neimet. Poate că se referă la un rege sau împărat neamț, numit generic Neimet, adică Neamțul, pe ungurește *német*.

Romanovicii, adică urmașii lui Roman s-au regăsit printre conducătorii statelor Galiția, Volânia și Podolia din nordul și nord-estul Moldovei, care pe atunci aveau o populație majoritar românească. Unul este Roman cel Mare, Mstislacici, prinț de Novgorod, Volânia și Halici (Galiția), altul Daniel Romanovici, al Galiției, care a luat ca aliați pe bolohoveni în luptele cu tătarii (an 1257). Un Roman Danilovici, fiul lui Danilo din Halici a fost prinț al Ruteniei pe la jumătatea secolului XIII. Și au mai fost și alții!

Notă: Materialul a fost prezentat la întâlnirea *Cenaclului de istorie, tradiții și spirit românesc «Mihai Viteazul»*, joi 21 septembrie 2017, la Casa Română.

POEZII

Cristina-Marina MURGEA

DUPĂ TINE !

(Marelui artist și OM, Septimiu Sever)

Unde-ai plecat, scena îți e deschisă,
Iar Dumnezeu a devenit regizor, azi !
Steaua ce ai născut va sta aprinsă
Iar din înalturi, Tu, nicicând nu cazi !

Noi ți-am urmat îndemnul dat de tine
și ne-am pornit pribegi, la drum, în vest..
ne stăruie-n urechi : « Frați români, după mine ! »
Vocea-ți înconfundabilă, Divinul dar celest !

Ah ! am visat să te păstrăm noi veșnic
Aplaudând de-aici, de pe pământ
c-un egoism uman profund, frenetic
Rugăm, acum, îngerii să te transforme-n Sfânt !

Însă o gelozie fără margini ne subjugă
și refuzăm să fim doar publicul înlocuit !
Suflete mari sunt un tribut ! sfidând orice rugă..
mereu, ni se tot fură câte-un favorit !

N-ai fost , Tu, doar Actor c-un microfon,
așa c-ai suferit și așteptat ca printre noi
să fie câțiva, care fără un reportofon,
să te întrebe-n doară de tristeți și de nevoi !

Cei care te-au numit prieten, unchi sau.. tată,
frate, bunic, iubit.. sau simplu pământean..
s-au încălcat într-o mulțime cam ciudată..
de îngeri , demoni, muritori.. ținând alean !

Nu ne mai chemi, «reciți» : « Ce-ți doresc.., ție.. »..
și mistuitu-te-ai în flăcări, răbdător,
râzând nevinovat ! știm toți că o să vie,
oricare dintre noi, la rându-i, că toți mor !

Până atunci, unii-au murit în ei.. de.. dor!!

PARADOX DE LIMBAJ

O buclucașă virgulă se plimbă
Cu gând de-a deruta un înțeles;
Cuvintelor, sensul pe loc le schimbă,
după cum pofta pare că-i dă ghes.

Punctul, acuzator și ferm în **mintea-i**
Vru să frâneze a ei răutate,
Dar virgule i-o luă'naintea-i
Și-a reieșit că el **mințea**, din vanitate!

În **sine**, se-amuza că-i neînvinșă,
Că planurile-i merg parcă pe **sine**,
Așa că era din ce în ce mai convinsă
Că va continua, fără rușine!

Pe-o partitură muzicală așezată,
La un concert de strune și pian,
Se strecură sub **Si, Si** dintr-o dată
LA se cânta.. iară și iară-n van!

Odată, i-a-ntors spatele o **fată**,
Clar îmbufnată de tupeul ei drăcesc!
Virgula-n **fată** i se puse-ndată
Ironizând-o, că are talent actoricesc.

Uneori, se amestecă și-n patrimoniu,
Așa încât, când unul făcu **rate**,
Se strecură nerușinata-n testimoniu,
Iar omului, **rate** îi fură date!

În loc de-asprijini două bătrâne,
Cu **late sure** și mergând în **bețe**,
Sub niște **sure late** ea se pune;
Babele, dezzechilibrate păreau **bete!**

Dacă furia clocotește-n **tine**
Și vrei să o eviți cu orice preț,
În propriu-ți Eu, ca scaiul ți se **ține**,
De jos în sus privind, cu mult dispreț.

Se-amesteca virgula în conversații,
Din ce în ce mai mult și agresiv,
Stărnind ostilități și contestații,
Pentru comportamentul ei ostentativ.

Semnele punctuației se revoltară
Și ca să nu mai facă tot mereu belele,
Crezut-au cum că aspru-o condamnară
Să stea ținută.. între ghilimele..!

LE PREMIER JUILLET CANADIEN

Les Amérindiens un territoire habitaient,
Quand les Français sur celui-ci entraient ;
Former une colonie, donc, ils avaient en quête,
Mais les Anglais brisèrent leur rêve, par la Conquête !

Furent cédées, alors, les colonies françaises,
À l'Angleterre, en 1763 ; en chiffre fatidique, soit-il le treize,
quelques années plus tard certaines se séparèrent,
nous ignorons si avec des regrets, de leur mère,

La Grande-Bretagne; formant ce qu'on appelle: États-Unis !
Mais, toutefois, après l'indépendance de ceux-ci ,
En Amérique du Nord, le territoire fut repartit
En deux morceaux, eux-mêmes composés des colonies.

Haut-Canada, Bas-Canada se regroupèrent
pour faire face à des problèmes, elles pensèrent ;
Mieux fallait alors de protéger, étant unis,
Leur politique, de même que leur économie.

L'Acte de l'Amérique du Nord britannique
signé il fut, le 1er juillet 1867, peut-être avec critique,
donnant naissance à un seul et unique pays,
mais, toutefois, très différent d'aujourd'hui!

Les Québécois, Ontariens, Néo-Brunswickois,
Ensemble-avec les Écossais formèrent Canada;
Plus tard, d'autres provinces y s'ajoutèrent,
Et, encore, trois grands territoires, à cette terre.

À l'aide d'un compromis, Canada, leur parent
Les garde, toujours, unis, tout en leur permettant
D'avoir, d'abord, certaine autonomie
Sur différentes questions dans la vie.

Leur tutelle est exercée par deux gouvernes :
Un, qui résout leurs problèmes communs, externes,
l'autre, d'une façon moins ou plus indépendante
assurant leur santé et éducation, pédante.

Le premier siège dans la ville des tulipes,
Le second, dans chaque grande ville forme l'équipe.
Ayant la garde, mesures coercitives eux infligent
Et les enfants désobéissants ils corrigent!

À chaque année, le premier juillet, avec chaleur
Est fêté ce pays de tout le cœur !
En feux des artifices s'exprime la joie
De vivre-en paix, ici, au CANADA!

PRIVIRI ASUPRA LUMI

Wladimir PASKIEVICI

După o colaborare de aproape 20 de ani, practic de la începutul revistei Candela de Montreal, opresc acum această frumoasă aventură care mi-a permis să comunic cu cititorii acestei reviste despre toate : amintiri din viața mea, evenimente din comunitatea română din Montreal, descoperiri științifice, parcursuri prin lume ilustrate cu picturi ale dnei Angela Faina, precum și câteva fantezii...

Pentru cei ce nu mă cunosc încă, sunt născut la București, în martie 1930, adică acum 87 de ani. În decembrie 1947, două săptămâni înainte de impunerea regimului comunist și abdicarea regelui Mihai, am reușit să părăsesc țara, în condiții „originale”, descrise în detaliu în secțiunea amintiri ale cărții, pentru a emigra în Argentina, după un popas de câte câteva luni în Italia.

În Argentina am lucrat și studiat. După 6 ani, am plecat în Franța unde am obținut un doctorat în fizica nucleară, după care am emigrat din nou, în Canada. Aici am fost profesor timp de 32 ani de zile la Școala Politehnică din Montreal unde am creat Institutul de energie nucleară și unde mi-am terminat cariera ca Director de cercetări și de studii avansate și unde am primit titlul de profesor emerit.

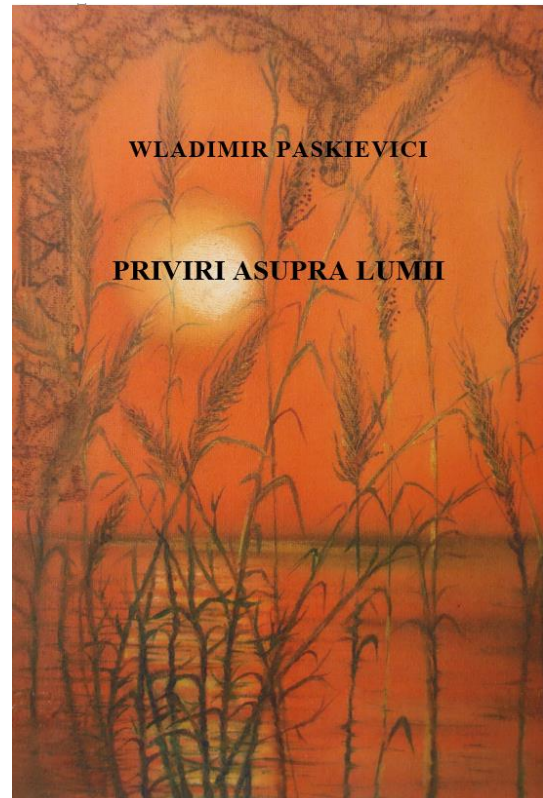
Odată eșit la pensie, mi-am scris memoriile în cartea *L'Arc-en-ciel de ma vie*, după care m-am implicat în comunitatea română începând cu asociația *Mouvement de solidarité Québec-Roumanie*, singura care se ocupa, imediat după revoluția din 1989, să ajute atât români din țară cât și imigranți veniți aici. După câteva participări la diverse manifestații de prestigiu ca Expoziția „2000 ans de présence chrétienne en Roumanie”, sau ținerea de evenimente culturale asociate inaugurării Pieții României la Montreal, m-am concentrat asupra activității individuale ca scriitor, tema de predilecție fiind articole de popularizare științifică, aducând astfel revistei Candela, o nouă dimensiune culturală. Din cele 24 articolele scrise, majoritatea tratează de fizica modernă în univers și de evoluția vieții pe Pământ. Dar am publicat multe alte articole ca de exemplu seria *Parcursuri ilustrare* în colaborare cu dna Angela Faina, pictoriță.

Ideea de a grupa și publica ansamblul articolelor mi-a venit când, în urma emisiunilor făcute la Nașul TV Canada, mi s-a sugerat să public Seria științe. Dar de nu toate ? mi-am zis. Am contactat astfel pe dl Marius Neagă, fidelul tehnoredactor al revistei Candela care a putut să regăsească în memoria ordinatului său toate fostele numere ale

revistei, deci și toate articole mele; din acestea am păstrat doar cele scrise în românește, pentru a nu lungi volumul. După care am anregrupat articolele pe teme și, cel mai greu, le-am editat într-un format deosebit și într-o talie diferită, asigurându-mă că imaginile sunt plasate în buna ordine. Pentru realizarea copertii și paginația sunt din nou recunoscător dlui Neaga, fără ajutorul căruia acest volum n-ar fi putut fi finalizat.

Odată treaba terminată, am propus dlui Victor Roșca să publice volumul și să se ocupe de toate, inclusiv de distribuție, cedând revistei Candela toate drepturile autorului. Îi sunt profund recunoscător că a acceptat.

Titlul volumului, *Priviri asupra lumii*, conține spiritul articolelor mele, fie cele descriind natura, locurile vizitate sau celelalte. Pe de altă parte, pasiunea mea de a comunica a fost una din constantele vieții mele, începând de la școală când ajutam colegii în dificultate, continuând cu cursurile date studenților la universitate, cu emisiunile educative de televiziune, cu conferințele de popularizare științifice și terminând cu articolele din Candela.

MARTIRI ÎN INFERNUL CONCENTRAȚIONAR - 19 - ÎMPUȘCAȚI LA CEAS DE SEARĂ

Ion Anton DATCU

Fluturând sloganul „Omul este cel mai prețios capital”, comuniștii aduși la putere de tancurile sovietice s-au impus prin teroare și masacru, lăsând în urmă un munte de cadavre. Trupurile sfârtectate aparțineau deținuților de conștiință, căsăpiți în infernul abatoarelor umane –malaxoare de natură luciferică, destinate suprimării

credinței.

Vă prezentăm un serial de colecție, despre ororile săvârșite de torționarii-călăi, asupra unor oameni ce se opuneau bolșevismului, impus prin violență.

Așa cum spuneam într-un capitol anterior, prea puțini au înțeles dimensiunea spirituală a chemării spre creștinism. O perioadă selectivă într-o Românie nervoasă și trivială, în care comunismul a umplut cerul de Sfinți. Curajul unor preoți de a se împotrivi unui regim fără Dumnezeu, reprezenta o pildă de jertfire deplină pentru neam și credința creștină.

Ca o completare la alte dezvăluiri, voi aminti că în abatoarele umane destinate opozanților și-au dat obștescul sfârșit încă 69 de preoți. La închisoarea Aiud au murit 11 clerici. Lângă numele lor figurează anul decesului. Din lipsa spațiului nu voi putea preciza zona geografică de unde proveneau. Nicolae Alexandrescu-1951, Valentin Bilt-1960, Constantin Bogdănei-1962, Constantin Bogza-1953, Gheorghe Pâslaru-1962, Victor Vasiliu-1951, Mihai Enescu-1959, Ilarion Felea -1961, Bela Gajdatsy-1953, Iohann Kranter-1953, Aurel Lazarov-1960.

În temnița Gherla au fost aduși la tăcere șapte preoți : Anton Atnagea-1960, Ion Batiu-1951, Ștefan Rafailă-1951, Teodor Petcu-1957, Haralambie Vasilache-1962, Cornel Vulcu-1961, Antoniu Weinschrott-1960. La închisoarea Jilava au fost exterminați trei clerici : Nicolae Georgescu-1952, Mihai Pall-1959, Ion Postelnicescu -1959. Din lagărul de triere de la Ghencea nu au mai ieșit vii trei preoți : Janoš Fekete-1952, Vasile Boca-1954, Gheorghe Ungurelu-1952.

La Sighet au fost masacrați doi confesori : Abajos Boga-1954, Anton Durkovici-1951. În lagărul de la Periprava, șase : Gheorghe Ambruș-1960, Gheorghe Calotă-1959, Ion Cojocar-1961, Emanoil Frumușanu-1960, Teodor Milescu-1961, Foca Popescu-1960, lista fiind lungă .

Preoții Nicolae Andreescu, Ion Constantinescu și Ion Drăgoi au fost împușcați la Jilava, în seara zilei de 19 iulie 1959 la un interval de 15 minute, începând cu orele 21. Nici unul nu are mormânt, nu se știe unde au fost aruncate cadavrele lor. Soțiile lor au fost condamnate și ele la temnița

grea, pentru acuzații imaginare: Maria Andreescu -15 ani, Iustina Constantinescu -15 ani și Elena Drăgoi, aceeași pedeapsă.

Preotul Nicolae Andreescu s-a născut la 18 februarie 1918, în comuna Corbi, județul Argeș. A urmat Seminarul Teologic din Curtea de Argeș, după care, între 1939 și 1944 cursurile Facultății de Teologie din București. Stagiatura și-a făcut-o în comuna Maglavit, din județul Dolj, după care a preluat postul de paroh în comuna Nucșoara-Muscel. Căsătorit cu Maria Gujbescu, vor avea doi copii.

Încă de la instaurarea în forță a regimului comunist, părintele Andreescu s-a manifestat împotriva ideologiei ce avea ca scop întinarea Bisericii străbune. Predicile de la finalul slujbelor erau de o aciditate aparte, dovedind un curaj fără seamăn, în condițiile în care se instituiseră teroarea roșie, totalitaristă. La 9 aprilie 1955 a afirmat în fața enoriașilor : *Să se curețe mormintele, să se respecte morții. Să nu vă luați după descreierații zilei care spun că nu există Dumnezeu.*

Așa cum spera majoritatea populației, la fel și prelatul credea că regimul comunist nu va dura mult, că este trecător, ca o glumă proastă. La fiecare slujbă se ruga pentru toți cei aflați în închisori, citind pomelnice lungi, documente care, în final vor ajunge în mâinile Securității. Datorită faptului că era bănuț de legături cu insurgenții anticomuniști din munți, Securitatea din Pitești i-a întocmit un dosar voluminos de urmărire informativă. Filat pas cu pas s-a considerat că *are o atitudine dușmănoasă față de regimul de democrație populară și că favorizează contrarevoluționarii fugiți în munți, cunoscând în amănunțime locurile unde se ascund acele bande teroriste și fasciste.*

Adus la București în beciurile Ministerului Afacerilor Interne, a fost anchetat chiar de ministrul Alexandru Drăghici. Din notele informatorului cu nume conspirativ Șoim, s-a dovedit că le trimitea luptătorilor din munți, bani, încălțăminte, haine și alimente. Mutat la Securitatea din Pitești, a fost torturat în continuare pentru a spune tot ce știe despre insurgenții anticomuniști conduși de Toma și Petre Arnăuțoiu. Permanent era amenințat că, atât soția, cât și copiii vor fi împușcați după modelul altora.

La 20 mai 1958, o dată cu capturarea întregului grup, părintele Nicolae Andreescu a fost condamnat la moarte, împreună cu ceilalți luptători, și averile le-au fost confiscate. Execuția a avut loc la închisoarea Jilava, în seara zilei de 19 iunie 1959, începând cu ora 21, la intervale de 15 minute unul de altul. Plutonul de execuție era format din trei militari bine selectați pentru acest ritual cumplit. Ca arme s-au folosit cunoscutele pistoale-mitralieră P.P.S., de proveniență sovietică, dotate cu câte un tambur de 66 de cartușe. Corpurile celor decedați au fost aruncate într-o groapă comună, de care nu se știe nici până astăzi.

Părintele Ion Constantinescu a avut aceeași soartă, în final fiind executat în același lot, cu un sfert de oră mai târziu. Preotul s-a născut la 19 octombrie 1906, în comuna Valea Iașului, din județul Argeș. După absolvirea Seminarului Teologic de la Curtea de Argeș a fost hirotonit preot în parohia comunei Corbi. A contribuit la electrificarea comunei și a acordat primul ajutor celor suferinzi, făcându-le injecții prescrise de medici, precum și extracții dentare. Enoriașii l-au numit *doctorul nostru fără de arginți*. Era considerat o nesecată *fântână de leac*.

La 23 octombrie 1951 a început să-i cunoască pe cei din grupul de rezistență anticomunistă, condus de Toma Arnăuțoiu. În podul lăcașului de cult depozita armamentul necesar insurgenților. Devenise un intermediar între donațiile făcute de credincioși și cei care luptau în munți, furnizându-le alimente, medicamente, îmbrăcăminte și altele. În această direcție erau implicate și soția sa Justina, împreună cu fiica lor Iuliana, care mai târziu vor fi condamnate la ani grei de închisoare.

Din documentele Securității reiese că părintele le-a dat luptătorilor, între septembrie 1952 și iunie 1953 multe alimente, lame de ras, săpun, haine, un aparat de radio și lămpi cu gaz. Părintele Ion Constantinescu îi încuraja pe insurgenți să lupte cu curaj în continuare, deoarece Occidentul promitea că va interveni pentru alungarea celor fără de Dumnezeu. În urma trădării unui fost prieten, a fost arestat la 22 iunie 1958, învinuit de *favorizare de acte de teroare*. Bătut crunt la Securitatea din Pitești, în cadrul unor interminabile anchete, la 19 mai 1959 a fost condamnat la moarte. Sentința a fost executată în seara zilei de 19 iulie 1959, orele 21 și 15 minute. Soția sa Justina Constantinescu a fost condamnată la 15 ani muncă silnică. A trecut prin închisorile Pitești, Jilava, Miercurea Ciuc, Arad și Oradea, fiind eliberată la 15 aprilie 1964.

Al treilea preot împușcat în acea seară la Jilava a fost Ion Drăgoi, sub privirile căruia au murit secerați de gloanțe ceilalți preoți, precum și membrii grupării Haiducii Muscelului. Fiul său, Cornel Drăgoi a fost trimis în diferite lagăre de muncă, fiind eliberat la 25 februarie 1962.

Preotul Ion Drăgoi s-a născut la 20 octombrie 1900, în comuna Vâlșănești, județul Argeș. După absolvirea Seminarului Teologic din Curtea de Argeș a urmat Facultatea de Teologie din București. Numit paroh la Nucșoara avea să spovedească și să miruiască 382 de familii, respectiv 1816 suflete. În 1932 a devenit simpatizantul politicii Partidului Țărănesc, cu tradiție în zonă, datorită lui Ion Mihalache, simbolul acelei doctrine ce urmărea alinarea suferinței țaranului.

În martie 1949 s-au pus bazele grupului de rezistență anticomunistă, condus de cei doi ofițeri deblocați, colonelul Gheorghe Arsenescu, locotenent Toma Arnăuțoiu și prof. Dumitru Apostol. În fața confesorului Ion Drăgoi se va depune jurământul de credință al tuturor celor ce au aderat la cauză. Nu peste mult timp Securitatea a aflat de implicarea clericului în organizarea *bandei*, declanșând urmărirea lui.

La 19 iunie 1949 este arestat fiul său, Cornel și, mai târziu Elena Drăgoi, soția preotului, pentru a-l determina pe capul

familiei să se predea. La 26 aprilie 1950 este arestat și ierarhul. După ce a cunoscut bătăile din timpul anchetelor de la Securitatea din Pitești, a ajuns în lagărele de exterminare de la Valea Neagră, apoi la Gherla ca, în final, să fie eliberat la 22 aprilie 1955, Lagărul 0893 Constanța. Populația comunei l-a primit cu o deosebită bucurie, parcă înviașe din morți.

Între timp au fost arestați prin trădare toți partizanii din munți. Pentru a fi supus celebrelor confruntări a fost arestat din nou la 28 ianuarie 1959 și trimis la Securitatea din Pitești, pentru a fi torturat în cunoscutele anchete. La 19 mai 1959 a fost condamnat la moarte. Execuția a avut loc pe 19 iulie 1959, la ora 22. Elena Drăgoi, soția sa a primit o condamnare de 15 ani, muncă silnică, fiind eliberată în 1964.

Era perioada tristă în care tribunalele militare împărțeau ani grei de închisoare, precum s-ar fi oferit bomboane la copii. Referitor la acei ani în care s-au retezat destine, sunt relevante versurile cunoscutului poet argeșean Nicolae Petrescu – Pitești : *Având cu iadul legământ / Partidul, doar în câțiva ani, / N-a dat țăranilor pământ... / A dat pământului, țărani / Tu, române, ia aminte, / Că acesta-i un semn rău : / Au distrus Biserici Sfinte / Chiar păgâni din neamul tău / Vorbeau mult de la tribună / Cum că viața ni se schimbă... / Și cum tot lătrau la lună / Așchii le săreau din limbă / După ce-au ucis deșteptii, cârturarii și-nțelepții, / Cum se pot numi acei / Ce-au rămas complici cu ei ?*

Noua Constituție a României din acea perioadă modificată de comuniști la 13 aprilie 1948 prevedea câteva paragrafe care nu s-au respectat niciodată de organele represive : *libertatea de conștiință, cea religioasă și inviolabilitatea domiciliului*. Cu aceste prevederi clare și precise Securitatea s-a șters pe picioare. Contrar acelor frumoase intenții enumerate în Legea Fundamentală a țării s-a venit cu acele articole sinistre 209, 207 și 206 din noul Cod Penal, care prevedea cu totul altceva, intenția fiind considerată faptă săvârșită și catalogată crimă de uneltire contra ordinii sociale, precum și îngrădiri, ca omisiune de denunț și multe altele. Recursurile erau inutile, altele interzise.

Pe de altă parte, în închisorile politice regulamentele interziceau cu desăvârșire bătaia și masacrarea deținuților de conștiință, condamnați la diferite termene, la închisoare pe viață sau la moarte prin împușcare. Realitatea era cu totul alta. Torturile la care erau supuși nefericiții încarcerați, abia ieșiți din anchetele chinuitoare, îngroșau rândurile celor uciși prin metode groaznice. Torționarii repetau sloganul: *Viii nu trebuie să aibă glas și morții, număr*.

Un exemplu grăitor îl reprezintă cumplitul asasinat ce a avut loc la Poarta Albă, în care a căzut victimă fostul ofițer de aviație Dragoș Mendel. A fost aruncat în groapa în care se stingea varul, fiind complet dezintegrat, topit, prin grija celor care vor fi protejați de președintele tranzitiv, echidistant, Ion Iliescu. În puține clipe a devenit o simplă pastă, *Omul, cel mai prețios capital*.

LA UMBRA URMELOR (urmare)

Carmen Ileana IONESCU

Nu știu de ce această seară splendidă mi-a adus în gând această întâmplare. Poate nici măcar nu este o întâmplare adevărată, poate e doar o născocire, însă eu știu că mi s-a întâmplat. Mi s-au mai întâmplat și altele, la fel de ciudate. Nu i-am povestit despre aceasta decât prietenei mele, care o fi gândit că mi-am pierdut capul și cred în prostii, căci după câte știu eu despre ea, nu crede în Dumnezeu. Dar tu știi povestea, căci doar am trăit-o amândouă. Nu poți nega!

Am citit undeva că, uneori, imaginația noastră este atât de puternică, sau că ne dorim atât de mult să trăim anumite evenimente, încât mintea nu mai face diferența dintre realitate și ficțiune. Dacă așa stau lucrurile, atunci de ce această poveste e plasată în timp pe când eram atât de mică și nu știam nimic despre Dumnezeu și nu pe când aveam o vârstă mai credibilă? Sau poate întâmplarea devine credibilă tocmai pentru că am trăit-o fiind copil? Cine mai știe. Pentru mine va rămâne adevărată, căci văd până și astăzi imprimeul cămășii de noapte pe care o purtam.

E bizar cum creierul cerne prin sita lui fină amintirile noastre. Am trăit, fiecare, atâtea aventuri, dar nu ni le mai aducem aminte pe toate, și asta, cu mult înaintea vârstei Alzheimerului... Dar dacă s-ar păstra totul, am fi cu toții nebuni de legat? Dar dacă am ține minte totul, care ar mai fi diferența dintre oameni? Am fi cu toții niște genii? Căci doar toți (mă rog, aproape toți!) trecem printr-o școală. Deci am fi cu toții deștepți? Ar fi trist, căci n-ar mai fi proști de care să râdem! Dar și mai trist ar fi că nu ne-am mai putea simți superiori altora din jurul nostru!

De fapt, ar fi injust!

Știi tu, chestiune de ego, ce vrei...

Mă uit iar spre cer și gândesc cât de scurt ne este drumul prin viață – la fel de scurt precum al celor trei parașute care plutesc acum între mare și nisip, purtate de briza ușoară a serii. De aici, arată precum trei gămlii de ac.

Acolo, suspendați, curajoșii se simt liberi precum păsările. Liberi... Zboară ancorați de soartă, nu de corzi! și se bucură pentru scurt timp de victoria lor! Cred că numai înaltul îți dă acest sentiment. Căci poți cuceri totul, doar zburând. Trebuie să fie minunat acest sentiment. Îi ajung cu privirea și mi-aș dori să fiu atât de curajoasă încât să mă pot bucura chiar și pentru scurt timp de o astfel de libertate.

Dar ce-mi lipsește? În ultimul timp, viața mea a luat o turnură pe cât de nedorită, pe atât de neașteptată. De unde eram strangulată de cele trăite, mi-am găsit libertatea nu în zbor, ci aici pe pământ. Abia acum am tot ce mi-am dorit o viață întreagă.

Nu regret ce am trăit. Nu regret ce am.

Așa cum a zis Surda... o să ai, dar mai târziu!

Zi de vară toridă. Mama se duce la ghicitoare, la Surda. O știam pe Surda. Venise de nenumărate ori și la noi acasă să îi ghicească în cafea mamei și vecinelor. Nu auzea bine, de unde și porecla bine meri-tată, însă putea vorbi. Și nu vorbea tare cum te-ai fi așteptat să o faci, ci încet, în șoaptă așa zice. Căci nu se născuse surdă, ci surzise din cauza vârstei.

În seara aceea plecam la mare cu doi colegi de servici. Urma să petrecem acolo trei zile. Abia așteptam să ies pe ușa și să mă

distrez cu ei. Făcusem multe petreceri cu ei și ne distrăm minunat. Erau foarte deosebiți unul de altul, dar eu am crezut mereu că formau pe ascuns un cuplu. Urma să aflui mai târziu că nu era așa.

Deci, în acea zi am fost cu mama la ghicitoare.

Intrăm pe poarta bine-cunoscută a mătușii mele, tanti Nuși și ne așezăm în curte, la *palavre*. Era pentru prima oară când mama mă lua între oameni mari. Nu era rostul nostru, al copiilor, să asistăm la discuțiile ei, dar acum crescusem se pare, iar ea mă luase să particip la ceva nou.

Soarele ardea, iar vopseaua verde a scaunelor de lemn era atât de încinsă încât mi-a fript pulpele când m-am așezat.

Femeile au început să vorbească ungurește. Evident că nu am înțeles nici un cuvânt. Mă uitam de la una la alta cu o mutră tâmpă, întrebându-mă, ca de fiecare dată în astfel de situație, ce fusese în mintea mamei de nu ne-a învățat limba ei maternă, de ce nu ne-a învățat măcar germana pe care o vorbea la fel de bine.

Deci, așteptarea mi s-a părut o eternitate.

Surda a intrat pe poartă. Iar femeile au continuat vorba. Erau toate trecute de șizeci de ani! Erau femei bătrâne. Iar eu, printre ele.

Mama a rugat-o pe Surda să îmi ghicească mie prima, știind că urma să plec.

(Nu știu nici azi de ce a vrut mama să-mi ghicească Surda! Nu o rugasem eu!)

Am băut cafeaua care mi se pregătise.

Nu trebuia să vorbesc în timpul acela, ba chiar trebuia să mă concentrez la o dorință și la problemele mele. Ce probleme aveam eu care trăiam încă la mama acasă (chiar dacă aveam garsoniera mea!) unde totul era bine și frumos? Deci gândurile mele de atunci erau cam neclare. Nici nu știam la ce m-aș fi putut gândi! Să am un prieten? Avusesem unul în liceu, dar atunci nu mai eram împreună. El era pe atunci student la Academia de Marină din Constanța, iar eu lucram conțopistă într-un birou. Îl iubisem mult de tot, căci fusese prima mea iubire. M-am îndrăgostit de el la prima vedere. Și el de mine la fel. Ce băiat frumos! Peste ani aveam să constat că legătura mea cu el fusese mult mai puternică decât crezusem căci și astăzi, gândindu-mă la el, am același nod în stomac precum aveam acum mai mult de treizeci de ani. Ca să nu-ți mai amintesc de visul constant pe care-l am în legătură cu el...

Am terminat cafeaua.

Surda m-a băgat într-o cameră, doar noi două. A luat cana între mâinile ei noduroase și a învățat zațul pe pereții cării. Apoi a răsturnat zațul pe un ziar dinainte pregătit. Spre surprinderea mea, a dat cana la o parte, cu gura în jos.

Mă așteptam să îmi citească din cană, așa cum mai auzisem și văzusem, dar ea a *citit* de pe ziar.

Mă uitam uluită, întrebându-mă ce putea vedea acolo în marea aceea neagră, care pentru mine nu reprezenta nimic. Nici un balaur, nici un Făt Frumos nu se conturau în acea mocirlă. Era toată la fel. Dar Surda vedea. Vedea bine! Însăpământător de bine! Astfel a început să-mi spună ce avea de spus. Tot învățea ziarul acela, tot își înclina capul la stânga și la dreapta, de parcă vroia să vadă mai bine, de la lumina ce se odihnea pe masa rotundă.

Apoi mi-a prins mâinile și mi le-a mângâiat. Le-a întors cu palmele în sus, apoi mi-a pipăit degetele, fiecare în parte. A închis ochii pentru câteva momente de parcă ar fi ascultat o melodie care îi plăcea și și-a legănat capul încetișor. Avea un zâmbet bun pe fața-i bătrână.

Apoi a început din nou să vorbească.

Tot ce mi-a spus s-a adevărit în timp. TOT. Nimic nu a fost spus fără noimă. Dar peste ani, un singur lucru am reținut.

Mi-a spus cu vocea ei caldă: *o să fie bine, dar nu de la început, ci mai târziu.*

Când alerg în toate sensurile precum crabii de care ți-am vorbit deja, când cauți să ai totul dintr-o dată, nu găsești nimic altceva, decât frustrare. Și te zbați acolo neputincios (sau leneș!) într-un confort de care nu ești deloc mulțumit.

Trăiești dus de val, necunoscând bucuria de a considera fiecare clipă, fără a regreta timpul care trece necruțător pe lângă tine, sau că ridurile se adâncesc, că vremea sfârșitului se apropie!

Motiv pentru care, în viață trebuie mers pe priorități. Astfel, fiecare lucru împlinit te conduce ușor către cel care îi urmează, iar neliniștile sunt împrăștiate.

Doar când întorci permanent clepsidra, ești neîmplinit, căci ai senzația că nu ai timp să faci nimic.

Când nisipul nu mai este suspendat în capsula de sticlă, gata să cadă, ci rămâne nebăgat în seamă pe fundul ei, numai atunci vezi ce ai cu adevărat. Orice măsurătoare zădărnicește împlinirea. Fără a măsura, realizările vin unele după altele și te trezești pe neașteptate pe culmile unei fericiri nesperate. Te consideri împlinit! Libertatea nu înseamnă ignorarea celor lumești - atât de familiar numite serviciu, familie, prieteni, ci ceea ce simți dimineata la sculare, înainte de a trage draperiile pentru a lăsa o altă zi să-ți intre în viață. Și chiar și atunci când perna de alături rămâne neatinsă, nu înseamnă că ești singur. Totul este să nu-ți fie frică. Căci spaima distruge spiritul și te face sluga ei. Frica strică rostul inimii și mintea este otrăvită, lacrimile curg neconținute, nefericirea face casă bună cu inima ta, făcându-te un rob îndatorat.

Am văzut acum câțiva ani zborul, a zeci de baloane cu aer cald.

Acum le umpleau cu aer, acum murdăreau cerul cu petele lor colorate. Cerul a fost îmbâcsit de culorile acelea minunate și de oameni liberi, chiar dacă erau închiși în nacelele acelea de nuiele. Și vântul îi purta din ce în ce mai sus, fără să le anestezieze sentimentul dat de înălțime. Acolo nu erau constrânși de realitatea de zi cu zi.

Cine poate fi atras de un animal, cine poate iubi un animal, acela are un suflet special. Natura a creat tot felul de lighioane, nu s-a sfiit. Și pentru fiecare dintre ele, există undeva pe acest pământ un iubitor, un admirator. Nu trebuie să fim în stare să înțelegem această atracție. Nici măcar nu trebuie să o acceptăm. Dar ea există. E fascinantă.

Să îți alături vieții o anumită specie de viețuitoare care inițial, nu a fost destinată să trăiască alături de noi, sub același acoperiș, e o mare virtute.

Animalul meu preferat nu poate trăi alături de mine, sub același acoperiș. E un animal sălbatic. Și așa și trebuie să rămână. Nu admir nici un alt animal ce poate fi domesticit, precum admir această felină, ba mai puțin, nu iubesc în nici un fel caii - să fie oare pentru că, de două ori de-a lungul vieții mele, m-au speriat atât de tare încât să îmi lecuiescă dorința de a mă afla în preajma lor?

Dar ei vin și se fac prezenți în viața mea în toate felurile. De parcă mi-ar spune că sunt nobili, că au prestanță, că merită să fie apreciați și iubiți pentru că pot fi sălbatici, liberi, de nestrunit, precum sunt eu, dar în același timp pot fi și buni și ascultători, docili, supuși, așa cum îmi este mie atât de greu să fiu.

Cum de mă pot asemena cu un cal? Ce avem noi în comun? Neastâmpărul, un temperament fragil - acum calm, acum iute la

mânie, o forță indubitabilă pentru viață, o poftă de libertate, dar în același timp darul de a ne statornici, de a ne pripăși într-un loc numai al nostru? Da, toate acestea la un loc ne asemuiesc. Și totuși, nu iubesc deloc caii.

Dar ei revin. Mai ales în visele mele.

Cel mai des, mă visez zburând pe un cal alb înaripat. Precum Ileana Cosânzeana salvată de prințul ei mult iubit!

Dar nu sunt eu Ileana? (nu, nu ești, răspunzi din priviri ridicând ușor una din sprâncene).

Mă apuc aprig de coama lui rebelă, iar el îngenunchează pentru a-l putea cuprinde între pulpele mele. De acolo de unde ceața se atârână cu ghearele de asfalt, mă duce către unde nici nu aș putea cuprinde cu gândul. Și îi pun întrebări despre ce văd și despre ce simt, iar el îmi răspunde într-o limbă pe care nu o putem înțelege decât noi doi, iar eu mă luminez la răspunsurile lui.

Întind brațele să cuprind tot ce văd, iar toate se apropie și se îndepărtează de mine în același timp, pe când respirația mi se taie în fața necunoscutului.

Ne întrecem cu pasările, cu norii, iar gândurile sunt lăsate undeva în urmă, de parcă nici n-ar exista.

Zbaterea zilelor se duce pe apa Sâmbetei iar sufletul rămâne gol de orice apăsare. Zborul urcă înspre locul unde norii se lovesc unii de alții astupând coaja portocalie a soarelui.

Calul zboară pe deasupra lor, iar mie nu mi-e frică. Mă unește cu cerul. Mă poartă pe deasupra a tot ceea ce poate fi cuprins cu ochiul. Nu știu ce văd de acolo de sus. Nu îmi amintesc nici sentimentul pe care mi-l dă zborul. Știu doar că nu mi-e frică de înălțime, așa cum îmi este în viața reală. Dar în vis, zbor liber. Nimic nu ne stă în cale. Simt cum el mă ocrotește și are grijă de mine, ca nu cumva să cad de acolo din înaltul cerului, al zborului. El mă unește nu numai cu cerul, dar cu tot ce este jos, căci atunci pot stăpâni lumea prin zborul meu lin.

Îmi dă libertatea atât de mult visată. Calul meu alb e ușor de strunit. Nu e ca mine. Nu e năruș. Zboară supus, pentru ca eu să cuprind zarea cu sufletul, pentru ca eu să pot vedea și învăța. El îmi arată calea. De acolo de sus de unde privesc în zările largi fără ca la sfârșit să știu ce am văzut, de acolo de sus, mă simt una cu eternitatea, cu infinitul. Căci de acolo pot stăpâni, fără a asupri. De acolo de sus nu trebuie să dau explicații, nu trebuie să mă supun nici unei legi. Acolo sus sunt cu adevărat eu. Vântul îmi bate în ochi fără a-i închide și nu e frig, e doar o adiere, iar soarele este aproape, dar nu mă arde. Ating norii și îi sparg cu pieptul meu. Mă las posedată de necunoscut, fără a mă simți violată. Acolo se poate întâmpla orice, poate veni orice furtună, căci eu știu că armăsarul acesta o va ocoli, mă va duce în altă direcție, unde este bine și senin. Sus, mă simt dezbrăcată de toate viciile, de toate relele ce le port în mine, de toate gândurile negre, sunt goală de orice poate fi rău, de tot ce poate aduce, sau ce îmi poate face rău.

Pe spatele calului, sunt a nimănu. Suntem doar noi doi și infinitul dar sunt în siguranță. Nimic nu mă poate atinge, iar toate răutățile lumii sunt inexistente. Doar frumusețea rămâne. Și libertatea.

Calul meu alb are răbdare și stă cu mine până se termină visul, nu pleacă. Dar revine. Uneori. Revine în visurile mele, pentru a mă elibera, pentru a-mi da speranță, pentru a-mi renaște încrederea în mine, pentru a mă descătușa de frica de nereușită.

Calul meu alb, e poate un înger pentru ai cărui umeri aș fi prea grea de purtat. Așa că am un cal alb drept înger.

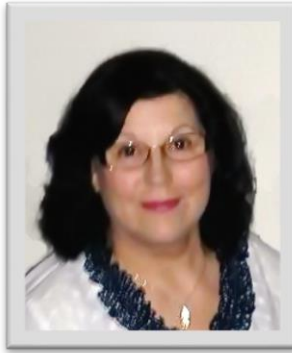
POEZII

EȘTI CLIPĂ ȘI VECIE

Făuritor de vers mirific, clocotitor, ești lavă
 Eu, iubitorul de frumos care-ți aduce ție slavă.
 Ești ploaie de cuvinte, poți fi chiar vânt, furtună
 Ori pași răzleți prin tină ori norii ce se-adună.
 Aripă ești de inger și zbori cu mine în zori,
 Atingi umărul stelelor în sunet de viori
 Sorbind sărutul lunii cu îmbrățișări flămânde
 Pierduți pe luciul apei și mângâiați de unde.
 Tu ești oceanul meu de dor, curcubeul din ploaie
 Lumini dispersate-n culori cu unduiri vioaie
 Ești și sfârșit și început, a vieții nostalgie,
 Durere, zburcium, răs și plâns, ești clipă și vecie.

ACOLO...

Acolo, diminețile au miros de ploi
 De fân reavăn, de sulfină și de busuioc.
 Acolo, clipele se-mbrățișează în noi,
 Soarele-răsare e o inimă de foc.
 Lumina zorilor e-a cerului splendoare
 În spicul din lanuri se coace iubire,
 Gândul este curcubeu din raze de soare
 Iar bradul n-are umbră de nemulțumire.
 Acolo, cânta harpele pe vârf de munte,
 Coboară serafimii în miez de noapte
 Să pună mir sfințit pe a pădurii frunte
 Când izvoarele-și murmură imnul în șoapte.
 Scriu poemul verii, de-ntoarcere ACASĂ
 Melancolicile rime le las p-un talaz,
 Coasta Morii mă așteaptă și pădurea deasă
 Bradu-mi strigă numele și bate-n pervaz

Marcela STRAUA

NU MĂ LAS UCISĂ DE DOR

Mi-e dor de ceru-n răsărit, mi-e tare dor
 Când Soarele ia foc pe creasta munților
 Stingând secunde în vâlvația lor
 Cu lacrimi strânse din pleoapa brazilor.
 Mi-e dor de cerul în amurg, mi-e tare dor
 De vântul adiind în pleata sălciilor
 De-un cor de brotăcei auzit din pridvor
 De freamătul codrilor-n murmur de izvor.
 De cerul în miez de noapte-mi este dor
 Când tremura luna, deasupra apelor
 Geloasa pe lumina licuricilor
 Lampioanele vii ale ierburilor.
 Mi-e dor, dar nu mă las ucisă de dor
 Sunt zidită în marginea lacrimilor
 Le adun cu dorul în același ulcior
 Îl voi lua cu mine-n lumea fără de dor.

GELOASĂ-S

Geloasă-s pe ploaie și nu-i vinovată
 Stropii-mi țin pe fața un voal de zefir,
 Pe vara grăbită care-mi bate-n poartă
 S-anunțe o toamnă, ca scump musafir.
 Geloasă-s pe marea-n culori de safir
 Pe valul ce scaldă nisipu-auriu
 Pe lanuri de maci cu floare-potir
 Covorașe vii unduind purpuriu.
 Geloasă-s pe păsări și pe zboruri,
 Mi-a lăsat, furtuna, aripa beteagă.
 Pe pădurile ce freamătă doruri
 Chemate-n versul meu, sângărând, aleargă.
 Lacrimile toamnei haina-mi pun pe umăr
 Poemele-mi spală, suspinele-mi cern
 Timpul mă presează, anii ca să-i număr...
 Cobzarul îngâna: „nimic nu-i etern”.

TOAMNĂ CU STRUGURI ȘI STROPI DE PLOAIE

Elena OLARU

Dimineată. O dimineată ca
 oricare alta, acum spre sfârșitul lui
 septembrie cu diferența că Soarele
 – după eclipsa totală de Lună, își
 face siesta printre lacrimile Maicii
 Domnului; semn că nu ne-a părăsit
 după ridicarea la cer, a lăsat gaj
 Brăul. Brăul care să ne
 însuflețească sufletele la vreme de
 bejenie, Brăul când ploile – prea
 tari, să nu înece pământul, Brăul,
 ca seceta prealungă să nu ne ucidă.
 De tot.

Dimineată. Elevii, frecându-și ochii să alungă somnul tare
 dulce la vremea dimineții, se îndreaptă grăbiți spre școală,
 așteptând să sune copotelul. Școala din sat, deși reparația
 capitală s-a făcut cu doar trei veri în urmă, nu este funcțională.
 Din lipsă de elevi. Satele, îmbătrânite, lăcrimează prin gardurile
 ale căror scânduri ici, colo sunt rupte de vechime; lăcrimează
 prin streășina caselor a căror țigle s-au deteriorat de la vijelia
 cu gheață din vară; lăcrimează prin obrazul sterp de lacrimă a
 bietului român care se încapățânează să mai rămână olecuță în
 bătătura-i, până să-l cheme pământul...

E dimineată și o bătrânică cu fruntea și grumazul plecat, duce
 cu grijă în spate un săculeț din iută în care sunt adăpostiți alții
 treizeci, din plastic; grăbită se îndreaptă spre stație: să prindă
 microbuzul de Cozmești, acolo unde are pământul moștenit de
 părinți, acum un întreg lan de vie, de diferite soiuri: fetească
 neagră, merlot, fetească albă, aligote, corniță și căpsunică. Nu a
 fost dintotdeauna lanul acesta de vie. Pe vremea copilăriei erau
 păduri virgine de tei, frasin, stejar, ulm și jugastru. Odată cu
 înființarea Asociației, pădurile au fost exloatate și plantat
 hectare întregi cu vie. A fost o perioadă când ei, cozmeștenii o
 duceau, nu bine, foarte bine. Se construiseră și câteva blocuri,
 locuințe pentru specialiști, sediul unității și chiar o școală mare
 cât patru școli, unde învățau copiii cu dezabilități.

Revoluția de la 1989 a schimbat lucrurile: pentru unii în bine,
 pentru alții, mai puțin. Un singur lucru nu a înțeles românul:
prea multa libertate strică! Au plecat cei în floarea vârstei,
 bărbați și femei să civilizeze cu inteligența-le Occidentul și
 Orientul, să ducă lecția noastră de bună-cuviință dincolo și să
 aducă ce le prisosea celorlalți: droguri, dezmațul,
 homosexualitatea, violul și violurile de tot neamul și,
 indubitabil, crima.

Cei de bună cuviință s-au întors. Acasă. O parte cu buzunarul
 peșches. Nu toți însă. Unii, folosiți de cobai, au distribuit iarbă;

neputând-o plăti la vreme au achitat-o cu propriul sânge. Alții au venit acasă. De tot. Când îi întâlnești, eviți să-l privești, de teramă să nu se ia după tine. Are o fixă: să-ți dea niște pătrunjel... Sau dacă nu vrei să-ți taie niște lemne; nu ia mult...

Pleacă gorunii dincolo, falnici și plini de viață și se întorc ca niște stejari secătuiți de sevă, îmbătrâniți și găunoși, înainte de sortit...

Dar lui tanti Iasmina nu-i este teamă de greutatea dusă în spate și nici de vechimea anilor: se apropie culesul viilor pârguite înainte de vreme din cauza secetei prelungite și trebuie să ajungă acolo, sus pe vârful dealuriilor unde strugurii,

rumeniți de soare, reflectă ei înșiși raze de lumină în sufletul țaranului; cu siguranță, podgoria, nestrăcută de ploi, avea să aducă olecușoară de venit prin vânzarea strugurilor.

- ...că la ce-mi trebuie multu' lu' Prutu! Voi pune acolo într-o damingeană, să fie de-o pomană de m-o chema pământul să dau altora mandatul vieții. În rest, să plătesc dările – care-au mai rămas, să cumpăr ceva lemne că, iacă-tă, acuși vine iarna și tot așa...

(Va urma)

OPRIȚI TIMPUL!

Elena BUICA

Du-te vreme – vino vreme, cu toții simțim tot mai apăsătoare Moara de măcinat timpul și constatăm treptat că și-a mărit iarăși viteza de turație. Pe neștiute, pe ocolite, pe furis, dar constant și sigur, ne-a luat în vârtejul ei și iată că, acum, cu toții fredonăm pe diferite variante: "n-am timp". Industrializarea rapidă ne-a adus confort, dar ne-a furat din timp. Nimeni nu mai are timp de nimic, de visare, de iubire, de înțelegere, de reculegere, de viață

pentru noi înșine, de așteptare răbdătoare. Cine o face, iese din ritmul vieții, rămâne pe margine, sau clachează.

Moara aceasta ne macină nu numai timpul, ci și obiceiurile, rosturile, tradițiile, mentalitățile, macină totul, pulverizează și nu mai știm care este esența lucrurilor, a trăirilor, a vieții înseși, nu mai știm în cine și în ce să credem, nu mai știm pe ce piloni să ne construim conștiința.

Privim neputincioși cum, fără remușcare, implacabila Moară ia în vârtejul ei trupul de abur al clipelor. Le macină, desprinzându-le din curgerea lor fără oprire, tocându-le și apoi zvârlindu-le în vânt. E surdă, ea nu aude plânsul clipelor înainte de a-și da sfârșitul, nu știe decât una și bună: că nemoartea nu există și își vede de treaba ei nestingherită, fără pauză pentru vreo scurtă răsuflare.

În nopțile de veghe, în liniștea deplină a camerei mele, când ascult, ca Lucian Blaga, cum "se izbesc de geamuri razele de lună", îmi pare că aud, de la o vreme, cum se furișează clipele, rostogolindu-se, trosnind în vârtejul luat de neîndurătoarea Moară. Se scurg, pe la fereastra mea, clipe mai bune, altele mai luminoase, unele cutremurate de câte o dureroasă întâmplare... Clipele se adună, își dau mâna și viața-mi de până acum pare toată numai o clipă, așa cum este totul sub scutul acelorași legi.

Dar există un univers unde Moara aceasta nu ajunge. E universul interior, care nu intră în ecuația ei, universul în care noi rămânem neatinși de scurgerea clipelor. Simțim scurgerea implacabilă a timpului în lumea exterioară, dar în cea interioară nu va ajunge să bântuie. Aceeași sete de frumos, de bine, aceeași sete de dragoste, de împlinire ne însoțesc până în ultima clipă, ba, mai mult, dorim cu toată ființa noastră să o avem, chiar și mai împlinită, dincolo de zările albastre, în acea lume pe care nu o cunoaștem, dar o dorim în acest fel. Și acesta este un antidot care diminuează devastările exterioare și nici nu e puțin lucru,

deoarece, din pulberea clipelor dispărute, se naște iarăși viața. Alta, de o cu totul altă natură! Astfel, se naște în preajma noastră și o trăire nouă, cu fiecare nouă clipă. Ne fascinează mirajul amurgului, dar și speranța răsăritului unei noi lumi, taine care ne aduc împăcarea cu sinele nostru. Gândul coboară la înțelesurile profunde ale lui Omar Khayyam: "Pe când stelele vor împodobi mai departe cerul, alți oameni își vor înălța case din cărămizile lutului nostru". Așadar, zicem noi că trece timpul prin viața noastră, dar, de fapt, nu timpul trece, el este etern, noi trecem prin el

Ne plângem că, plecând, timpul târăște după el fapte, nume, credințe, idealuri, dar uităm că tot el este acela care ne umple viața cu noutăți. Nu sunt de acord cu cei care cred că ne lasă mai săraci, timpul face doar schimbări. Ne doare că pierdem ceea ce a fost parte din viața noastră, în care am investit sentimente, speranțe, eforturi, dar tot timpul este acela care aduce primenirea, chiar dacă aceasta se află pe alte planuri, decât cele în care am pierdut. Timpul creează viață și tot el este acela care o macină, pentru a renaște sub altă formă.

Relația omului cu timpul este o drama existențială. Timpul este privit ca un moment efemer, clipa cea repede trecătoare, acea boabă de nisip în clepsidra timpului, pe care o poți privi în nemărginirea lui, ca o unitate de măsură a eternității. Constanța gândirii filosofice, reflecția asupra timpului, a fost preocuparea de bază a gânditorilor lumii. Motivul scurgerii ireversibile a timpului a constituit, de-a lungul vremii, motiv de inspirație pentru toți creatorii de artă, fiindcă exercită asupra ființei umane o adevărată teroare de frica îmbătrânirii și a dispariției. Și, totuși, timpul rămâne de-a pururi o mare necunoscută. Cine poate să ne spună ce e clipa și cât valorează ea? Conceptul de timp, deși acesta se scurge pentru toți la fel, este perceput diferit, în raport de vârstă noastră, dar și de trăirea interioară. Într-un fel se scurge timpul în copilărie și altfel la maturitate, altfel simțim clipa când suntem fericiți, și altfel când suntem îndurerăți, timpul are dimensiuni diferite.

Dintre toate fapăturile pământului, numai omul percepe scurgerea timpului. Numai omului îi este dat să înțeleagă acest adevăr fundamental, că, în grădina timpului, răsare, crește, se înmulțește și apoi moare tot ce face parte din universul nostru. Și noi, oamenii, aparținând acestui univers, ne supunem acelorași legi, chiar dacă uneori ne vine să strigăm precum Corina Chiriac, în unul din cântecele sale îndrăgite: "Opriți timpul...!".

SURORILE

A N A

Leonard VOICU

Pe timpul vacanței de vară tot satul se umplea de copii, unii erau veniți de la oraș să petreacă anotimpul calduros la noi, la țară. Acesta era un prilej de a vedea și alte fețe decât cele cu care eram obișnuite tot anul. Sora tatei, Gherghina, o femeie puțină la trup, firavă, la fel ca tata, avusese trei băieți de la soțul ei, Ilarie, un zdrahon de om, nu prea înalt, dar spătos și cu niște mâini mari de parcă erau lopeți, însă blajin după vorbă. De la băieții lor, toți însurați acum și doi dintre ei mutați la București, aveau mai mulți nepoți. Când veneau vara, pe acești nepoți, care pentru noi deveniseră colegi de joacă, ne făcea plăcere să-i vedem, deși ne încurcau cu neîndemânările lor de orașeni și o puzderie de întrebări ridicole. Colac peste pupăză, trebuia să avem grijă de ei să nu li întâmple ceva, să nu-i lovească animalele ori să nu se piardă pe câmpurile și dealurile pe care hoinăream. Și așa mai departe. Pentru noi erau parcă creșcuți în eprubetă și ne agasau cu tenișii ce-i purtau în picioare, „ca să nu-i înțepe măcăcinii”, vezi Doamne, în timp ce noi eram mereu desculțe. Aveau grijă să nu se murdărească, să nu se zgârie, veneau în fiecare dimineață cu alte haine, mereu curate, iar noi purtam zi de zi aceleași rochițe decolorate. Uneori erau cu nasul pe sus. Nu toți, dar unii chiar mă enervau. Într-o zi, ca să scăpăm de unul dintre ei, pe care nu-l aveam la suflet, ne-am jucat de-a v-ați ascunselea, iar când a fost rândul lui să se pună, am fugit de el și am plecat cu toții în sat. Prostu' a început să plângă, de auzit Mica, mama, de! Apoi cine a fost trasă la răspundere și a mâncat bătaie? Eu. Fiindcă eram cea mai mare. Asta chiar că a fost culmea. Nedreptatea care mi s-a făcut atunci nu am uitat-o nici azi.

Totuși, Ciprian, un văr al nostru, numai cu doi ani mai mic decât mine, era cu totul altfel. Lui nu-i plăcea să se dea mare și să pâlăvrăgească neîncetat despre cum este la ei la asfalt, de unde se dă ora exactă, după cum ziceau ăia mai șmecheri. Lui îi plăceau animalele și era deseori plecat cu tata ori cu mama în căruță, când nu era cu noi să ne ajute la înșirat tutun, la întors fânul ori să rânim în grajdul vitelor.

Cu el mă simțeam mai în largul meu. Îmi era ca un frate. Eram oarecum atrasă de el și îl găseam mai pe gustul meu, dar știam că ne este rudă și mai mic de vârstă, deci, toată atenția care i-o dădeam se rezuma la a ne juca ori a da o mână de ajutor treburilor gospodăriei, deoarece petrecea mai toată ziua pe la noi și Mica îl pune la masă, dar și la muncă, iar el nu se împotriva niciodată. Tot ce-i cereau Mica ori Ticu să facă, isprăvea repede și bine, de ne miram și noi cum un băiat de oraș era așa de îndemânatic și deprins cu animalele.

Când am crescut mai măricei, să tot fi avut vreo doisprezece ani, noi, surorile, l-am întrebat pe Ciprian dacă îi place de vreo fată din sat. Curiozitatea tipică feminină începea să se manifeste de la o vârstă fragedă, iar el ne-a răspuns că îi place de Viorica lu' Pitroc, o fandosă care nu se juca cu noi, ci prefera să stea numai la ea în curte și să se ascundă în casă

după perdele, la amiază, ca să nu o bată soarele prea tare și să nu facă „solație”, zicea ea. Pe scurt, acum, peste ani, cred că acel răspuns al lui Ciprian mi-a făcut și bine și rău. Pe de o parte mi-am luat gândul de la el definitiv, iar pe de alta, mi-am dat seama cât de proști sunt băieții când spun adevărul despre lucruri așa intime. Eu nu aș fi spus niciodată ce am în suflet. Nimeni nu trebuia să-mi știe secretul și mă felicitam că nu pomenisem nimănui, despre gândurile mele.

Acest episod mă aduce spre un subiect important din viața mea: bărbații. Odată încheiat definitiv capitolul idilic, neînceput și deja sfârșit cu Ciprian, am hotărât să fiu mai atentă la ceilalți băieți din sat. Țin minte cum se despuiau vara de cămăși și rămăneau numai în pantaloni scurți la joacă, la fotbal ori la scăldat. Busturile lor musculoase, bronzate, mă atrăgeau și tare mi-aș fi plimbat degetele pe bicepsii și pectoralii lor. În același timp, mă exasperau cu ineptiile și stângăciile caracteristice băieților. Parcă erau cocoși care se împăunau ca să fie văzuți și admirați, dar nu aveau nimic în doveac. Capul le suna a gol, iar ce le ieșea pe gură erau numai prostii, insulte și mitocănii. Ca să nu mai spun că râdeau ca proștii din te miri ce. Ce să-i mai întreb dacă au citit o carte ori dacă le place muzica, te-ar fi luat în batjocură și ar fi crezut, cel puțin, că nu ești întreagă la cap. Atâta mi-ar fi trebuit și aș fi fost stigmatizată pentru totdeauna. Așa că am așteptat, iar peste câțiva ani, când am ajuns la liceu și am stat și eu la internat, abia atunci mi-a venit rândul să am primele experiențe de amor.

N-aveam decât cincisprezece ani, iar Gabi optsprezece. Fiind mai matur, a știut cum să aibă răbdare cu mine, să mă aiurească de cap și să mă facă să cred că mă iubește și reprezintă totul pentru el. Iar noi femeile, ori cel puțin eu, asta așteptam dintotdeauna, să fiu dorită de un bărbat și să reprezint ce este mai important în viața lui. În scurt timp i-am căzut în pat și chiar dacă o mulțime de avertismente și semnale de alarmă sunau în capul meu pentru a nu face aceasta, dorința a fost în final mai puternică și l-am lăsat să mă pătrundă. A fost, cum să spun... o descoperire a poftelor trupesti, ori mai bine zis numai o ridicare a cortinei pentru un spectacol de lungă durată, pe care îl așteptam cu nerăbdare și curiozitate. Un spectacol care simțeam instinctiv că îmi va plăcea și la care doream să particip în mod direct și cât mai activ. Până la urmă, cum se întâmplă de obicei când te grăbești să-ți imaginezi ceva dinainte, n-a fost să fie întru totul după cum visam.

Frica de a nu rămâne însărcinată s-a instalat rapid și a început să depășească plăcerea. Dacă cea din urmă era prezentă doar pentru câteva minute, frica rămânea cu mine tot restul zilei. Mă teroriza. Aveam din ce în ce mai multe insomnii, dormeam din ce în ce mai prost și o stare inexplicabilă de nervozitate pune stăpânire pe mine. În cele din urmă, am făcut greșeala să-i vorbesc despre grijile mele lui Gabi. S-a speriat și legătura noastră s-a terminat mai repede decât a început. Am fost distrusă, mă simțeam abandonată, înșelată în modul cel mai josnic. Era prima dată când am plâns din cauza unui băiat. Dar cel mai mult, asemenea tuturor persoanelor care au iubit, la sfârșitul visului frumos, care din păcate se termină rapid de prea

multe ori, mă simțeam profund jignită în amorul propriu. „Cum a putut... el, să-mi facă... mie, auzi... mie, una ca asta? După tot ce-am făcut eu pentru el?”

Dar, odată cu dispariția amenințării de a rămâne gravidă, frica a început să fie înlocuită treptat cu dorința de a repeta actul sexual. Toate măruntaiele din mine se înfierbântau și nu-mi dădeau pace. Gustasem din ceea ce mie îmi plăcea să numesc „dulceața ascunsă a vieții”. Și o numeam așa pentru că nu mă săturam niciodată, cum nu mă săturam de dulciuri, în general, și mai ales de magiun întins peste unt, pe o felie de pâine caldă, ori de dulceața de cireșe amare. Reacția în lanț se declanșase și nu mai putea fi oprită. Aveam nevoie de un altul, dar despre aceasta vom vorbi mai târziu. Acum să ne întoarcem la familia mea. O altă sursă de întrebări pentru mine, încă de mică, era faptul că duminica, zi de sărbătoare pentru cei mai mulți, nimeni nu muncea, iar majoritatea femeilor și bărbaților din sat, îmbrăcați în negru, de obicei, mergeau la biserică, la ceea ce numeau ei slujbă, unde un preot, părintele Gheorghe, îmbrăcat în haine lungi, frumoase, cusute cu fir aurit, odăjdii, după cum auzisem că se numesc, le citea și le cânta dintr-o carte cu coperti groase. Uneori cântau cu toții în cor, de se-auzea aproape în tot satul, în timp ce noi aveam zi liberă sâmbăta, deci, duminica eram singurii care lucram pe câmp, de se uita lumea la noi ca la niște strigoi. Cât despre mers la biserică nici vorbă... Noi, împreună cu alte familii, ne întâlneam într-o casă dintr-un sat vecin, la vreo jumătate de oră de mers pe jos, drum, pe care nu aveam niciodată chef să-l facem, dar eram obligate de Mica, deoarece tata, ori mai bine zis Ticu, după cum îl alintam noi, nu se interesa de religie mai deloc.

Acolo, nu aveam propriu-zis un preot ci predicatori, care încercau să ne dea exemple din adevărata Biblie, ziceau ei, cum să ne comportăm în viață, să nu insultăm și să nu vorbim urât niciodată. Învățam, de asemeni reguli de igienă foarte practice de altfel, pentru că ni s-a explicat, Biserica Adventistă de Ziua a Șaptea, pe scurt, Biserica Adventistă, încă de la începuturile sale, din secolul al XIX-lea, a pus accent pe reguli stricte de viață și a fondat spitale și nenumărate școli care au ajutat multă lume la nevoie. Tot acolo am învățat cum această religie a început în Statele Unite ale Americii. De aceea, întotdeauna mi s-a părut, ca și altora, de altfel, din naivitate, că numai lucruri bune și grandioase pot veni de la americani. Iar printre primii lideri ai adventiștilor a fost Ellen White, după numele ei englezesc, Elena Albu mai pe românește, deci o femeie, fapt ce m-a condus să înțeleg că noi, sexul frumos, cum se mai zice, avem puterea să conducem bărbații. Lucrul acesta îl vedeam și acasă, de fapt. Dorința de a domina bărbatul și de a nu te lăsa condusă de el, „să nu-i fii slugă”, după cum zicea Mica, a condus ulterior în căsnicia mea la nenumărate conflicte. Soțul meu era om de treabă în general, mai ales la începutul căsniciei, numai că nu se lăsa condus niciodată, iar dacă insistam să obțin ceva sau mă smiorcăiam, prefăcându-mă că plâng, era vai și amar!

Mai multe lucruri bune se puteau afla și ne plăceau la acele învățături adventiste. De exemplu, nu aveam voie să bem alcool și atunci tata, în fiecare toamnă, lua o parte din suc obținut din struguri și pune în el aspirine, astfel, împiedicând fermentația alcoolică, deci, în loc să se facă vin, rămânea must, spre bucuria noastră, a copiilor.

(va urma)

ZINAIDA AMBROCI - "PERIPLU PRIN LUMEA COPIILOR!"

Note de lector la cartea „TRĂISTUȚA CU POEME PENTRU NEPOȚELELE MELE”

Melania RUSU CARAGIOIU

Nimic nu este mai duos și în același timp mai responsabil, decât să intri în lumea lui „DE CE?”, lumea fragilă și plină de întrebări a copilului. Iar dacă ești și o bunică ambițioasă și poetă este și mai complicat, de a răspunde în versuri. Iar dacă din această dragoste se naște și dorința de a te înscrie, frecventa și o facultate de litere la Universitate, atunci acea dorință este îndeplinită cu brio

Îmi amintesc din copilăria mea, după ce am fost la primul spectacol de operă, faptul că am început, eu și micuța mea prietenă fiind și eu la fel de micuță, să cântăm, după putințele noastre, convorbirile noastre când ne jucam. Ciudate mai erau acele psalmodieri, scoțând din inimă și din căpsorul nostru sunete și... replici care se pretindeau în ceva, care aducea a vers fortuit și neizbutit. Neni, Doamna care mă avea în grijă în lipsa părinților, își căuta de lucru prin alte zone ale casei și știți de ce...

Dar noi, micuțele, aveam dorința de a ne exprima în versuri văzând în aceasta ceva superior graiului nostru obișnuit. Atunci este ușor de închipuit abnegația și dragostea poetei Zinaida Ambroci pentru lăstarele pe care le ocrotește ca într-o vază a luminii și cântecului – copii de la vârsta de sub un an – nepoțica Mirelușa - până la copii mai măricei și chiar adolescenții de la Căminul său, veghindu-le împlinirea dorinței de frumos, de poezie și dezvoltarea talentelor multiple necesare unui om împlinit. Și acum a sosit

momentul să vă dezvălui cine sunt aceste lăstare, copiii din Căminul înființat în orașul său natal... și Mirelușa și cu Eva, cele două nepoțele din Montreal, Canada. Timpul său, poeta îl împarte între cele două tabere, obligații dulci, de suflet, trăind în două luntii, Canada și Republica Moldova, dăruindu-le din sinea sa fiecăreia câte șase luni de iubire.

Am întâlnit-o pe poetă la Căminurile literare, în limba noastră cea română, din Montreal, apoi am întâlnit-o în biografia sa bogată de om puternic, ca în actualitatea imediată să o găsesc – bunicuță sensibilă - lângă Mirelușa, cel mai nou lăstar al familiei.

Pentru romantismul, dar și motivația poetei, care la vârsta de ... ani a avut curajul de a se înscrie și a absolvi o facultate de litere la Chișinău, aceasta spune totul.

Cum putea această ființă care iubește viața, să stea indiferentă, la a nu se grăbi să răspundă la întrebările copiilor din Căminul pe care îl conduce și întrebărilor micuței Eva, școlărița, sora Mirelușei, fără a pătrunde științific, literar, pedagogic și spiritual universul copilăriei?

Fiecare avem universul copilăriei noastre, dar pentru a înțelege de la înălțimea vârstei lumea lui „DE CE?” trebuie să ne aplecăm cu toată finețea unei mame, a unui educator, iar dacă acel educator are mai multe cunoștințe el poate cizela măiestrit sufletul copilului care îi trece prin mână.

Mamele sunt minunate, au instinctul educării copilului, a abnegației pentru ființa pe care au adus-o pe lume, dar încet, încet, copilul dezvoltându-se fizic și în anii, și mai având și alți frați, nu mai poate fi sub ochii mamei decât câteva ore pe zi și la sfârșitul de săptămână. Atunci cui îi revine să suplinească ceea ce mama nu-i poate oferi copilului în fiecare moment? Această nobilă obligație, drept și îndreptar al libertății de gândire, îi revine societății prin membrii săi: educatorii.

Iată vocația pe care poeta Zinaida Ambroci o are de a se apropia de copii, de a-i iubi ca un părinte spiritual.

Cenaclul Doamnei Zinaida Ambroci este unul de poezie. Ne imaginăm bucuria „picilor și pitcoacelor” și a celor din clasele mai mari, de a reuși un vers. Dar dacă ai scris un vers atunci te încumeți și faci o poezie, iar dacă poezia este izbutită atunci ți se publică!

Bucuria împărțită între toți factorii din jurul copilului este cu atât mai mare. Românul zice „O bucurie împărțită este mult mai mare”

Mireluța are numai câteva luni, este un copil mult așteptat, spune bunica în vers, dar bunica cea grijulie îi dedică acestui pui de om, întâia sa carte pentru copii „TRĂISTUȚA CU POEME PENTRU NEPOȚELELE MELE”, cântându-i clipe de viitor fermecător în lumea basmului, a poeziei și a realului. O vedem în această carte pe Mirelușa, deja măricică, în toate ipostazele pentru care un psiholog și un pedagog împart copilăria în etape de dezvoltare pe grupe de vârste. Poeta, atentă, are câte o imagine gingașă și în același fel sfătuitoare, pentru fiecare din aceste etape ale creșterii și dezvoltării dragălașei Mirela, care acum, deja întinde mânuțele către mămică în semn de iubire, ajutor și micul instinct rafinat de: „te rog ia-mă în brațe”. Știm cu toții câtă nevoie de afecțiune au copiii, dar mai știm că iubirea și atașamentul lor este ușor subjugător, dar reciproc. Copilul vrea în brațe, dar mama sau cei din jurul lui nu rezistă la clipele de plăcere pe care le oferă această fărâma de om când se cere în brațele tale. Deci, în vers „Cu mânuțele întinse o privește pe mămică” o observație fină a bunicii care vede în acest gest reciprocitatea iubirii, pușorul care dorește răsfăț, ocrotire, iubire și dragostea protectoare a mamei

În cartea sa pentru copii, autoarea poetă apare în nenumărate ipostaze, dacă le enumerăm pe cele din rândurile scrise și pe cele intuite de cititor, de: „printre rânduri”.

O vedem ca pe o bunică iubitoare, un mentor, un pedagog, citez: „Purcelușul cum se scoală / Nu se-ndreaptă către școală, / ci : / Într-o baltă-și face baie...”

Of, acel purceluș care uită să meargă la școală fiindcă este atras mai bine de către balta măloasă. Deci învățătura este foarte transparentă, „să dăm întâietate obligației de școlar și nu să ne comportăm ca „purcelușul”, acest biet subiect neascultător și care nu iubește nici curățenia sa personală.

În poezia „Mirela cu umbrela”, Mirela devine o fetiță pedantă, elegantă, grijulie pentru ținuta ei: „În toate zilele Mirela / Poartă cu ea și umbrela, / Când va picura ploaia / Să nu îi ude rochița”. Sau, în poezia „Veverița” bunica îl învață pe copil să fie prudent, atrăgându-i atenția asupra pericolului care pândește neîncetat. Veverița gândește asupra pericolului iminent pe care îl prezintă albină pentru ea: „De mă mușcă? Ce mă fac?”. De asemenea în poezia „Semaforul” mentorul-bunica spune, citez: „Luați seama, nu grăbiți / Și la semafor priviți!”, explicând în versuri, pe îndelete: „La roșu să vă opriți, / La galben vă pregătiți / Și la verde traversați!”

O bunică fericită, care ia parte la bucuria familiei: „Mirelușa, fata tatei, / Așteptată de o viață / A intrat în Casa Mare, / ... / Ce familie frumoasă! / Cugetă zâmbind bunica.”

Găsim aici gânduri succinte, scurt și frumos exprimate de această bunică iubitoare,

Bunica unică, responsabilă, grijulie, un minunat membru în familie, o vede pe Mirelușa crescând, copil ascultător, iubitor, care face bucurie mamei sale: „Mirelușa cea frumoasă / Se tot uită pe fereastră / Și vede o floare albastră”, pe care o culege, o pune în vază și o așteaptă pe mămică spre a-i oferi cu multă gingășie această floare: „Mamei să i-o dăruiască / Cu-n sărut și-o îmbrățișare.”

Și în concluzie „un om între oameni” această bunică, inimă de mamă iubitoare, o bunică profesor pilduitor, găsește foarte convingător, specifice psihologiei copilului soluția acomodării cu medicul salvator. Citez din „Elefantul Zure”: „La elefantul zis Zure / Vine medicu’-n pădure, / Că s-a speriat prea tare”...

Subtil, bunica obține trei rezultate: sugerează aportul doctorului, face gluma pe seama unui elefant speriat de șoricel și apoi sugerează acomodarea cu medicul. Știm cu toții frica unui copil de halatul alb al medicului sau personalului medical. Instinctiv, copilul se sperie de o consultație, un vaccin, intervenții mai rare în viața sa, dar care îi creează ridicarea baricadei de autoapărare împotriva halatului alb. Bunica grijulie explică necesitatea îngrijirii medicale, afirmând în vers precum că însuși regele animalelor, elefantul, cel care își exercită dreptul de a fi mai important decât leul-regele junglei, are nevoie să îl cheme pe doctor și să îi accepte îngrijirile

Plină de dragoste, iubire și învățăminte, această carte pentru copii: „Trăistuța cu poeme pentru nepoțelele mele” suscită mult interes la lectură, plimbându-ne meșteșugit în lumea copilului, în lumea animalelor jucăușe, îndrăgite de copii, în intimitatea din familia în care crește copilul, în universul lui în care pune întrebări bunicii. Sau, bunica plină de șiretenie și bunăvoință oferă primele lecții din natura înconjurătoare, reușind să se adapteze la limbajul simplist și puterea de înțelegere a fiecărei vârste a copilului.

Așteptăm cu plăcere și interes apariția acestei cărți, care în acest moment așteaptă minunea tiparului.

Zinaida AMBROCI

GLIA DE AUR
Melania RUSU CARAGIOIU

Selecțiuni din volumul GLIA DE AUR – Poezii și poeme de suflet

Dedicatie: Memoriei Neuitatului Creator al Revirimentului
din Carpați, CORNELIU LEU

DACIA FELIX

Poem închinat revirimentului „Dacia”
de la „Clubul de aur”, Montreal, Canada

Printre dealuri, printre stânci
Cântă-n văile adânci
Doina visurilor dragi:
Cântecel în foi de fagi...

De sub cetină răsare
Cuib de vulturi – așezare,
Adăpost de apărare,
Pentru dacul cel viteaz,
Luptător – străbun de cneaz.

Focul pâlpâie în vreascuri,
Vinul șiroiește-n teascuri,
Mierea-n coșnițe se face,
Azimi, daca mândră coace.

Suie aburul din văi
Steagul de lup, în văpăi;
Sulițele stau să-nțepe
Hoardele ce vin din stepe.

Coase daca alte straie;
Velnițele dorm în claie;
Lânuri, aur și sumane
Se strâng zestre la codane.

Curge doar lapte și miere;
Furul le ia – nu le cere !
Dacii sar ca dintr-un arc,
Ca dulăii-n jur de țarc,
Pe cai iuți, cu frâu de funii:
- „ Săriți ! Hoardele și hunii !”

Toți călcară peste Tracii
Gustând miere-n sânul „Dacii” !

Ne-au rămas izvoarele,
Brățări - căprioarele,
Izvoarele-n slove sure,
Fetele cu ochi de mure,
Cloșca fără pui de aur
Și sufletul dac – tezaur !

Mândră Dacie străbună,
Dodoloață, plină lună,
Astăzi suflet de român:
Ape trec, pietre rămân !

TRECUTUL NOSTRU MILENAR GRĂIEȘTE

Din temelii de cremene și stâncă,
Din veșnicia apelor de mare,
Din vii columnne străjuind hotare,
Din liniști de sub lespede adâncă.

Dacă ascuți auzi prin vremi rapsozii.
Izvoade vezi, ce ne-au lăsat strămoșii,
Monumentale aripi, vulturi pe culmi - bărboșii,
Oștenii mândri, falnici voievozii.

În cărți de aur se-ncrustau victorii;
Stindardele mai flutură și azi,
Perpetuând, din vechi secole, glorii.

Și doine-alină strunele de brazi,
În vitejii urcând, măreț, poporul
De prin milenii, și-a urzit izvorul.

CUIB DE VULTURI

Înviforări, năvalnice puhoai
Izbeau în zidul frământat cu sânge,
Dar cum lumina firul nu-și îndoaie
Și cum un pumn puterea-n ghem și-o strânge,

Răspuns-a cremenea la lovitură
Și-n fiecare firicel de piatră
Sălășluind și dragoste și ură
Se apăra o inimă și-o vatră...

Cetatea a rămas ca o coroană
Încununând nu muntele ci fruntea;
Dușmanul s-a topit jos, în bulboană,

În ape negre măcinându-și luntrea...
De-atuncea noi străjeri ridică puntea
Iar voievozii trec – comete în goană...

CONVERSAȚIE - cuvinte dulci, vorbe flămânde / teatru scurt de Liliana Moldovan & D.H. Silvian / concluzie

Timpul a stat în loc, brațele ceasornicului au căzut demult. Nu sunt un profesor bun, nu pot fi, te am în sânge, în nări, pe piele, în inimă, creier, degete, te am în mine de parcă am fi doar unul, de parcă nici nu exiști. Îmi spui că știu să te iubesc. Doream să o știu și eu, doream să te văd și să mă faci să trăiesc și să re trăiesc toate concepțiile tale învechite despre bărbați, doream să-mi arăți ce fel

de bărbat sunt, asta doar între tine și mine, fără mame, tați, cumnați, fii, fiice, nepoți, surori și frați, doar noi pentru noi, plăcere pură. Dar tu, tu ai ales granitul, o piatră de mormânt, o piatră mai dură. Ai ales plăcerea vieții tale, regretul. Nu mai căuta, asta îți este sceptorul.

Nu îți vreau mărturisirile. Strecoară-ți gândurile în mintea mea. Ascunde-mă de mine, zărește-mă ca și cum m-ai vedea prima oară. Atinge-mă, înalță-mă cu fiecare lovitură pe care numai tu ai voie să o dai ! Citește-mă ca un copil care cercetează trecutul, ca un adult care înțelege prezentul, ca un bătrân care ghicește viitorul. Nu uita pentru cine ai venit, pentru cine ești și pentru cine respiri.

Nu uit, nu. Știu, cunosc clipa, respect timpul, ascult, citesc, zăresc. Visul și dorul îți cresc.

Iar eu fug. Pe străzi alert cu harta soartei în buzunar. Văd lucruri ce nu mă privesc, sunt oprită de oameni care-mi programează viața, de oameni care mă plac doar când au nevoie de mine, de oameni care nu mă vor. Obosită... dor, și te cer, te caut, și te strig. Înțelege, crede, te doresc ! Iubesc vibrația pe care o fac vorbele tale când se atașează de mine. Doresc, iubesc înțelepciunea celor alese, a promisiunilor culese. Iubesc orizontul trupurilor noastre, mereu același și altfel mereu. Iubesc când spui eu.

Și eu, eu iubesc, iubesc orizontala trupurilor noastre... mereu, mereu, tu, eu, și iarăși eu... mereu.

Confectionez cuvinte, colecționez dimineți, vorbe, linii aruncate, toate, adun mic dejunuri copioase, mă târăsc dreptă-n mijloc de zi, aud șoapte, mă strecoar printre priviri insinuante și cine frugale, număr, culeg nopți de nesomn și înmulțesc ore bogate-n vise. Îmi accesorizez fericirea... cu tine. Și culmea, mi-e așa de bine.

Iartă-mă o clipă, e ora cinci, trebuie să sun pe cineva.

În... concluzie:

M-ai inventat exact atunci când am avut nevoie să fii inventată. Te-am inventat exact atunci când ai avut nevoie să fii inventat.

Cu sau fără minte, rămân vorbe și cuvinte - amintiri de azi, de ieri și de mâine, toate... absolut necesare jocului - temelia locului.

Tu de ce nu mergi la dans ? Of, ce timpuri pierdute ! Sunt singur într-o cameră de hotel amărâtă, fluviul e umflat, gri, repede, cântă un vals undeva, soarele a apus de câteva minute. Mă gândeam să te chem să împarți puțin din melancolia unei serii de toamnă, sau un păhărel de vin dulce și amar, sau poate, cu noroc, câteva picături de dragoste, sau cu și mai mult noroc, câteva lacrimi de extaz. Am terminat deja o sticlă, cânt și eu, dar de unul singur sună a jale. Mai iau un pahar, parcă gustul e din ce în ce mai ușor. În câteva clipe îmi poți fi în pat. Ți-am dat numărul camerei ? Las ușa deschisă, e singura din care nu iese fum de țigară, singura din care, după actul împlinit, vei auzi "mai vreau !", în toate celelalte camere aud "how much ?".

De când văd adevărul sunt alterat. O știu. Mi s-a mai spus. Cum de îndrăznesc eu să mă supăr ? Sunt un obraznic pentru că o văd. Lumea minte și fură, iar noi ne facem că nu știm. Relația este ideală. Un fel de plapumă colectivă. Ai ajuns să faci exact ce face și ea, fac exact ce face și el, ne dăruim un abuz verbal și ne ferim de cel sexual. Uităm cine suntem, totul devine compot, și știi ce, chestia aia cu plimbarea și ursul, nu era chiar un concept bizar.

Cuore, cuore ! Hai, ultima șansă. Sinucide-mă cu a ta prostie. Scrie, cântă, compune-mi o simfonie, dă-i un nume, Patetica, cea a îndrăgostiților îndepărtați.

Te urăsc ! Nu mai vreau să aud de tine în viața mea ! Nu mai îndrăzni ! Să nu-mi mai vorbești. Să nu mă mai vezi ! Rămâi în lumea ta bună ! Mi-am dat seama că nu-ți place să fii iubit. Tu nu știi ce înseamnă să fii cu adevărat ! Te-am iubit cu sufletul și cu trupul cum nu am mai putut să o fac cu nimeni. Iar tu, tu arunci cu pietre ! Vezi să nu te lovească în cap ! Ai fost odată.

Nu am fost niciodată ! Ți s-a părut ! Cine sunt ăia de plâns, ăia proști din fire, sau ăia care se prostesc pe zi ce trece ? Și în roșu ? Wow ! Acum chiar că sunt total impresionat ! Wow, brîi, mi-e frică, unde, unde să mă ascund ? Gaura de șarpe e deja ocupată. Caut, caut ! În iad e cam frig pentru mine, în nori e plin de hot air. Știi ce ? Am să mă ascund în mijloc de drum, în plină zi, în plină vedere, acolo nu mă vede nimeni, un prost printre gloatele de proști.

Ieși și tu și vizitează-ne din când în când. Buzz ! Bum, au, poc ! Mă, care dai cu pietre ! ? Fleoșc ! Ia uite bă ! Păi astea, flop, astea nu-s, nu mai sunt pietre, doar, au, doar inimi aruncate, ploc, sparte, roșii, ah, m-ai umplut din nou de sânge !

somn ușor iubirea mea
somn ușor blestemul meu
somn ușor tu ce femeie mi-ai fost
somn ușor ție cea care m-a făcut bărbat
somn ușor ție ce m-ai înmormântat
somn ușor lacrimilor de fericire
somn ușor la infinit

somn ușor pentru tot ce numai tu mi-ai dăruit
somn ușor la al tău altar
somn ușor diavol și Dumnezeu
somn ușor ție pui de om
somn ușor iubirea mea,
somn ușor.

treceau câte doi, încă și încă o dată
de multe ori treceau prin noi
unul s-a oprit, e o fată
și îi trage o palmă unei alte fete
au aceleași plete
dar una e mai bătrână
văd una rea și alta bună, e doar una
și își muștră umbra sub albul din lună
a, da, își ceartă tinerețea
se ia de ea în lipsa lui
sau poate doar așteptându-l

din locul în care se află, face un semn
se înecă demn
e în groapa din asfalt unde se stă
unde se unesc câte doi
când se moare des
când se găsesc și se iubesc

nu cred că-mi cere ajutor
stelele se odihnesc sub lumina unui nor
nu toate, doar cele ce le știm
și e liniște în agitația lor
nu se aud prea multe, sunt mici
de departe poți multe să le zici

trec multe, trec din nou
cred, le văd, recunosc găinile din ou
da, știu, pot, disting găinile de ou.

Ne este frică de ce vrem mai mult,
de acest drog numit viață.
Ne ferim ca să nu ne lovim,
și lovim tot ce iubim mai mult.
Ne punem în față ca să nu fim văzuți,
și ne ascundem în spate,
acolo unde se uită toată lumea.

Plăcerea fizică este cea mai mare dintre plăceri, dar,
oricum, o plăcere ca oricare alta. Nu reprezintă decât un
aspect - și nu cel mai important - al relației pe care o numim
iubire.

Lucrul esențial este adevărul, încrederea care se stabilește
între doi oameni, două suflete, două spirite, prinse tocmai în
căutarea acestei plăceri - rezultatul, adevărul fiind plăcerea.
Și plăcerea fiind căutarea. Iar concluzia fiind căutarea
plăcerii, care de fapt este adevăr - contrar pusă, în contrast
fiind minciuna.

În final, căutarea, chiar și a adevărului, culminează prin
găsirea plăcerii, care de cele mai multe ori este dată, făcută și
obținută prin minciună.

Undeva la un alt capăt de lume, în același pat, printre
câteva așternuturi de culori și imprimeuri care nu se
potrivesc, în același pat, undeva la un alt capăt, o femeie
așteaptă un semn, un bărbat așteaptă să îl dea. Lumina cade
pe rând, pe cele două colțuri ale patului. E un pat mare, îi
poartă pe amândoi. Îi poartă separat. El își poartă corpul
mândru, iar ea poartă lucruri comode, un tricou, un fel de
pantaloni, părul strâns. Nimic nu se potrivește, dar sunt toate
bune, lucruri confortabile. La început, lumina este doar a ei,
bate înspre spectatori. Când nu mai e, camera întunecată este
luminată doar de ecranul calculatorului de pe masă. Ea își
verifică des mobilul. Când fasciculul ei se stinge, altul se
aprinde. Spre colțul interior, în partea stângă a patului, apare
el, doar în pantaloni, strânși cu un cordon în fundă bine
legată. Pântecul îi este musculos, bine lucrat, linia părului
negru i se pierde sub buricul perfect plasat, nici prea jos și
nici prea sus. Se uită des la ceas. Bea, mănâncă ceva simplu,
face flotări. Se uită departe, se uită din nou la ceas. Ea taie
varza cu mișcări precise. Sâni îi sunt tineri, conturați cu
interes. Peretele bucătăriei este roșu, lucios, modern,
contemporan. Cântecul la modă o face să danseze. Gătește, se
dezbracă, se îmbracă, stă, nu merge nicăieri. Fumează și se
uită la ecran. El nu. Când ea este culcată, el stă în picioare.
Când ea se ridică, el este deja culcat. Amândoi vorbesc, dar nu
împreună. Sunt împreună, dar nu își vorbesc. Nu. Și totuși...
Fiecare scrie, fiecare transmite. Ei fac și desfac patul
împreună, dar nu se văd. Și totuși... Așternutul devine din ce
în ce mai frumos, mai elegant. Acum, ea poartă părul
desfăcut, aranjat, o ușoară cămașă de noapte. Din ce în ce mai
ușoară. Și totul se potrivește. Culorile sunt prezente și le
acompaniază conversația, roșul, albul, negrul. Nimic nu mai
este confortabil, dar arată bine și plin de senzații. Se simt
mirosuri de primăvară, pline de posibilități. Și sub așternut,
ei nu mai poartă decât lumina care îi îmbracă. Flori, pajiști,
nori, soare, valuri, totul se mișcă, toate îi acoperă. Patul este
puțin ridicat, înclinat în unghi către public. Sunetele sunt
simple, comune și primitoare. El o vede. Ea își verifică părul.
El face patul.

Paroles, paroles... caramels, bonbons et chocolats. Aplauze
! Cortina nu cade. Cântecul îi îndrumă pe actori înspre culise
și pe spectatori să meargă unde le va face plăcere.

Destinația nu este poveste, doar poezie.

LIA RUSE – „AȘ VREA SĂ ȘTII”

Prezentarea volumului - Eva HALUS

În cadrul Asociației Scriitorilor de Limbă Română de sâmbătă, 21 octombrie 2017 a avut loc lansarea volumului de poezii „Aș vrea să știi” al poetei Lia Ruse. Recomand această carte apărută la Editura Argeș Press anul acesta tuturor celor însetați de starea poetică pură, romantică, dar și celor care vor să descopere comori ale spiritului românesc. Evenimentul a fost moderat de către Adrian Erbiceanu, președintele Asociației Scriitorilor de Limbă Română din Quebec.

În mai multe poezii din volum, natura este lăcașul sfânt, personificat prin iubirea personajelor care își extind sentimentele la dimensiunea întregii naturi, astfel spus, întreaga creație participă activ la „poveștile de iubire” prezente în acest volum de versuri. Fenomenul este des întâlnit în folclorul românesc, dar și în operele poezilor români clasici, precum Eminescu și Topârceanu. Din folclorul românesc, dau ca exemplu „Miorița”, această piesă care stă la baza creației versificate românești, unde toată natura participă afectiv la narațiunea principală. Regăsindu-se aproape de Topârceanu prin minuțiozitatea detaliilor din lumea vegetală, captate cu un fin sens de observație tipic feminin, Lia Ruse aduce poeziei românești contemporane parfumul amintirilor și al trăirilor sufletești legate de cei apropiați ei, de valorile intrinsece care s-au clădit în sufletul ei cu credință și iubire.

O mare parte din poeziile de la începutul volumului au ca temă o pereche de îndrăgostiți care se plimbă prin diferite anotimpuri, iar poveștile iubirii lor adevărate au puterea de a face ca natura să vibreze la sentimentele lor, să îi protejeze și să le răspundă într-un fel anume, cum li se întâmplă numai celor ce văd prin prisma adevăratelor sentimente de iubire pentru aproapele lor. Acest aspect constituie o notă specifică poeziei dnei Lia Ruse, în general.

„ Cu tine...”

*Cu tine, parcă... am fost în paradis
Și sufletele noastre erau sfinte!
Credeam că pot să locuiesc în vis
Dar, m-am trezit în timpul dinainte...
În palme-mi strălucește-un trandafir
Amintind puritatea iubirii.
Suav parfum se-mprăștie-n zefir
Și-n doină joacă lacrima privirii...*

*.....
Bulgări de umbră, cu suflet violet,
Imagini duc prin galbene tăceri.
Se scutură un gol mare, încet,*

Ascultând zvonul clipei dinspre ieri...

Dar mai sunt și alte abordări de subiecte în carte și să începem cu începutul, poezia de la prima pagină, care este un omagiu adus lui Mihail Eminescu. Citez.

„Luceafăr în Univers”

*Cântă tăcerea-ți pe foi de hârtie!...
Iubirea, tot, zburdă-n poeme cu vers,
Doină, istorie, filozofie...
Astăzi, ești un luceafăr în univers!
Miroase-a fum de lemne arse-n sobă...
În sclipăt de jar s-au mistuit idei
Când gerul îmbrăca aerul în robă,
Sau vara, pe banca iubirii, sub tei.
Născut în albul nebunelor zăpezi,
Vraful tău de versuri, o lume, a uimit,
Timpul a lăsat, prin scrisul, tău dovezi
De prea-mărire...că țara ți-ai iubit!
Cu vorbe suave ai vrut să prezinți,
Din inimă, trăirea ta corectă,
Deschizând capete cu cheie de sfinți
Dar,... se știe,... prostia se repetă...
Tu ai rămas -etern- tandru ca un crin!
Preocupat, ai trecut dealuri și văi...
Ai simțit cum scurmă-n ideal un chin
Că-n moarte te-au trimis ticăloșii răi.*

Cartea conține și o poezie despre Revista Candela, dedicată redactorului șef, Victor Roșca. Urmează o poezie dedicată Limbii Române. Sub acest aspect observăm că volumul de față nu omite nimic din evenimentele pe linie culturală și literară care au găsit un loc aparte în sufletul dnei Lia Ruse, care s-au împletit în mod firesc cu propriul său destin poetic. Lia Ruse simte imboldul natural să le sărbătorească în inima sa prin poezie. „Aș vrea să știi”, cum titlul cărții o spune, este un Crez poetic și nu numai, o declarație de dragoste pentru ce este bun, frumos și armonios în lumea sa, simțită în mai mica sau egală măsură și de contemporanii ei.

Dar există și un antagonism în această carte, printr-o singură poezie, cea dedicată Basarabiei lui Dodon, care nu respectă destinul românesc al Republicii Moldova, scrisă în 2016, o poezie pamflet, critică și revoluționară. Deci, evident, antagonismul vine din instinctul de apărare a tuturor valorilor menționate mai sus, care alcătuiesc lumea sa în spirit românesc.

Revenind la tema generală a cărții, poeta Lia Ruse își mărturisește iubirea într-o lume în care majoritatea oamenilor nu mai au nevoie de poezie, sau nu fac o referire poetică la legătura lor cu restul lumii, prin asta înțelegând și natura, bineînțeles. Această mărturisire de dragoste ridică

umanul la ceea ce ar trebui el să fie, adică umanul care este creat prin dragoste și trăiește prin dragoste.

Nu întâmplător se spune că poezia și muzica sunt limbajul zeilor...

Penelul zglobiu și delicat cu care sunt zugrăvite personajele și natura în majoritatea poemelor lasă loc, mai la sfârșitul volumului unor poeme în care sentimentele devin profunde, atingând note grave, din care transpun, ca și până acum, de altfel, credința și apartenența la valorile intrinseci ale autoarei, dezvăluind prin intermediul metaforelor și lejeritatea rimei cu care suntem obișnuiți, sălașul cel mai intim al sufletului, zidit din dragostea pentru țară și părinți, satul natal și Mica Unire. Citez:

« Părinții »

*Se coace încet dorul peste amintiri,
În noaptea-nvierii, pe-absența voastră!
Pe poteci crude fuge ochiul prin fereastră,
Se-ntrezăresc trecând luciri...
Atâta basm e în jur că mult mă mir!
În noapte e atâta pâlپای de ceară,
Că lipsa voastră începe să mă doară!
Parcă...nu pot să mai respir...
Ca-n cerul diafan răscolit pe zări,
Sufletu-mi întoarce vremea rând pe rând...
Lângă masa împodobită eu așteptând
Umplu tăcerea-ntre visări...
Și din senin toropeala mă prinde,
Dilată, vechi parfum, florile din glastră,
Dorul fredonează ușor pe sub fereastră
Clipa, mîntea, mi-o cuprinde...*

*.....
Prin abur de argint amintiri vin uimind,
La sărbătoarea din timpul de-atunci,
Miroase a cozonaci și... în umbre adânci,
Duios, le strâng la piept zâmbind...
Am prins nu știu ce aducere-aminte,
Șezând, acolo, în penumbra albastră...
„În acea noapte, luminile erau sfînte!
Râdea viața-n casa noastră”...*

*.....
O,..parcă sunt aici și,.. totuși n-au venit
La masa aburindă!...Cum să mă mint că-s ieri!?
Arde ceara într-un sfîșnic adumbrît
Cu vise sfînte pe tăceri...*

Astfel vă invit să citiți această carte care este un balsam pentru suflet - spus cu elan și alean – sperând să vă regăsiți printre versuri propriile sentimente de armonie și pace. În încheiere adaug un comentariu foarte personal la această carte intitulată „Aș vrea să știi...”: Da, și eu aș vrea să știu!

FĂCLIA S-A STINS, OPERA RĂMÂNE TRAIAN GĂRDUS (1939 – . 2017)

La mijloc de octombrie ruginiu, ne-a părăsit un literat autentic. A plecat dintre noi, lăsând un mare gol spiritual. Este vorba de profesorul Traian Gărdus, un intelectual plurivalent, poet, prozator și epigramist de notorietate. Versurile sale conțin multă filosofie, o largă paletă a decorațiunii spirituale de profunzime și un stil metaforic al construcției trăirilor interioare.

A fost un bun familist. Divinitatea a hotărât să-l ducă lângă distinsa sa soție, după patru ani și trei luni.

Ardelean ca obârșie, s-a născut în localitatea Luncani, la 26 mai 1939. După absolvirea Facultății de Filologie din Cluj-Napoca, a fost repartizat la Pitești, unde a predat limba engleză, la Colegiul Național „I.C.Brăianu”, până la pensionare. La data de 1 iulie 2001 a emigrat în Canada, unde și-a continuat activitatea scriitoricească. A publicat mai multe volume cu sonete, rondeluri, elegii, în pregătire având și alte intenții de profil. A fost membru al mai multor asociații literare și a colaborat la reviste din Canada și din România.

Traian Gărdus ne părăsește, la o vârstă când mai avea multe de scris. La fel ca alți literați, a ținut într-o mână o făclie și în alta, o carte. Făclia s-a stins, dar a rămas cartea-opera.

Dumnezeu să-L odihnească în pace.

I. A. Datcu și Marius Fincă

Epitaf. Profesorului Traian Gărdus

Ne-ai răsfățat de multe ori
Cu versul tău, parfum de flori.
Și-acum ne spui, în mod neașteptat:
-Volumul vieții e finalizat...

ANUNȚURILE COMUNITĂȚII

Grupaj realizat de Victor Roșca

NOTĂ: Toate activitățile care se desfășoară la Sala Parohială „Pr. Petre Popescu” sunt suportate financiar de Catedrala Ortodoxă Română „Buna Vestire” din Montreal, proprietara imobilului

**Biblioteca „Mihai Eminescu” a
Bisericii „Buna Vestire”**

Biblioteca este deschisă:

- marțea și joia între orele 11:00 – 13:00, de pr. Liviu Alexandrescu, și
- duminica între orele 11:30- 13:00.

Biblioteca dispune de 20.000 de volume dintre care circa 5.000 în limba română și circa 15.000 în limbile franceză și engleză.

**Școala duminicală
pentru copii**

Școala de religie continuă activitatea Mântuitorului Hristos ca Învățător, iar pentru noi este o mare obligație față de Dumnezeu, să le putem transmite învățătura dreaptă. Copiii dumneavoastră sunt așteptați în fiecare Duminică începând cu orele 11:00 de către cadrele didactice ale Școlii duminicale. Cursurile se predau pentru clasele: a) clasa 3-8 ani și b) clasa 9-14 ani.

Biserica «Buna Vestire» le oferă tot confortul iar aceste cursuri nu necesita nici o cheltuială din partea părinților. Va mulțumim și vă așteptăm cu drag la aceste evenimente deosebite organizate de Biserica noastră „Buna Vestire”.

Coordonatoare : Preoteasa Claudia Alexandrescu

Abonamente

Vă rugăm să vă abonați pentru susținerea revistei. Costul anual este de 25\$.

1. Dreptul de a reproduce și de a difuza din revista „Candela de Montreal” este rezervat numai redacției.

2. De conținutul articolelor din revistă este răspunzător autorul.

* Candela pe internet:

bunavestire.ca/revista-candela

sau contact la

http://pages.videotron.com/romanblt/

DONATORI 2017

Vioruca Tarcău 125\$

Donații Candela la 20 de ani

M. Luc Fortin Ministre de la Culture, Quebec, (fond discretionnaire) 500\$

M. Russell Copeman Maire d'arr. C.D.N. – Notre-Dame-de-Grâce, (contribution non recurrente) 300\$

Wladimir Paschievici 100\$

Alex, Mircea Mateescu 100\$

Alex, Cetățeanu 100\$

Victor Roșca 100\$

Total 1200\$

**Programul
Sf. Sărbătorilor religioase**

În fiecare duminică și în zilele de sărbătoare marcate cu roșu în calendarul creștin:

- Orele 9:30 – Utrenia;
- Orele 10:30 – Sfânta Liturghie.

În fiecare vineri la orele 18:00 se oficiază Sărbătoarea Acatistului și Taina Spovedaniei.

**Sărbători religioase și
programul liturgic**

Miercuri, 6 decembrie, Sf. Ierarh Nicolae;

Luni, 25 decembrie, Nașterea Domnului;

Marți, 26 decembrie, Soborul Maicii Domnului, a treia zi de Crăciun;

Miercuri, 27, Sf. Ierarh Ștefan;

Luni, 1 ianuarie, Sf. Ierarh Vasile;

Sâmbătă, 6 ianuarie, Botezul Domnului;

Duminică, 7 ianuarie,

Sf. Proroc Ioan Botezătorul.

Servicii religioase

Anul	Botezuri	Cununii	Înmormântări
2009	113	19	9
2010	124	17	4
2011	128	19	4
2012	101	15	4
2013	121	25	10
2014	129	18	4
2015	89	12	7
2016	119	15	2
Total	924	140	44

ANUNȚ

Duminică 3 decembrie sunteți invitați să participați la

BANCHETUL DE SFÂNTUL NICOLAE

*

Duminică 19 decembrie, după Sfânta Liturghie, vă așteptăm la

PROGRAMUL PREGĂTIT DE ȘCOALA DUMINICALĂ A CATEDRALEI BUNA VESTIRE, pentru sărbătorirea Nașterii Domnului. Moș Crăciun va aduce un dar pentru fiecare copil.

**Să ne cunoaștem
profesioniștii din comunitate**

Me CEZAR CATALIN MIHAI

Avocat

5497A, Ave Victoria, Bureau 104,

Montréal (Québec) H3W 2P9

Tel. : 514-341-5330, Fax: 514-341-8626

– Imigrație

– Drept matrimonial (separări, divorțuri, garda copiilor, pensii alimentare, litigii testamentare, omologări testamentare etc.)

– Drept imobiliar (defecte ascunse de construcție ori vicii de sol; recuperarea comisiunilor datorate agenților imobiliari)

– Régie du logement

❖

VIOLETA PÎRVU

Courtière immobilier agréé

333 Champagne, St-Eustache J7P 2H4

Cell: (514) 567-4619

Courriel: info@violeta.ca

Cele mai bune condiții pentru clienții români la www.violeta.ca

**Cuvîntul pr. paroh Liviu
Alexandrescu**

Perioada Sfințelor Sărbători de iarnă reprezintă ocazia de bucurie, de înnoire tainică în Domnul nostru Iisus Hristos, precum și o reîntoarcere la rădăcinile noastre românești, la tradițiile și datinile strămoșești.

Cu ocazia prăznuirii Sfântului Nicolae, pe data de 3 decembrie 2017, Școala Duminicală a pregătit un program artistic variat pe un fundal muzical deosebit, oferit de d-na Lidia Constantinescu.

Familia reprezintă icoana vie a credinței noastre precum și modelul generațiilor viitoare. La acestea adăugăm și contribuția școlii de religie, oferită de Biserică.

Biserica și familia sunt o echipă care trebuie să acorde suportul necesar în dezvoltarea spirituală a copiilor noștri. Familia nu poate să facă acest lucru singură. De asemenea, nici Biserica nu poate face această lucrare singură. Împreună formăm o echipă care poate să modeleze conștiința creștină a copiilor noștri.

De aceea, Biserica noastră «Buna Vestire», cheamă toți copiii spre acesta lucrare divină-umană, adică la școala de religie, căci de ei va depinde viitorul Bisericii, credința în Hristos Dumnezeu, al familiei și al societății.

APARIȚII EDITORIALE (SCRIITORI CANADIENI)

LEONARD IONUȚ VOICU –
SURORILE

Scriitorul Leonard Ionuț Voicu are plăcerea să ne prezinte o nouă creație de a sa, și anume romanul „Surorile”. Ieșit proaspăt de sub tipar anul acesta, romanul s-a bucurat deja de succes în România cu ocazia lansării de la București, având ca distinși invitați scriitori cunoscuți.

Cu ocazia vacanțelor de vară petrecute în satul bunicilor din județul Teleorman, autorul, copil fiind, asculta poveștile destinilor oamenilor. Era fascinat de mic copil de soartă. De ce? Cum? Și în ce fel? Firul vieții unui om pornește dintr-o familie de părinți, ajunge într-una nouă, plămădită de el, în care și el ajunge părinte și sfârșește unde și cum? O enigmă. Avem patru povesti, destine, lecții de viață moralizatoare. Una mai prețioasă decât alta.

Redacția revistei Candela de Montreal

VĂ INVITĂ SĂ PARTICIPAȚI LA
„FESTIVALUL CANDELA 2017”

Duminică, 26
noiembrie 2017, între
orele 13:30 și 17:00,
la Casa Română, Sala
parohială a Catedralei
Buna Vestire, 8060
Christophe Colomb
(intersecție Jarry).

VOR FI PREZENTATE 4 EXPOZIȚII CU
VÂNZARE: DE PICTURĂ, DE ICOANE, DE
ARTIZANAT ȘI DE CĂRȚI.

PROGRAM :

- ❖ Prezentare Corina Luca
- 13:30** DESCHIDEREA ȘI VIZITAREA EXPOZIȚIILOR;
- 13:55** BINECUVÂNTAREA PĂRINTELUI LIVIU ALEXANDRESCU DE LA CATEDRALA ORTODOXĂ ROMÂNĂ BUNAVESTIRE ;
- ❖ Discurs de întâmpinare a invitaților: D-l Victor Roșca, fondator și redactor-șef al revistei Candela ; Președintele comitetului de organizare,
- ❖ DISCURSURILE INVITAȚILOR:
- Reprezentantul Ambasadei României în Canada; Consulul general al României la Montreal, Ioana-Gabriela Costache;
- Reprezentantul primăriei din Montreal;
- Reprezentantul arondismentului Côte-des-Neiges – Notre-Dame-de Grâce ;
- Reprezentantul Ministerului Culturii și Comunicațiilor din Quebec
- Reprezentantul Ministerului Patrimoniului la Canadei

14:15 PROGRAM ARTISTIC CU INTERPREȚI DIN
COMUNITĂȚILE ROMÂNĂ ȘI MOLDOVENEASCĂ :

- ❖ Sceneta muzicală: Gabriela Tănase și copii;
- ❖ Recital instrumental: Mircea Gheorghescu la caval, fluier, ocarină... ;
- ❖ Recital de muzică populară: elevi ai Școlii Junimea Română din Montreal;
- ❖ Recital de muzică clasică: soprana Diana Vîrlan;

15:15 LANSARE CARTE VLADIMIR PASKIEVICI.
Prezintă: prof. Anton Soare și Victor Roșca;

- ❖ Muzică populară românească - soliști: Paula Alecu și Mariana Iluțiu;
- ❖ Acompaniament muzical: pianină, Lidia Constantinesco;
- ❖ Recital de poezie: D-l George Filip, acompaniat de Mircea Gheorghescu;
- ❖ Discurs de încheiere: D-l Victor Roșca.
- ❖ Sonorizare: Cătălin Daniel.

17:00 BUFET CU GUSTĂRI ȘI VIN.
VIZITAREA EXPOZIȚIILOR.

GEORGE FILIP –
ZEII TUZLENI

După zecile de volume de poezie, trăim astăzi debutul lui George Filip ca prozator. Romanul foileton – volumul 1 – numit „Zeii Tuzleni” apare anul acesta, 2017, la editura „Destine”. Poetul Total vrea să se prezinte în totalitatea calităților sale în ale condeiului și se așterne voinicește pe treabă. Consideră că este timpul să-și depene amintirile. Si ce amintire poate fi mai dulce decât copilăria? Hmmm, poate... turta dulce!

Și tot așa... autorul ne poartă pașii și imaginația prin unghere nestrăbătute de picior de om sau prin povești șoptite cu frică la gura sobei. Narațiunea curge ca marea în valuri și te duce... și te întoarce. Stilul este direct, fără perdea. Este original. Este George Filip. Redând dialogurile tatălui său, se întreabă: eu cum să fi ieșit altfel? O spune ca pe o scuză, dar în același timp cu mândrie. A vrut mereu să-l facă pe tatăl lui să fie mândru de el, iar pe mama Floarea o vede ca pe o sfântă care i-a iertat o mie de păcate și l-a ascuns din fața furiei lui taica Pandeale jandarmul.

